

Människor och barn

En genusvetenskaplig studie av ålderskonstruktioner i tidningarna/tidskrifterna

Bang, Dagens Nyheter, Föräldrar & Barn, KP och Land

Författare: My Bodell

Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap

Masteruppsats 30 hp

Masterprogrammet i genusvetenskap

VT 2016

Handledare: Kristina Fjelkestam

Seminariebehandlad: 31 maj 2016

Människor och barn

En genusvetenskaplig studie av ålderskonstruktioner i tidningarna/tidskrifterna

Bang, Dagens Nyheter, Föräldrar & Barn, KP och Land

Sammanfattning

Den genusvetenskapliga forskningen uppmärksammar idag flera olika maktordningar och intra-aktionen dem emellan. Aspekten ålder är emellertid relativt förbisedd, och vuxna och vuxenhet en omarkerad norm. I denna uppsats undersöker jag med utgångspunkt i queerteori, cripteori, intersektionalitet och kritisk åldersforskning föreställningar och antaganden i relation till kategorierna barn och vuxna i fem svenska tidningar/tidskrifter. Min uppsats visar att aspekten ålder intra-agerar med andra maktordningar i konstruktionen av både barn och vuxna. Vuxenperspektivet är i de undersökta tidningarna i princip ensidigt och synen på ålder är övervägande essentialistisk. Vuxna förstås som naturligt överordnade barn, vilka avhumaniseras och konstrueras som vuxnas rättighet eller egendom, eller som en förlängning av vuxenkroppen. Vuxenhet kopplas till reproduktion och yrkesarbete (på heltid) och vuxnas solidaritet bör enligt den hegemoniska diskursen ligga hos arbetsgivare och andra vuxna, inte hos barn.

Nyckelord: ålder, ålderism, barn, vuxna, kritisk åldersforskning, queerteori, cripteori, intersektionalitet, arbetslinjen, föräldraskap, diskursanalys

Humans and Children

A gender study of age constructions in the newspapers and magazines

Bang, Dagens Nyheter, Föräldrar & Barn, KP and Land

Abstract

Even though several researchers in gender studies of today are concerned with other central organizing aspects than gender, the social category age is disregarded. When it comes to age the naturalized norm in gender studies is the category the adult. In this thesis I investigate assumptions concerning the two age categories children and adults in five different newspapers and magazines, using an intersectional perspective and a queer theoretical framework. My investigation shows that the category age intra-act with other power structures in the construction of both children and adults. The adult perspective is more or less one-sided, and the view on age is primarily essentialistic. Adults are considered naturally superior, while children are dehumanized and constructed as the right and property of adults. Adulthood is primarily linked to reproduction and (full-time) professional work, and adults should according to the hegemonic discourse be loyal to employers and other adults, not to children.

Keywords: age, ageism, children, adults, queer theory, crip theory, intersectionality, parenthood, discourse analysis

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	6
Syfte och frågeställningar	7
Disposition	7
Forskarposition och reflexivitet	8
Material och metod	9
Urval och avgränsningar.....	9
Tillvägagångssätt.....	11
Diskursanalys.....	11
Teoretiska utgångspunkter och begrepp	13
Queerteori.....	13
Cripteori.....	16
Kritisk åldersforskning.....	17
Intersektionalitet.....	20
Tidigare forskning	22
Genusvetenskaplig forskning.....	22
Kritiska åldersstudier.....	25
Barndomsforskning.....	28
ANALYS OCH DISKUSSION	29
Föreställningar om barn och barnhet	30
Det universella barnet.....	30
Barn som avhumaniserade störningsobjekt.....	31
Barn och djur.....	33
Barn och Andra barn.....	34

Livspusslet.....	37
Är du svensk, Miranda?.....	39
Hemmasittare.....	41
Barn som vuxnas egendom.....	43
Kritik mot diskursen om barn som vuxnas egendom.....	47
Ålder som görande.....	50
Föreställningar om vuxna och vuxenhet.....	53
Den universella vuxna.....	53
Vuxna och djur.....	55
Ofri förälder eller barnlös egoist.....	56
Arbetslinjen.....	58
Arbetslinjen som feminism.....	60
Arbets tid och queer tid.....	63
Vuxna som överordnad norm och barn som underordnade Andra.....	64
Ålderskategoriseringar.....	64
Barn som Andra.....	65
Vuxnas våld mot barn.....	68
Sammanfattande slutord.....	72
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING.....	78
Primärmaterial.....	78
Källor, internet.....	78
Litteraturförteckning.....	79

INLEDNING

Den genusvetenskapliga forskningen uppmärksammar idag flera olika maktordningar och skillnadsskapande kategorier och intra-aktionen dem emellan. Många forskare intresserar sig för aspekter som sexualitet, ras/ethnicitet och klass, medan de centrala organiserande principerna ålder och funktionalitet är mer förbisedda. I relation till den sociala kategorin ålder är kategorin vuxna och vuxenhet, både inom den feministiska och genusvetenskapliga forskningen och i samhället i stort, en naturaliserad norm. Som genusvetaren Jeanette Sundhall skriver i sin doktorsavhandling *Kan barn tala? En genusvetenskaplig undersökning av ålder i familjerättsliga utredningstexter* (2012) är subjektet inom den genusvetenskapliga forskningen oproblematiserat vuxen, och kategorin barn inkluderas sällan i centrala genusvetenskapliga diskussioner. Frågor som rör ålder och ålderism är således relativt obeaktade inom den genusvetenskapliga forskningen, framför allt saknas det forskning som inkluderar kategorin barn och som problematiserar den rådande vuxenhegemonin.¹ I denna uppsats undersöker jag med utgångspunkt i queerteori, cripteori, kritisk åldersforskning och ett intersektionellt perspektiv rådande diskurser i förhållande till de två binära ålderskategorierna barn och vuxna, med fokus på kategorin barn. En av utgångspunkterna för uppsatsen är Jeanette Sundhalls ovan nämnda avhandling där Sundhall ifrågasätter den vuxna som självklart subjekt inom feminismen och efterfrågar genusvetenskaplig forskning som inkluderar kategorin barn, liksom genusvetenskapliga kritiska vuxenhetsstudier, det vill säga ett synliggörande och en avnaturalisering av vuxnennormen.² En annan utgångspunkt är queerteoretikern Judith Halberstams kritik av konstruktionen av vuxna och vuxenhet, en konstruktion jag förstår som sammankopplad med, och beroende av, konstruktionen av barn och barnhet.³ En tredje utgångspunkt är mitt eget engagemang för individer som kategoriseras som barn och deras villkor, ett engagemang som bottnar i min egen erfarenhet av att inbegripas i denna kategori och som blivit än större sedan jag själv blev förälder. Med min uppsats vill jag bidra till den genusvetenskapliga kunskapsproduktionen beträffande den skillnadsskapande kategorin ålder, liksom till att utmana vuxenhegemonin inom den genusvetenskapliga forskningen. Då många studier som inkluderar kategorin barn behandlar områden särskilt förknippade med denna grupp, som skolan eller förskolan, kommer jag i

---

¹ Jeanette Sundhall, *Kan barn tala? En genusvetenskaplig undersökning av ålder i familjerättsliga utredningstexter*, Göteborgs universitet, Göteborg, 2012, sid 15-22.

² Ibid, 174-176.

³ Judith Halberstam, *In a Queer Time & Place. Transgender Bodies, Subcultural Lives*, New York University Press, New York, 2005.

denna uppsats att utgå från en annan typ av material, närmare bestämt aktuella tidningsartiklar från fem svenska tidningar/tidskrifter; *Dagens Nyheter*, *Bang*, *KP*, *Föräldrar & Barn* och *Land*.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är bidra till den genusvetenskapliga kunskapsproduktionen om maktordningen ålder. Fokus ligger på konstruktionen av de två binära ålderskategorierna vuxna och barn, vilket i denna uppsats avser individer över respektive under myndighetsåldern 18 år. Genom att analysera artiklar från ett antal sinsemellan olika tidningar/tidskrifter, vilka sammantaget riktar sig till en bred målgrupp, hoppas jag kunna synliggöra en mer generell syn på kategorierna barn och vuxna än vad en analys av exempelvis diskurser inom skolan eller förskolan kan ge. Syftet med uppsatsen är också att om möjligt bidra till att utveckla de genusvetenskapliga teorier om ålder som jag utgår från i min analys. Med min undersökning vill jag medverka till att problematisera vuxna och vuxenhet som naturaliserad norm, inom den genusvetenskapliga forskningen och i samhället i stort. I led med att jag vill bidra till att utmana den genusvetenskapliga forskningens vuxenfokus kommer tyngdpunkten i undersökningen att ligga på konstruktionen av barn och barnhet. De frågeställningar jag utgår från är:

1. Vilka föreställningar och antaganden om barn och barnhet respektive vuxna och vuxenhet syns i materialet?
2. På vilket sätt intra-agerar aspekten ålder med andra sociala kategorier i konstruktionen av de två ålderskategorierna barn och vuxna?

Uppsatsens disposition

Inledningsvis diskuteras bakgrunden till studien, uppsatsens syfte och frågeställningar, disposition och den egna forskarpositionen. Därefter redogör jag för material och urvalskriterier, metod, teoretiska utgångspunkter och begrepp, samt tidigare forskning inom för uppsatsen relevanta forskningssammanhang. I uppsatsens andra del analyseras materialet under huvudrubrikerna *Föreställningar om barn och barnhet*, *Föreställningar om vuxna och*

vuxenhet och *Vuxna som överordnad norm och barn som underordnade Andra*. Uppsatsen avslutas med ett sammanfattande slutord.

Forskarposition och reflexivitet

En forskares position påverkar vilken forskning som bedrivs, hur den bedrivs och vilket resultat forskaren kommer fram till.⁴ Professorn i sociologi Beverly Skeggs beskriver forskare som positionsbestämda genom bland annat ålder, kön/genus, sexualitet, ras/ethnicitet och klass, och menar att dessa aspekter påverkar ”vilken tillgång vi har till diskurser om det tänkbara, vad vi kan föreställa oss och vad vi anser vara möjligt”.⁵ Skeggs menar också att många forskare aldrig ens försöker att ”se eller höra något annat än det som syns och hörs där de själva befinner sig”.⁶ Syftet med denna uppsats är som omtalat att uppmärksamma föreställningar och antaganden i relation till ett flertal intersektioner. I enlighet med Skeggs förstår jag min positionsbestämning i relation till dessa som påverkande vad jag har möjlighet att uppfatta. Med hjälp av kunskap producerad av forskare som inkluderas i andra kategorier än jag ges jag utökad möjlighet att uppfatta sådant som en forskare med min positionsbestämning har svårare att se. I relation till aspekten ålder inkluderas jag just nu i den normativa kategorin vuxna. I och med att individer som inkluderas i den andrafierade kategorin barn är förhindrade att bedriva akademisk forskning har jag ingen forskning producerad av barn att luta mig mot när jag i min analys vill kritisera vuxennormen och synliggöra det jag väljer att kalla ett barnperspektiv. Begreppet barnperspektiv, och vuxnas möjlighet att utgå från ett sådant, är inom den ålderskategoribaserade forskningen inriktad på barn omdiskuterat. Gunilla Halldén, professor vid Tema Barn, Linköpings universitet, hävdar exempelvis att begreppet både är för brett använt och för oprecist för att kunna användas som ett analytiskt verktyg.⁷ I en artikel i antologin *Kultur, estetik och barns rätt i pedagogiken* (2012) argumenterar barn- och ungdomsvetaren Mia Tiempo von Essen istället för vuxnas möjlighet att utgå från ett barnperspektiv, dels genom att ta avstamp i egna erfarenheter som vuxen (i von Essens fall av att arbeta på förskolan och av att vara förälder), men också genom

---

⁴ Beverly Skeggs, *Att bli respektabel. Konstruktioner av klass och kön*, Bokförlaget Daidalos, Göteborg, sid 35.

⁵ Ibid, sid 34.

⁶ Ibid, sid 37.

⁷ Gunilla Halldén, ”Barnperspektiv. Ett ideologiskt laddat begrepp och oprecist som analytiskt verktyg” i *Locus*, nummer 3-4, 2009.

att utgå från den egna erfarenheten av att ha varit barn.⁸ von Essens resonemang kring vuxnas erfarenhet av att vara barn som en källa till kunskap utgår från Birgitta Qvarsell, professor i pedagogik, som menar att barndomsminnen kan bidra till kunskap och möjliggöra för vuxna att utgå från något som kan kallas för ett barnperspektiv.⁹ I min tolkning är ett barnperspektiv ett perspektiv utifrån vilket kategorin barn är utgångspunkt och huvudsak, medan ett vuxenperspektiv konstruerar kategorin vuxna som självklar norm och barn som underordnade Andra. Ett barnperspektiv underordnar i min tolkning istället vuxna. Jag talar i uppsatsen även om ”barnhet” respektive ”vuxenhet”. ”Vuxenhet” innebär i denna undersökning de egenskaper, beteenden och praktiker som kopplas till kategorin vuxna, medan ”barnhet” står för de egenskaper och sätt att agera på som i materialet kopplas till kategorin barn.

Material och metod

Urval och avgränsningar

Mitt material består av artiklar ur fem svenska tidningar/tidskrifter: *Dagens Nyheter*, *Bang*, *Föräldrar & Barn*, *KP* och *Land*. Min intention har när det gäller materialet varit att skapa en, i förhållande till uppsatsens storlek, så stor bredd som möjligt. Jag har därför inte velat inkludera exempelvis enbart morgontidningar eller veckotidningar, utan olika typer av tidningar/tidskrifter med olika inriktning, målgrupper och format. Det har också varit viktigt för mig att texterna i tidningarna säger någonting om båda ålderskategorierna och inte bara den ena. En annan aspekt som varit viktig i valet av material är att tidningarna inte explicit riktar sig till en specifik kön/genuskategori eller åldergrupp.¹⁰ I och med att detta är en genusvetenskaplig uppsats har jag också velat inkludera en uttalat feministiskt tidning/tidskrift i undersökning. Då den feministiska tidskriften *Bang* i början av 2015 släppte ett nummer vars uttalade tema var föräldraskap föll valet på denna tidskrift. *Dagens Nyheter* har inkluderats i och med att det är Sveriges största morgontidning, och veckotidningen *Land* för att det är Sveriges största veckotidning, och den enda som har fokus på ”livet utanför

---

⁸ Mia Tiempo von Essen, ”Barns rätt till lek och vila” i Anna Klerfeldt och Birgitta Qvarsell (red) *Kultur, estetik och barns rätt i pedagogiken*, Gleerups förlag, Malmö, 2012.

⁹ Birgitta Qvarsell, ”Barns perspektiv och mänskliga rättigheter. Godhetsmaximering eller kunskapsbildning?” *Pedagogisk forskning i Sverige* nr 1-2, 2003. Sid 101-113.

¹⁰ När det gäller *KP* står det i tidningen, och på tidningens hemsida, ingenting om att tidningen riktar sig till någon speciell ålderskategori, även om *KP* på hemsidan beskrivs som ”en vän för tusentals barn och unga”. *KP*, <http://kpwebben.se/tidningen/> [hämtat 13 maj 2016]. Däremot beskrivs den på sidor där prenumerationer på tidningen säljs som riktad till ”barn”, i form av ”killar och tjejer mellan 8 och 14 år”. Tidningskungen, <http://www.tidningskungen.se/barn-och-ungdom/kamratposten> [hämtat 13 maj 2016].

storstäderna”.¹¹ I och med den starka kopplingen mellan barn och föräldrar ville jag inkludera en tidning vars uttalade fokus är just dessa två grupper. Valet föll på *Föräldrar & Barn* som enligt egen utsaga är en ”gedigen kvalitetstidning” som vänder sig till ”den moderna och nytänkande familjen”.¹² Kategorin barns möjligheter att göra sina röster hörda är betydligt mer begränsade än kategorin vuxnas. I *KP* har barn möjlighet att komma till tals, även om tidningen liksom övriga tidningar/tidskrifter i undersökningen är producerad av vuxna. Förutom att *KP* publicerar intervjuer med barn har barn också möjlighet att tala genom flera olika insändarsidor. *KP*-läsarna har enligt tidningen även stort inflytande över tidningens innehåll så till vida att mycket av det som går att läsa i tidningen bygger på tips från dess läsare.¹³

För att få ett i relation till uppsatsens omfång hanterbart material är min undersökning begränsad till artiklar i tidningsnummer som utkom under två veckor i skiftet maj/juni (lördagen den 30 maj till lördagen den 13 juni) 2015. Anledningen till att jag valt perioden maj/juni beror på att *Bang*, som är den tidning som utkommer med minst antal nummer per år, släppte sitt första nummer för året, temanumret om föräldraskap, i början av 2015 och sitt andra nummer i början av juni. *KP* utkom i skiftet maj/juni 2015 med ett vanligt nummer och ett dubbelnummer, *Land* med fyra nummer, *Föräldrar & Barn* med två nummer och dagstidningen *Dagens Nyheter* med femton nummer. *Bang*, *Land*, *Föräldrar & Barn* och *KP* inkluderas i undersökningen i sin helhet, men då diskurser avseende barn och barnhet är uppsatsens huvudfokus ligger koncentrationen på de texter som på något sätt, i ord eller bild, inkluderar barn. I och med att *Dagens Nyheter* till skillnad från övriga tidningar är en dagstidning, och under den undersökta perioden därför utkommit med betydligt fler nummer än övriga tidningar, är det när det gäller denna tidning enbart de artiklar där barn och/eller utsagor om barn, barndom och/eller barnhet på något sätt förekommer som inkluderas i undersökningen.

Hur stor del av artiklarna som på något sätt inbegriper barn varierar mellan de olika tidningarna/tidskrifterna. *KP* är den enda tidning som inkluderar barn i samtliga texter. I *Dagens Nyheter* varierar det mellan olika nummer, vissa dagar inkluderas barn i högre utsträckning än andra. Som exempel inkluderas kategorin barn på något vis, i ord eller bild, den 9/6 2015 enbart på nio sidor medan barn den 13/6 2015 på något sätt figurerar på 25 av tidningens sidor. I *Föräldrar & Barn* omtalas barn i majoriteten av texterna, vilket även gäller

---

¹¹ Se *Dagens Nyheter*, <http://info.dn.se/info/om-oss/> [hämtat 13 maj 2016] respektive LRF Media, <http://www.lrfmedia.se/sv/titles/land> [hämtat 23 februari 2016].

¹² *Föräldrar & Barn*, <http://foraldrarochbarn.se/om-redaktionen/> [hämtat 19 maj 2015].

¹³ *KP*, <http://kpwebben.se/tidningen/> [hämtat 13 maj 2016].

det nummer av *Bang* vars uttalade tema är föräldraskap. I det andra numret av *Bang* nämns barn däremot endast mycket kortfattat i ett par enstaka texter. Även i tidningen *Land* är barn i hög utsträckning frånvarande. Det förekommer dock ett par reportage där uttalanden om barn görs, eller där barn figurerar på bild eller får ge en kommentar. Kategorin barn synliggörs i *Land* även i insändare där vuxna läsare berättar om, eller visar bilder på, barn eller barnbarn.

Tillvägagångssätt

När jag bestämde mig för att inkludera *Bang*, *Föräldrar & Barn*, *KP* och *Dagens Nyheter* i undersökningen hade jag möjlighet att införskaffa de aktuella numren i pappersform. Tidningen *Land* tillkom i ett senare skede och fanns då inte att tillgå i tryckt form. Istället har jag haft tillgång till denna som e-tidning. Då materialet från *Dagens Nyheter* som nämnt är så pass mycket större än materialet från övriga tidningar/tidskrifter inledde jag undersökningen med att gå igenom de aktuella numren av *Dagens Nyheter* och markera alla texter där barn på något sätt inkluderas, i ord eller bild. Därefter gjorde jag en första närläsning av *Bang*, *Föräldrar & Barn* och *KP*, vilka lästes i sin helhet, samt de utvalda artiklarna i *Dagens Nyheter*, och antecknade ord, begrepp, kategoriseringar, teman och sätt att tala om ”barn” respektive ”vuxna”. Efter denna första läsning beslöt jag mig för att lägga till ytterligare en tidning/tidskrift till mitt material. Detta för att undvika ett material med ett ensidigt storstadsperspektiv. Mitt val föll på veckotidningen *Land*, som av utgivaren LRF Media beskrivs som ”den svenska landsbygdens stora mötesplats och dess självklara röst i mediebruset.”¹⁴ Jag hade i detta skede som nämnt inte tillgång till de aktuella numren i pappersform, men genom att teckna en prenumeration på tidningen kunde jag istället läsa dem i sin helhet via tidningens hemsida. Efter en första närläsning av de aktuella numren av *Land* sammanställde och organiserade jag mina anteckningar under ett antal huvudrubriker. Med utgångspunkt i dessa återvände jag sedan till materialet.

Diskursanalys

För att tolka mitt material använder jag mig av diskursanalys. Metoden är väl lämpad för ändamålet och utgångspunkterna för diskursanalysen är utgångspunkter jag delar. I *Diskursanalys som teori och metod* (2000) beskriver författarna Marianne Winther Jorgensen och Louise Philips diskursanalys som ”en paketlösning” i och med att teori och metod i diskursanalysen är sammanlänkade, för att kunna använda sig av diskursanalys måste vissa

---

¹⁴ LRF Media, <http://www.lrfmedia.se/sv/titles/land> [hämtat 23 februari 2016].

grundläggande utgångspunkter accepteras. Dessa utgångspunkter är antiessentialism, socialkonstruktivism, en kritisk inställning till begrepp som sanning och kunskap och en syn på språket som både speglade och formade världen. Enligt ett diskursanalytiskt synsätt är människors syn på världen och ”verkligheten” kulturellt och historiskt präglad, och det finns ett samband mellan kunskap/vetande och sociala handlingar. Winther Jorgensen och Philips beskriver det som att i en bestämd världsbild görs vissa praktiker ”naturliga” medan andra görs otänkbara. Detta innebär att konstruktionen av kunskap och sanning får konkreta sociala konsekvenser. Författarna förklarar begreppet diskurs som ett bestämt sätt att förstå och tala om världen och menar att diskursanalytikerns uppgift är att undersöka dessa framställningar och tolkningar av världen och ”verkligheten” och vilka sociala konsekvenser de får.¹⁵

Alla de former av diskursanalys som presenteras i Winther Jorgensens och Philips bok utgår från filosofen och idéhistorikern Michel Foucaults teorier om makt, kunskap, sanning, normer och diskurser. Foucaults utgångspunkt är att kunskap/vetande och vad som anses vara sant är kopplat till makt. Makten, eller makterna, är inte enbart repressiv utan också produktiv. Makten skapar diskurser och producerar kunskap, och det är denna kunskapsproduktion som ligger till grund för vad som förstås som ”sanningar”.¹⁶ Grundläggande för Foucaults teorier är även hans syn på språket, han menar att det framför allt är i talet som kunskap/vetande och makt kopplas samman. Ord, tal och begrepp skapar och formar världen.¹⁷ Begreppet diskurs handlar hos Foucault om vad som i ett visst sammanhang, på en specifik plats i en specifik tid, överhuvudtaget kan sägas, vem som får tala och inte och vem som får säga vad, och vems tal som ”hörs” och vems som framstår som obegripligt.¹⁸ Samhälleliga normer, vad som anses vara ”normalt”, bra, rätt och riktigt respektive ”onormalt”, dåligt och fel förstås som diskursiva konstruktioner som utgår från en specifik kunskap eller sanning kopplad till makt.¹⁹ En norm beskrivs av Foucault som en form av lag och han menar att den ”normerande” eller ”normaliserande” makten är en av samhällets viktigaste funktioner. Denna normaliseringsmakt inte bara straffar den som avviker från normen utan vill också ”värdera, diagnostisera, skilja mellan normalt och

---

¹⁵ Marianne Winther Jorgensen och Louise Philips, *Diskursanalys som teori och metod*, Studentlitteratur, Lund, 2000, sid 7-28.

¹⁶ Michel Foucault, *Samhället måste försvaras, Collège de France 1975-1976*, Tankekraft förlag, Hägersten, 2008, sid 38.

¹⁷ Michel Foucault, *Sexualitetens historia. Band 1. Viljan att veta*, Bokförlaget Daidalos AB, Göteborg, 2002, sid 102-111.

¹⁸ Michel Foucault, *Diskursens ordning*, Brutus Östlings bokförlag Symposium, 1993, sid 7-11, 31-32 och Michel Foucault, *Vetandets arkeologi*, Arkiv förlag, Lund, 2011, sid 64-65.

¹⁹ Foucault, 2002, sid 59-76.

onormalt”.²⁰ Som exempel på denna makt nämner Foucault ”uppfostrare”, lärare, domare och socialarbetare.²¹

Teoretiska utgångspunkter och begrepp

Teoretiska utgångspunkter för denna uppsats är queerteori, den ur queerteorin utvecklade cripteorin och intersektionalitet. Jag utgår i uppsatsen även från teorier och begrepp formulerade av forskare inom forskningsfältet kritisk åldersforskning. I detta avsnitt diskuterar jag för uppsatsen centrala teorier och begrepp under rubrikerna *Queerteori*, *Cripteori*, *Kritisk åldersforskning* och *Intersektionalitet*.

Queerteori

Queerteorin bygger på samma konstruktivistiska syn på kunskap och sanning som den som syns hos Michel Foucault. Betydelser ses som föränderliga och beroende av kontext och språket som något som bidrar till att skapa och återskapa världen och ”verkligheten”. Centrala teman är konstruktionen av normalitet och avvikelse, ett ”Vi” och ett ”De Andra”, i förhållande till kategorierna kön/genus och sexualitet.²² Jag förstår emellertid queerteorin som lika lämpad när det handlar om att diskutera kunskap, sanning, betydelser och konstruktioner av normalitet och avvikelse i relation till andra centrala skillnadsskapande kategorier, som ålder. I *Genustrubbel. Feminism och identitetens subversion* (2007) menar filosofen och queerteoretikern Judith Butler att ”kroppar inte kan sägas ha någon beteckningsbar existens innan de markeras med genus”, och att en språklig uppdelning mellan kön och genus därför är olycklig, då den förutsätter att det före eller bakom ett socialt konstruerat genus skulle finnas ett biologiskt kön, en fördiskursiv identitet.²³ Butler förstår således ”kön” och ”genus” som lika konstruerade, och som någonting som genom upprepade talhandlingar och iscensättningar ”görs” snarare än innehas, en performativ akt.²⁴ På samma sätt som kön/genus inom queerteorin förstås som ett görande snarare än ett varande ser den kritiska åldersforskningen ålder som något som görs snarare än innehas. Konstruktioner av normalitet och avvikelse i förhållande till ålder, liksom ålder som ett görande mer än ett varande, diskuteras närmare under rubriken *Kritisk åldersforskning*.

---

²⁰ Michel Foucault, *Övervakning och straff*, Arkiv förlag, Lund, 2003, sid 306.

²¹ Ibid.

²² Fanny Ambjörnsson, *Vad är queer?* Natur och kultur, Stockholm, 2006, sid 41-51.

²³ Judith Butler, *Genustrubbel. Feminism och identitetens subversion*, Daidalos, Göteborg, 2007. Sid 58.

²⁴ Ibid, sid 49-89.

En för uppsatsen central teoretiker är som tidigare nämnt queerteoretikern Judith Halberstam. I *In a Queer Time & Place. Transgender Bodies, Subcultural Lives* (2005) resonerar Halberstam med hjälp av subkulturer, konst och faktiska såväl som fiktiva människors liv relationen mellan sexualitet, kön/genus, levnadslopp och tid. Halberstam beskriver hur ett visst sätt att leva sitt liv på, ett särskilt "livsmanuskript" eller "livsschema" (life schedule), uppfattas som det "normala", medan andra levnadslopp uppfattas som "onormala", dåliga, fel eller inte riktigt på riktigt. Grundläggande för det "normala" eller "riktiga" livet är enligt Halberstam heterosexualitet och medelklasskodad respektabilitet, och centrala hållpunkter födelse, giftermål, reproduktion och död. Som synes osynliggörs den del av livet som föreligger mellan människors födelse och ett förmodat eller föreskrivet giftermål i Halberstams hållpunktlista. Individer som organiserar sitt liv i enlighet med det föreskrivna livsschemat uppfattas (vid en viss ålder) som "vuxna", medan individer som inte är delaktiga i de påbjudna praktikerna ses som "barnsliga" eller "omogna". Vuxenhet är utifrån Halberstams resonemang med andra ord ett "görande" kopplat till vissa specifika heteronormativa praktiker. För att förstås som (en normal) vuxen måste en agera på specifika sätt.²⁵ Halberstam säger sig i sin text vilja utmana den normativa bilden av vuxenhet och bidra till en förändrad syn på dikotomin vuxna/unga. Men bilden av "unga" eller av barn och barnhet är ingenting Halberstam säger sig vilja utmana, och det hon kritiserar är enbart konstruktionen av vuxenhet och vuxna. Även om hon nämner tendensen att betrakta barndomen som en transportsträcka mot det "riktiga" livet (det vill säga "vuxenlivet"), beskriver hon denna tendens som problematisk enbart på grund av hur den påverkar synen på vuxna som ägnar sig åt barn- eller ungdomskodade praktiker.²⁶ Halberstam syns således vilja förändra synen på dikotomin vuxna/unga enbart genom att förändra synen på den ena parten, det vill säga "vuxna". Jag vill istället hävda att konstruktionerna av barn, barnhet, vuxna och vuxenhet är sammankopplade och att den som vill förändra bilden av den normativa kategorin (vuxna) inte kan bortse från bilden av De Andra (barn).

Till skillnad från Judith Halberstam bortser queerteoretikern och den feministiska postkolonialisten Sara Ahmed inte från barndomen och dess betydelse. I *Queer Phenomenology. Orientations, objects, others* (2006) erbjuder Ahmed en teori kring hur människors faktiska orientering i relation till rum, ting och andra kroppar, såväl som sysselsättningar, tankar och känslor, både styr och formar individer och vad som blir möjligt att se, vilka vägar och val som görs "naturliga". Att leva i enlighet med Halberstams

---

²⁵ Halberstam, sid 1-22.

²⁶ Ibid, sid 174-187.

normativa livsschema är hos Ahmed att följa ”the straight line”, den heterosexuella eller den raka linjen eller stigen.²⁷ Med en parafra på Simone de Beauvoir menar Ahmed att ”one is not born, but becomes straight”.²⁸ Hon beskriver det som att människor genom att rikta sig mot vissa objekt rent faktiskt ”trampar upp” en stig, en möjlig linje att följa, vilket gör att de fortsätter att orientera sig vidare i samma riktning, och därigenom undvika andra, alternativa. När det gäller människor som kategoriseras som barn beskriver Ahmed hur dessa av vuxna styrs att orientera sig åt särskilda håll. Vuxna utför med andra ord ett riktningarbete vilket får barn att följa vissa specifika linjer. Ahmed menar att vi formas av den väg vi tar, samtidigt som vi fortsätter att följa den, något som leder till att just denna väg eller linje efter hand känns så självklar och hemtam att den framstår som den enda möjliga att följa.²⁹ Jag ser Ahmeds teorier om orientering och riktningar, precis som Halberstams tankar om tid och organisering, som intressanta inte bara i relation till kön/genus och sexualitet utan även i förhållande till maktordningen ålder.

I antologin *Livslinjer. Berättelser om ålder, genus och sexualitet* (2010), där nio forskare från olika discipliner utifrån ett queerteoretiskt perspektiv diskuterar föreställningar och antagande i relation till dessa kategorier, är just Sara Ahmeds *Queer Phenomenology* (2006) och Judith Halberstams *In a Queer Time & Place* (2005) de huvudsakliga inspirationskällorna. Antologins mest centrala begrepp är Ahmeds ”the straight line” och Halberstams ”life schedule”. Utifrån dessa begrepp introducerar redaktörerna Fanny Ambjörnsson, genusvetare och socialantropolog, och litteraturvetaren Maria Jönsson begreppet ”livslinje”, med vilket de sammankopplar Ahmeds raka linje och Halberstams livsschema. Begreppet livslinje omfattar följaktligen både ett föreskrivet heteronormativt livschema där linjen en har att följa redan är utstakad, och Ahmeds syn på denna linje som något en samtidigt aktivt trampar upp och själv formar genom fysiska praktiker.³⁰ Författarna använder sig även av begreppet ”osamtidighet”, vilket används för att ”ringa in när något inte inträffar vid rätt tid och på rätt plats”.³¹ Med hjälp av begreppen osamtidighet och det engelska begreppet ”timing” (eller det försvenskade ”tajming”) diskuteras i antologin åldrandet som normativt respektive queert, då det i konstruktionen av normalitet och avvikelse i relation till de uppmärksammade variablerna visar sig vara avgörande att vissa

---

²⁷ Sara Ahmed, *Queer Phenomenology. Orientations, objects, others*, Duke University Press, Durham och London, 2006, sid 70-74

²⁸ Ibid, sid 79.

²⁹ Ahmed, sid 1-16.

³⁰ Fanny Ambjörnsson och Maria Jönsson, ”Inledning” i Fanny Ambjörnsson och Maria Jönsson (red), *Livslinjer. Berättelser om ålder, genus och sexualitet*, Makadam förlag, Stockholm, 2010, sid 7-11.

³¹ Ibid, sid 11.

saker inte bara sker, utan att de också sker vid ”rätt” ålder.³² Den forskning som presenteras i antologin *Livslinjer* (2010) kommer att diskuteras vidare under rubriken *Tidigare forskning*.

Cripteori

I *Crip theory. Cultural signs of queerness and disability* (2006) diskuterar Robert McRuer utifrån ett queerteoretiskt perspektiv normer i förhållande till funktionalitet och sexualitet. McRuer beskriver normen om heterosexualitet som sammanvävd med, och beroende av, normen om funktionsfullkomlighet. Han menar att både heterosexualitet och funktionsfullkomlighet kan ses som någonting obligatoriskt, då den som inte inkluderas i dessa kategorier konstrueras som avvikande eller ”onormal”. McRuer säger sig inte vilja förneka eller förminska kroppens betydelse men förändra funktionsfullkomlighetsnormen, vilken konstruerar den funktionsfullkomliga kroppen som mer ”normal” eller eftersträvansvärd än andra och som legitimerar en miljö vilken utgår från och premierar denna normativa kropp.³³ Jag förstår maktordningarna ålder och funktionalitet som tätt sammankopplade och ser därför cripteorin som intressant även i relation till aspekten ålder. McRuer diskuterar emellertid framför allt funktionalitet som frikopplad från denna aspekt. De funktionalitetsnormer han talar om är de som kan konstruera en individ som avvikande i förhållande till den egna ålderskategorin. Han påpekar emellertid att alla kan sägas ha en normbrytande fullkomlighet ”in the sense that able-bodied status is always temporary, disability being the one identity category that all people will embody if they live long enough.”³⁴ McRuer bortser här från att inte bara ”äldre” utan även nyfödda och några år gamla individers funktionalitet i relation till den omarkerade normen vuxna och vuxenhet konstrueras som avvikande. Alla människor, oavsett hur länge de lever, kommer således någon gång i sitt liv (det vill säga i starten på det) att förkroppsliga en icke-normativ funktionalitet. Det är inte den ”äldre” kroppen eller ”barnkroppen” som är norm, utan den ”vuxna”, eller kanske den ”unga vuxna” kroppen. Även om inte McRuer använder crip för att ifrågasätta vuxennormen ser jag hans teorier som lämpade även för detta syfte. Funktionsfullkomlighetsnormen är, menar jag, sammanvävd inte bara med normen om heterosexualitet utan även med vuxennormen. Miljön är utformad för funktionsfullkomliga vuxna och diskriminerar och exkluderar barn och barns kroppar, oavsett om dessa kroppar konstrueras som ”normala” eller inte i förhållande till den egna kronologiska åldern. Exempel

---

³² Ibid.

³³ Robert McRuer, *Crip theory. Cultural signs of queerness and disability*, New York University Press, New York och London, 2006, sid 1-32.

³⁴ Ibid, sid 30.

på detta är höjden på bord, stolar, toaletter, affärsdiskar och så vidare som är utformade med en normativ vuxenkropp i åtanke, liksom konstruktionen av särskilda inhägnade rum avsedda för individer som kategoriseras som barn, så kallade lekplatser.

Kritisk åldersforskning

En grundläggande utgångspunkt i denna uppsats är förståelsen av ålder som en central organiserande princip och maktordning och som ett ”görande” snarare än ett varande. Åldersindelningar, liksom den status de tilldelas, ses som kontextberoende och varierande med tid och rum. Att förstå ålderns kulturella och sociala innebörd handlar enligt Anna-Liisa Närvänen, docent i samhälls- och kulturanalys, om att förstå hur ”ålder används och görs i ett samhälle i en given historisk tid, till exempel som grund för att skapa likheter och åtskillnader, i fördelning av rättigheter och skyldigheter och för att definiera och tolka individers och grupper handlingsmöjligheter.”³⁵ De åldersindelningar som idag konstituerar våra föreställningar om ett livslopp är enligt Närvänen grundade i 1800-talets urbanisering, industrialisering och vetenskapliga utveckling. Dagens syn på ”äldre” bottnar till exempel i en höjd medellivslängd och uppkomsten av gerontologi och geriatrik, medan synen på ”barn” bland annat grundar sig i uppkomsten av ”barndomspsykologi”, förbudet mot ”barnarbete” och obligatorisk skolgång. Antaganden om ålder och olika ålderskategorier leder till att människor tilldelas eller fråntas rättigheter och att de innesluts i, respektive utesluts ur, sammanhang, grupper och rum. Ålder och föreställningar om livsfaser och levnadslopp innebär också att människor påstås höra ihop mer med vissa individer än andra. Närvänen exemplifierar med ålderskategorin 60+ som implicerar att en individ med en kronologisk ålder på 61 år skulle vara mer lik en person på 90 år än en person på 58. Den ålderskategori som tilldelas högst status, mest makt och tolkningsföreträde gentemot övriga ålderskategorier, kategorin ”vuxna”, har enligt Närvänen skapats genom ett nedvärderande av övriga livsfaser:

Vuxenlivsfasen konstruerade genom att andra livsfaser framställdes som ett socialt problem (...) Yngre och äldre betraktades som tärande medan vuxna ses som närande. Både barn, unga och äldre är marginaliserade från arbetsmarknaden och därmed i mindre utsträckning integrerade i det aktiva samhällslivet som i västerländska samhällen förknippas med hög

---

³⁵ Anna-Liisa Närvänen, ”Ålder, livslopp, åldersordning” i Håkan Jönssons (red) *Åldrande, åldersordning, ålderism*, Nationella institutet för forskning om äldre och åldrande, Linköpings universitet, Linköping, 2009, sid 18.

status.”³⁶

Föreställningar om ålder och olika ålderskategorier är således tätt sammankopplade med föreställningar och antaganden om vad som är ”tärande” respektive ”närande”, liksom föreställningar om vad ett ”aktivt samhällsliv” innebär.

Precis som i relation till exempelvis kön/genus konstrueras vissa praktiker och beteenden som ”normala”, bra och riktiga i relation till en viss ålder, men ”onormala” och fel i förhållande till en annan. Anna-Liisa Närvänen beskriver det som att en ska ”agera sin ålder”. Hon använder begreppen livsfasnormativisering och åldersnormativisering för att beskriva hur åldersrelaterade normer ordnar, skapar och upprätthåller den åldersrelaterade maktstrukturen, och begreppet ålderism, vilket kan jämföras med begreppen sexism och rasism, för att beskriva typifiering och diskriminering på grund av ålder. Institutionaliserad ålderism kan exempelvis den fastställda myndighetsåldern, som frántar samhällsmedborgare under 18 år egen myndighet och förhindrar dem från att rösta, sägas vara. Begreppet ålderism är ett centralt begrepp för denna uppsats. Med professorn i äldre och åldrande Lars Anderssons förslag på definition innebär ålderism ”*fördomar eller stereotypa föreställningar som utgår från en människas ålder och som kan leda till diskriminering*” [kursivering i original].³⁷ Begreppet myntades av den amerikanska psykiatrikern och gerontologen Robert Butler omkring 1968 och började användas i Sverige 1997, men då framför allt i relation till ålderskategorin ”äldre”.³⁸ Ålderism som en beteckning för fördomar och diskriminering i relation till ålder generellt är inte fullt etablerat, utan begreppet används fortfarande framför allt i förhållande till ”äldre”. Psykoanalytikern Elisabeth Young-Bruehl använder sig exempelvis av begreppet ”childism” för att beskriva de fördomar om, och det hat och förakt som riktas mot, ålderskategorin barn.³⁹ John Wall, professor i filosofi, religion och barndomsforskning, istället använder samma begrepp (childism) för att beteckna en rörelse för barns rättigheter.⁴⁰ Då jag ser det som angeläget att använda ett för olika ålderspositioner gemensamt begrepp använder mig i denna uppsats av ålderism som en beteckning för åldersbaserade fördomar och diskriminering så väl som åldersbaserat hat och förakt i relation till samtliga ålderskategorier. När det gäller åldersbaserad diskriminering menar Clary Krekula, docent i sociologi vid Karlstads universitet, i en artikel i tidskriften *Respons* (2016)

---

³⁶ Ibid, sid 24.

³⁷ Lars Andersson, *Ålderism*, Studentlitteratur, Malmö, 2008, sid 12.

³⁸ Ibid, sid 7.

³⁹ Elisabeth Young-Bruehl, *Childism: Confronting Prejudice Against Children*, Yale University Press, New Haven, London, 2012.

⁴⁰ John Wall, ”Human Rights in Light of Childhood”, *International Journal of Children’s Rights* 16, 2008.

att ålder skiljer sig från andra diskrimineringsgrunder i och med att människor inte stannar kvar i samma åldersposition, och att detta innebär att åldersdiskriminering kan vara särskilt svår att upptäcka eller förstå som just diskriminering. Exempelvis uppfattas diskrimineringen av barn som oproblematiserad eftersom alla barn antas bli vuxna och i och med detta så småningom erhålla fler privilegier och bättre villkor. Krekula föreslår med andra ord att vuxna tenderar att använda den för barn förestående åldersmässiga klassresan, som tar dem från den underordnade positionen barn till den överordnade positionen vuxen, för att rättfärdiga eller bortse från den diskriminering de utsätts för.⁴¹

Professorn i etnologi Owe Ronström hävdar i en artikel att det knappast finns någon forskning om ålder, däremot om olika andrafierade ålderskategorier, som ”äldre”, ”ungdomar” och ”barn”.⁴² Ronström argumenterar för nödvändigheten i att lämna den ålderskategoricentrerade forskningen för att istället utveckla ett större och mer fördjupat forskningsfält om ålder och åldrande, något han menar skulle innebära ett ”radikalt intellektuellt språng av samma slag som omskapade kvinnoforskningen till genusforskningen”.⁴³ Ronströms utgångspunkt är att människors förståelse av ålder och åldrande är en social och kulturell konstruktion till vilken den vetenskapliga ålderskategoricentrerade forskningen bidrar, då en sektorsforskning om ålder inte bara förutsätter tydligt avgränsade ålderskategorier utan också medverkar till att skapa och forma dem. Dessa ålderskategoriseringar återförs sedan på människor genom en tvingande struktur. Ronström exemplifierar med hur ”barndomen” institutionaliserats genom barnavård, förskola och skola och hur det upprättats ”normalutvecklingsprogram” som definierar vad barn i en viss ålder ”ska” klara av. Utifrån dessa föreställningar om ålderskategorin barn bedöms sedan individer vara ”normala” respektive ”onormala”. Precis som Halberstam talar Ronström om ett föreskrivet livsmanus som människor måste följa för att uppfattas som ”normala”, men i relation till ålder. Aktuella anvisningar i det ålderskodade livsmanuskriptet är exempelvis att ungdomar ska göra uppror mot sina föräldrar och att äldre ska undvika passivitet.⁴⁴

En vetenskaplig disciplin som har haft särskilt stor betydelse för synen på barn och barnhet är utvecklingspsykologin. Professorn i utvecklingspsykologi Dion Sommer menar att den psykologiska forskningen både utgått från, och bidragit till att producera och reproducera, föreställningen om ”det universella barnet”, det vill säga föreställningen om att

---

⁴¹ Clary Krekula, ”Förändrade livslopp, förlängt arbetsliv och nya ojämlikheter”, *Respons. Recensionstidskrift för humaniora & samhällsvetenskap*, nr 2 2016.

⁴² Owe Ronström, ”Ålder som perspektiv”, *Vård* nr 2 1999, sid 1.

⁴³ *Ibid*, sid 3.

⁴⁴ *Ibid*, sid 4.

alla barn, oavsett kontext, är lika varandra och utvecklas på samma sätt och i samma takt.⁴⁵ Den utvecklingspsykologiska diskursen förstås i relation till kategorin barn som ”sann”, något som problematiseras av bland annat professorn i psykologi Erica Burman. I artikel ”Deconstructing neoliberal childhood: Towards a feminist antipsychological approach” (2011) påpekar Burman att den psykologiska kunskapsproduktionen inte består av ”fakta”, utan att den är producerad av (vuxna) människor i en viss kontext.⁴⁶ Burman menar emellertid att förståelsen av barn och barndom är så späckad av utvecklingspsykologiska antaganden att det är omöjligt att inte utgå från eller inkludera dessa i en analys om kategorin barn. Hon efterlyser därför ett medvetet, kritiskt antipsykologiskt förhållningssätt i analyser som rör barn, barnhet och barndom.

En metafor som fått stort genomslag när det gäller synen på ålder är åldrandet som en trappa, som först går uppåt och sedan nedåt igen. Mittemellan upp och ned finns ett krön. Barn och ungdomar går mot trappans topp medan äldre lämnar toppen för att istället gå nedåt. På själva toppen av ålderstrappan står den mogna, vuxna, ”normala”, den som definierar hela förloppet. Ålderstrappan kan förstås som en kurva över makt och status, men också som

en metafor för utvecklingen av individuellt beroende-oberoende, ett av västvärldens allra mest laddade spänningsfält. Vi föds starkt beroende, emotionellt, ekonomiskt, socialt, kulturellt. (...) Med tiden ökar vårt oberoende och mitt i livet är vi, eller bör vara, som mest oberoende. Därefter ökar beroendet igen ju äldre vi blir”.⁴⁷

En avgörande utgångspunkt för ålderstrappan som metafor för utvecklingen av beroende-oberoende är således förståelsen av ”vuxna” som oberoende, någonting som genererar hög status, medan beroende av andra ger låg status.

Intersektionalitet

Begreppet intersektionalitet etablerades i och med den amerikanska juridikprofessor Kimberlé Crenshaws artikel ”Mapping the margins: Intersectionality, identity politics, and violence against women of color” (1991) där Crenshaw beskriver hur aspekterna ras/etnicitet och klass påverkar svarta kvinnor i USA i lika hög utsträckning som kön/genus. Crenshaw menar att

---

⁴⁵Dion Sommer, *Barndomspsykologi: utveckling i en förändrad värld*, Runa Förlag, Stockholm, 1997.

⁴⁶ Erica Burman, ”Deconstructing neoliberal childhood: Towards a feminist antipsychological approach”, *Childhood*, 2011.

⁴⁷ Ronström, sid 7.

svarta kvinnors erfarenheter osynliggörs i såväl den feministiska- som den anti-rasistiska kampen i och med att de andrafieras både i relation till ras/ethnicitet och kön/genus. Hon påpekar att både feministiska och anti-rasistiska teorier därför är otillräckliga i förhållande till svarta kvinnors erfarenheter: "Because of their intersectional identity as both women and of color within discourses that are shaped to respond to one or the other, women of color are marginalized within both."⁴⁸ Därför behövs det enligt Crenshaw en teori som uppmärksammar fler maktordningar än en, det vill säga, ett intersektionellt perspektiv.

Nina Lykke, professor i genusvetenskap, menar i *Genusforskning – en guide till feministisk teori, metodologi och skrift* (2009) att Crenshaw visserligen myntat själva begreppet intersektionalitet, men att det intersektionella perspektivet har praktiserats sedan tidigare inom feministisk teori. Som exempel nämner hon den feministiska marxismen som fokuserat på intra-aktionen kön/genus och klass och den lesbiska feminismen vilken uppmärksammat intra-aktionen kön/genus och sexualitet. Att anlägga ett intersektionellt perspektiv handlar med andra ord om att uppmärksamma att, och på vilket sätt, olika maktordningar och skillnadsskapande kategorier intra-agerar med varandra. Begreppet intra-aktion kommer från fysikern Karen Barad som menar att "intra-aktion" på ett tydligare sätt än det mer vedertagna "interaktion" beskriver att det handlar om icke avgränsade fenomen vilka både samverkar och ömsesidigt transformerar varandra.⁴⁹ I *Cartographies of diaspora* (1996) beskriver Avtar Brah, professor i sociologi, det som att förtryck i relation till olika maktordningar och centrala organiserande principer har bildats ur och i relation till varandra och därför inte går att separera. Att medvetandegöra och ta hänsyn till att, och hur, olika skillnadsskapande kategorier intra-agerar med varandra minskar risken för exkludering och ger en möjlighet till en fördjupad och mer komplex analys.⁵⁰ Som tidigare diskuterat är den skillnadsskapande kategorin och maktordningen ålder en mindre utforskad kategori inom den intersektionella forskningen.⁵¹ I en artikel i *Kvinnovetenskaplig Tidskrift* (2005) efterlyser Clary Krekula, Anna-Liisa Närvänen och professorn i sociologi Elisabeth Näsman intersektionell genusvetenskaplig forskning som inkluderar aspekten ålder. De menar att den genusvetenskapliga forskningen har mycket att erbjuda och att den ålderskategoribaserade forskningen riskerar att "reproducera de problem som under en längre tid har påtalats inom

---

⁴⁸ Kimberlé Crenshaws, "Mapping the margins: Intersectionality, identity politics, and violence against women of color", *Stanford Law Review*, 1991, sid 5.

⁴⁹ Nina Lykke, *Genusforskning – en guide till feministisk teori, metodologi och skrift*, Liber, Stockholm, 2009. Sid 106-107.

⁵⁰ Avtar Brah, *Cartographies of diaspora*, Routledge, London, 1996. Sid 95-110.

⁵¹ Ambjörnsson och Jönsson, sid 14-15.

genusforskningen”.⁵² Detta i och med att sektorsforskningen om ålder tenderar att bortse från andra aspekter än just låg, alternativt hög, ålder och därför riskerar att reproducera bilden av ”barn” respektive ”äldre” som homogena grupper. Artikelförfattarna påpekar i sin artikel också att den forskning som helt bortser från aspekten ålder även den riskerar att befästa och återskapa ålderistiska föreställningar och åldersnormer.⁵³

Tidigare forskning

Denna uppsats anknyter till flera forskningsfält. Förutom genusvetenskaplig forskning och kritisk åldersforskning av den typ som presenteras i teoriavsnittet har min undersökning kopplingar till bland annat ålderskategoribaserad forskning som barn- och ungdomsvetenskap. I detta avsnitt diskuterar jag i förhållande till uppsatsen relevanta texter från olika forskningssammanhang under rubrikerna *Genusvetenskaplig forskning*, *Kritiska åldersstudier* och *Barndomsforskning*. Avsnittet ska inte förstås som heltäckande utan som en orientering med fokus på för uppsatsen särskilt betydelsefulla studier.

Genusvetenskaplig forskning

Som tidigare nämnt är den sociala kategorin ålder i jämförelse med maktordningar som sexualitet, ras/etnicitet och klass en utforskad aspekt, både inom den feministiska och genusvetenskapliga forskningen och inom kulturforskningen i stort.⁵⁴ Forskning som ifrågasätter vuxna och vuxenhet som naturaliserad norm än mer ovanlig.⁵⁵ Kritiken mot den feministiska och genusvetenskapliga forskningens vuxenfokus är emellertid inte ny. I genus- och barndomsforskaren och sociologen Barrie Thornes artikel ”Re-visioning women and social change: Where are the children?” (1987) kritiserar Thorne redan 1987 både den vuxna och vuxenhet som norm och konstruktionen av kategorin barn, en konstruktion hon menar utgår från ett ensidigt vuxenperspektiv.⁵⁶ Thorne påpekar att precis som kategorin kvinnor har konstruerats som enhetlig framställs barn som en enhet i form av det universella Barnet. Vuxna har enligt Thorne framför allt konstruerat barn som hot (mot vuxna), som offer (för vuxna) eller som oskrivna blad eller tomma kärl, vilka måste fyllas och lära sig att agera i

---

⁵² Clary Krekula, Anna-Liisa Närvänen och Elisabet Näsman ”Ålder i intersektionell analys” i *Kvinnovetenskaplig Tidskrift*. Nr 2-3, 2005, sid 82.

⁵³ Krekula, Närvänen och Näsman, 2005.

⁵⁴ Ambjörnsson och Jönsson, i Ambjörnsson och Jönsson (red), sid 15.

⁵⁵ Sundhall, sid 15.

⁵⁶ Barrie Thorne, ”Re-visioning women and social change: Where are the children?”, *Gender & Society*, vol 1, no 1, 1987.

enlighet med vuxna normer och socialiseras in i (det underförstått vuxna) samhället. Samtliga definitioner konstruerar vuxna som ”normala” och barn som avvikande Andra. Thorne påpekar att den feministiska forskningen, i och med att den förmått omformulera historien och synliggöra tidigare osynliggjorda aspekter av kvinnors liv, på samma sätt skulle ha förutsättning att synliggöra nya aspekter av barns liv och omformulera talet om barn och barnhet. Hon menar att det faktum att alla vuxna har erfarenhet av att inkluderas i den underordnade och andrafierade kategorin barn borde göra det möjligt för vuxna att utgå från ett barnperspektiv. Thorne framhåller i sin artikel en förståelse av barn som enskilda individer med agens och kompetens men med det gemensamt att de, på grund av fysiska, ekonomiska och kulturella skäl, är beroende av vuxna. Detta beroende utnyttjas inte sällan av den överordnade kategorin vuxna vilken, istället för att erbjuda skydd, utsätter den beroende parten för exploatering, våld och övergrepp. Thorne påpekar också att vuxnas makt och barns underordning använts för att försvara över- och underordning i relation även till andra maktordningar. För att legitimera mäns dominans över kvinnor och vitas dominans över svarta har kvinnor och (vuxna) svarta påståtts vara ”som barn”. För att kritisera denna ordning har det då hävdats att dessa grupper *inte* är som barn, något som bidragit till att reproducera bilden av att barn, till skillnad från kvinnor och vuxna svarta, är ”naturligt” underordnade och bör så förbli.

En aktuell studie som liksom min vill utmana den rådande vuxenhegemonin och bidra till att föra in kategorin barn i den genusvetenskapliga forskningen är den tidigare nämnda avhandlingen *Kan barn tala?* (2012) av Jeanette Sundhall. I avhandlingen undersöker Sundhall betydelser av ålder, framför allt i relation till kategorin barn, och hur de kommer till uttryck, skapas, återskapas och utmanas i socialtjänstens utredningstexter rörande vårdnadstvister i fall där det förekommer uppgifter om våldsutövning (huvudsakligen handlar det om mäns våld mot kvinnor och/eller barn).⁵⁷ I sina bedömningar utgår utredarna i Sundhalls undersökning från utvecklingspsykologiska föreställningar om barn och barndom, vilket innebär att barnen i undersökningen tillskrivs både egenskaper och behov utifrån sin kronologiska ålder. Tillsammans med det faktum att de involverade vuxnas viljor och behov överordnas barnens, leder detta till att de i vårdnadstvisterna inblandade barnens lagstadgade rättigheter kränks. I majoriteten av fallen nekas barnen rätt till delaktighet i de beslut som tas om dem och deras fortsatta liv. I flera fall tvingas eller uppmanas de dessutom till umgänge med individer (föräldrar) som utsatt dem för våld och/eller sexuella övergrepp. Socialtjänstens

---

⁵⁷ Sundhall, sid 24.

utredare osynliggör i hög utsträckning de berörda barnens berättelser och ogiltigförklarar dem som självständiga subjekt.⁵⁸ Titeln på avhandlingen anspelar på Gayatri Chakravorty Spivaks artikel ”Kan den subalternen tala?” (2002).⁵⁹ Även om Spivak i artikeln menar att begreppet subaltern inte kan appliceras på alla underordnade grupper menar Sundhall att Spivaks teorier är intressanta i förhållande till ålderskategorin barn, och det är möjligt att tänka sig barn som innehavande en teoretisk position som subaltern. Sundhall visar i avhandling på vuxnas oförmåga att höra barns tal, och frågan i avhandlingens titel besvarar hon med ett nej, då hon menar att ”vuxenhet sätter gränser för hur barn förstås”.⁶⁰ På samma sätt som i de fall Spivak diskuterar i sin artikel menar Sundhall att barn kan sägas vara oförmögna att tala, för även om de tillåts ta till orda blir talet obegripligt (för vuxenmakten). Det är bara ett visst tal som ”hörs”.⁶¹ Sundhall drar även paralleller till den ”väl villighetsdiskurs” som diskuteras inom feministisk postkolonial teori, då socialtjänstens vuxna utredare tror sig förstå de berörda barnen, och vad som är ”bäst” för dem, bättre än de själva.⁶²

En antologi vilken med utgångspunkt i genusvetenskapliga teorier diskuterar ålder som maktordning och social konstruktion, men som inte kan sägas bidra till att utmana den rådande vuxenhegemonin, är antologin *Livslinjer. Berättelser om ålder, genus och sexualitet* (2010), vilken tidigare diskuterats i avsnittet *Teoretiska utgångspunkter och begrepp*. En av dem som använder sig av det av författarna introducerade begreppet ”osamtidighet”, ett för denna undersökning intressant begrepp, är litteraturvetaren Maria Jönsson som i en analys av författaren Kerstin Thorvall liv och författarskap diskuterar individens förhållande till olika ålderspositioner som antingen normativt eller queert. Jönsson menar att såväl Thorvall som karaktärerna i hennes romaner, sin heterosexualitet till trots, kan förstås som queera då de är ”otajmade” i relation till rådande åldersnormer. Jönsson utgår i sin analys från Judith Haberstams heteronormativa livsschema och poängterar schemats kopplingar till medelklass och respektabilitet. Det räcker inte att vara heterosexuell, gifta sig och avla barn, de centrala punkterna på schemat måste också avverkas i korrekt ordning. Även om Thorvall och hennes litterära gestalter gör det som förväntas så gör de det i ”fel” ordning, eller i ”fel” ålder, något Jönsson förstår som ett ”queert åldrande”, ett åldrande som

---

⁵⁸ Ibid, sid 177.

⁵⁹ Gayatri Chakravorty Spivak, ”Kan den subalternen tala?”, *Postkoloniala studier*, Skriftserien Kairos, nr 7, Konstfack, Malmö, 2002.

⁶⁰ Sundhall, sid 173.

⁶¹ Ibid, sid 177.

⁶² Ibid, sid 98.

sker i fel tid, på fel plats och i fel typ av kropp.⁶³ Jönsson bortser i sin analys inte från den fysiska kroppen och dess betydelse utan påpekar att det med stigande ålder blir allt svårare för Thorvall att leva ett åldersqueert liv: ”I *Upptäckten* synliggörs hur avhängig man är kroppens funktionalitet om man medvetet vill ställa sig utanför tiden och deklarerat sitt oberoende. Det är kroppens begränsningar, förfall och skrik på omvårdnad och gemenskap som sätter stopp för huvudpersonens livslånga rymmande.”⁶⁴

Fanny Ambjörnssons studie *Rosa – den farliga färgen* (2011) där Ambjörnsson analyserar färgen rosa, en färg som framför allt kopplas ihop med positionen ”flicka i fyraårsåldern” men även med exempelvis queeraktivism, är en intersektionell undersökning som inkluderar aspekten ålder såväl som barns röster och perspektiv.⁶⁵ Ambjörnsson har även skrivit avhandlingen *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer* (2008) där hon utifrån ett intersektionellt perspektiv undersöker positionen ”tjej” och hur den görs av tonårsflickor i två olika gymnasieklasser.⁶⁶ Som Ambjörnsson skriver i sin avhandling har flera feministiskt influerade forskare under en längre tid intresserat sig för, inte ålder generellt, men för unga kvinnor eller flickor.⁶⁷ År 2008 bildades med anledning av detta ett tvärvetenskapligt nätverk, FlickForsk!, som har till syfte att driva utvecklingen inom den nordiska flickforskningen, vars fokus är ”ung femininitet”.⁶⁸ 2010 publicerades en antologi, *En bok om flickor och flickforskning* (2010), med texter skrivna av forskare anslutna till nätverket.⁶⁹ 2016 publicerades ytterligare en antologi, *Att konstruera en kvinna. Berättelser om normer, flickor och tanter* (2016) av etnologen Karin Lövgren (red), forskare vid Umeå universitet inriktad på kön/genus och åldrande.

Kritiska åldersstudier

Trots att betydande forskare inom den amerikanska äldreforskningen redan på 1960-talet påtalade problemen med den ålderskategoribaserade forskningen och behovet av ett bredare fält om ålder och åldrande i stort är denna typ av forskning begränsad, både internationellt och i Sverige. På 1980-talet etablerades teorier om bland annat livslopp och åldersnormer, liksom begreppen ”on time” respektive ”off time” (vilka kan jämföras med Ambjörnssons och

---

⁶³ Maria Jönsson, ”Det släpar efter i mig. Osamtidigt åldrande i Kerstin Thorvalls författarskap” i Ambjörnsson och Jönsson (red), 2010, sid 25- 47.

⁶⁴ Ibid, sid 45.

⁶⁵ Fanny Ambjörnsson, *Rosa – den farliga färgen*, Ordfront, Stockholm, 2011.

⁶⁶ Fanny Ambjörnsson, *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*, Ordfront förlag, Stockholm, 2008.

⁶⁷ Ibid, sid 17.

⁶⁸ Umeå universitet, <http://www.ucgs.umu.se/forskning/flickforsk/> [hämtat 2 juni 2016].

⁶⁹ Anna-Karin Frih och Eva Söderberg, *En bok om flickor och flickforskning*, Studentlitteratur, Lund, 2010.

Jönssons begrepp osamtidighet och tajming) och 1998 publicerade sociologen Cheryl Laz en betydelsefull artikel där hon med utgångspunkt i professorerna i sociologi Candace Wests och Don Zimmermans artikel ”Doing gender” (1987) argumenterade för en syn på ålder som ett ”görande”.⁷⁰ Men trots detta fortsatte, som sociologen Clary Krekula skriver i inledningen till tidskriften *Sociologisk Forsknings* temanummer om ålder och åldrande (2014), den ålderskategoribaserade forskningen att vara den dominerande.⁷¹ De senaste åren ser utvecklingen emellertid ut att ha tagit fart. 2012 startade vid Karlstad universitet det tvärvetenskapliga nätverket Swedish research network on Age som samlar forskare vilka arbetar för att utveckla ett bredare och mer fördjupat forskningsfält om ålder och åldrande. Nätverket omfattar forskare från discipliner som genusvetenskap, sociologi, etnologi och statsvetenskap, och anslutna är exempelvis tidigare nämnda Jeanette Sundhall, Anna-Liisa Närvänen, Karin Lövgren och Clary Krekula, vilken också är redaktör för den kommande antologin *Kritiska åldersstudier* som utkommer hösten 2016.⁷² Närvänen och Lövgren medverkar i sin tur i en annan antologi om ålder, Håkan Jönssons (red) *Åldrande, åldersordning, ålderism* (2009). (Närvänens bidrag i antologin, artikeln ”Ålder, livslopp, åldersordning”, har tidigare diskuterats under rubriken *Teoretiska utgångspunkter och begrepp*.) Lövgren har även skrivit avhandlingen ”Se lika ung ut som du känner dig” *Kulturella föreställningar om ålder och åldrande i populärpress för kvinnor över 40* (2009) där hon undersöker föreställningar om kön/genus och ålder i livsstilsmagasin som *Tara* och *M Magasin*.⁷³

Antologin *Åldrande, åldersordning, ålderism* (2009) utgår visserligen från äldreforskningen men de inkluderade texterna omfattar ett bredare fält inriktat på åldrande, livslopp, reglerande åldersordningar och ålder som ett görande snarare än ett varande. I antologin diskuteras bland annat intra-aktionen ålder och funktionalitet. I Håkan Jönssons artikel ”Äldreomsorgen, ålderismen och de nästan döda” resonerar Jönsson kring missförhållanden inom äldreomsorgen, och frågar sig varför dessa aldrig uppmärksammas som ålderism eller diskuteras med utgångspunkt i medborgerliga rättigheter.⁷⁴ Jönsson gör i

---

⁷⁰ Se Candace West och Don H Zimmerman, ”Doing gender”, *Gender & Society*, vol 1, nr 2, 1987 och Cheryl Laz, ”Act your age”, *Sociological Forum*, Vol. 13, No. 1, 1998.

⁷¹ Clary Krekula och Satu Heikkinen, ”Med fokus på ålder som organiserande princip”, *Sociologisk Forskning*, årgång 51, nr 1, 2014.

⁷² Swedish research network on Age, <https://www.kau.se/ages-swedish-research-network-on-age> [hämtat 12 maj 2016].

⁷³ Karin Lövgren, ”Se lika ung ut som du känner dig” *Kulturella föreställningar om ålder och åldrande i populärpress för kvinnor över 40*, Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier, Linköpings universitet, Linköping, 2009.

⁷⁴ Håkan Jönsson, ”Äldreomsorgen, ålderismen och de nästan döda”, i Jönsson (red), 2009.

artikeln en jämförelse med Independent Living-rörelsen, vilken arbetar för att personer med normbrytande funktionalitet ska ha samma tillgång till samhället som personer med normativ funktionalitet, och menar att en motsvarande rörelse behövs för vuxna individer vilka kategoriseras som ”äldre”.⁷⁵ Detta då den normbrytande funktionalitet som är kopplad till hög (eller låg, min anmärkning) ålder inte inkluderas i exempelvis Independent Living-rörelsens kamp. Jönsson beskriver i artikeln hur individer som positioneras som äldre, och vars hjälpbehov uppkommit först då de börjat inkluderas i denna kategori, inte tillskrivs samma rättigheter som yngre individer med likartade behov. Han menar att de tankegångar som underbyggt de förbättringar som gjorts för personer med normbrytande funktionalitet både utgår från och reproducerar bilden av livsloppet som uppdelat i sektioner, liksom den åldersnorm som underordnar och andrafierar individer som kategoriseras som äldre. Fokus ligger, när det gäller rättigheter och ”funktionsnedsättningar”, enligt Jönsson på kategorierna barn, unga och vuxna: ”Men den person vars funktionshinder uppstår efter 65 är en andra klassens medborgare i fråga om rätten till samhälleligt stöd.”⁷⁶ Jönsson refererar till delbetänkandet ”Handikapp, välfärd, rättvisa” (SOU 1991:46, sid 143) i vilket Handikapputredningen skriver att de ser det som angeläget att människor *inom samma ålderskategori* har liknande villkor.⁷⁷ Det är alltså inte fråga om att utmana den norm som tillskriver den vuxna funktionsfullkomliga kroppen yttersta normalitet, och som anpassar miljön efter just denna kropp, utan om att se till att de som inkluderas i samma ålderskategorier ges likartade förutsättningar.

En studie som av författaren i fråga inte beskrivs som åldersforskning, men vars utgångspunkt är ålder som social konstruktion och ett görande snarare än ett varande, är avhandlingen *Prima barn, helt u.a. Normalisering och utvecklingstänkande i svensk barnhälsovård 1923-2007* (2009) av etnologen Helena Hörnfeldt. I sin avhandling diskuterar Hörnfeldt med utgångspunkt i bland annat Judith Butlers teorier hur den svenska barnavårdscentralen med hjälp av praktiker som den så kallade ”fyraårskontrollen” bidrar till att reproducera åldersrelaterade normer och konstituera de barn som besöker barnavårdscentralen som ”normala” alternativt ”avvikande”. Hörnfeldt visar i avhandlingen hur både barnavårdscentralen och dess praktiker, vilka bygger på en utvecklingspsykologisk kunskapsproduktion, till stor del skapats för att fylla vuxnas behov snarare än barns. Med

---

⁷⁵ Independent Living-rörelsen har funnits i Sverige sedan 1983. Rörelsen, som arbetar för bättre levnadsförhållanden för personer med normbrytande funktionalitet och mot fördomar och diskriminering, har bland annat varit med och drivit fram rätten till personlig assistans. STIL, <http://www.stil.se/boken-independent-living-i-sverige-25-ar> [hämtat 9 maj 2016].

⁷⁶ Jönsson, ”Äldreomsorgen, ålderismen och de nästan döda”, i Jönson (red), 2009, sid 202.

⁷⁷ Ibid.

utgångspunkt i Butlers resonemang beskriver Hörnfeldt barnhet, det vill säga gestaltningar, handlingar och beteenden som signalerar att en individ är ett barn, som en materialisering av rådande diskurser beträffande ålderskategorin barn.⁷⁸ Hörnfeldt menar att barn inte är utan görs till barn genom samhälleliga diskurser och praktiker, som exempelvis barnvårdscentralens olika tester och kontroller. I enlighet med Butlers teorier om den heterosexuella matrisen och kön/genus som en performativ akt menar Hörnfeldt att det går att tala om en ”åldersmatris” där vissa subjekspositioner och handlingar kopplas till den ena eller den andra åldern. Som hon skriver är själva essensen i en praktik som ”fyraårskontrollen” åldersbetingad: ”Fyraåringen förväntas kunna vissa saker endast i egenskap av att vara just fyra år.”⁷⁹ Hörnfeldt utgår i avhandlingen från ett stort och omfattande material, inklusive intervjuer med föräldrar som varit på kontroller med sina barn och ”unga vuxna” som berättar om hur de minns sina egna fyraårskontroller, men faktiska, nuvarande barns röster angående barnvårdscentralens tester saknas.

Barndomsforskning

Redaktörerna Ambjörnsson och Jönsson beskriver i sitt inledande kapitel till *Livslinjer* (2010) ålder som en hierarkisk ordning, där barn och vuxna tenderar att betraktas som två separata kategorier, av vilka den ena (vuxna) består av ”human beings”, medan den andra (barn) förstås som ”human becomings”, ”ofullbordade människor, inkapabla att tänka och handla själva”.⁸⁰ Den ålderskategoribaserade forskningen inriktad på barn lyfter däremot företrädesvis fram barn som ”agenter” med ”agens”, det vill säga kompetenta, självständiga aktörer med möjlighet att förändra och påverka sin omgivning.⁸¹ Denna diskurs har emellertid kritiserats av bland annat Michael Freeman, professor i juridik och redaktör för *The International Journal of Children's Rights*, och John Wall, professor i barndomsforskning, filosofi och religion. Wall och Freeman menar att begrepp som ”aktörskap” och ”kompetens” både utgår från och reproducerar en vuxennorm, där rättigheter inte är absoluta utan måste förtjänas genom kompetent aktörskap.⁸² De föreställningar om barn och barndom som förmedlas av den samtida barndomsforskningen riskerar med andra ord att bidra till att

---

⁷⁸ Helena Hörnfeldt, *Prima barn, helt u.a. Normalisering och utvecklingstänkande i svenska barnhälsovård 1923-2007*, Makadam förlag, Stockholm, 2009, sid 21-23.

⁷⁹ Ibid, sid 23.

⁸⁰ Ambjörnsson och Jönsson, i Ambjörnsson och Jönsson (red), sid 12-13.

⁸¹ Chatarina Hällströms, *Insändare i Kamratposten: Uttryck för villkor i barns kulturella sammanhang. Institutionen för pedagogik och didaktik, Stockholms universitet, Stockholm, 2011, sid 16-17.*

⁸² Michael Freeman, ”Towards a Sociology of Children's Rights” i Freeman, Michael (red) *Law and Childhood Studies: Current Legal Issues Volume 14*, Oxford University Press, Oxford, 2012 och John Wall, ”Can democracy represent children? Toward a politics of difference”, *Childhood*, 19 (1), 2011.

vidmakthålla de värderingar som upprätthåller vuxnas makt och överordning. En för uppsatsen betydelsefull barn- och ungdomsvetenskaplig studie som problematiserar och ifrågasätter vuxna och vuxenhet som naturaliserad norm är Klara Dolks avhandling *Bångstyriga barn. Makt, normer och delaktighet i förskolan* (2013). Dolks avhandling handlar om arbetet med kön/genus och jämställdhet i den svenska förskolan och fokus ligger på åldersnormer, vuxnas maktutövning och barns motstånd.⁸³ En för undersökningen relevant avhandling från det pedagogiska fältet är doktorn i pedagogik Chatarina Hällströms *Insändare i Kamratposten: Uttryck för villkor i barns kulturella sammanhang* (2011). Hällström analyserar i sin avhandling barns insändare i *KP* med fyra nedslag, 1977, 1987, 1997 och 2007. Hon beskriver tidningar riktade till barn, och framför allt barns egna insändare, som ett i övrigt i princip obeforskat område. Hällström menar att barn har svårt att överhuvudtaget få möjlighet att komma till tals och ser *KP* som en av få arenor där barn ges möjlighet att tala, samtidigt som det är den vuxna tidningsredaktionen som kontrollerar vilka röster som släpps fram. Syftet med avhandlingen är både att lyfta barns tillvaro och villkor utifrån barns egna utsagor, och att synliggöra den vuxna styrningen av barns möjligheter att komma till tals.⁸⁴

Det material jag utgår från har stor bredd. Under vägs gång har texter rörande exempelvis den föreställda kopplingen mellan svenskhet och vithet, sexualiserat våld, människors relation med icke-mänskliga djur och den svenska arbetslinjen visat sig vara relevanta för min undersökning. Jag har då haft glädje av antologin *Om ras och vithet i det samtida Sverige* (2012),⁸⁵ Donna Haraways artikel ”Sällskapsarter” (2012),⁸⁶ statsvetaren Maria Wendt Höjers avhandling *Rädslans politik. Våld och sexualitet i den svenska demokratin* (2002)⁸⁷ och litteraturvetaren, journalisten och författaren Nina Björks bok *Lyckliga i alla sina dagar. Om pengars och människors värde* (2012).⁸⁸

ANALYS OCH DISKUSSION

Jag kommer i denna del av uppsatsen inledningsvis att diskutera i materialet förekommande föreställningar om kategorin barn och barnhet för att sedan fortsätta med en diskussion

---

⁸³ Klara Dolk, *Bångstyriga barn. Makt, normer och delaktighet i förskolan*, Ordfront, Stockholm, 2013.

⁸⁴ Hällström, sid 11-27.

⁸⁵ Tobias Hübinette, Helena Hörnfeldt, Fataneh Farahani och René León Rosales (red), *Om ras och vithet i det samtida Sverige*, Mångkulturellt centrum och författarna, Tumba, 2012.

⁸⁶ Donna Haraway, ”Sällskapsarter” i Cecilia Åsberg, Martin Hultman och Francis Lee (red) *Posthumanistiska nyckeltexter*, Studentlitteratur, Lund, 2012.

⁸⁷ Maria Wendt Höjer, *Rädslans politik. Våld och sexualitet i den svenska demokratin*, Liber AB, Malmö, 2002.

⁸⁸ Nina Björk, *Lyckliga i alla sina dagar. Om pengars och människors värde*, Wahlström & Widstrand, Stockholm, 2012.

rörande föreställningar och antaganden i förhållande till kategorin vuxna och vuxenhet. Därefter diskuteras vuxna som överordnad norm och barn som underordnade Andra. Analysen avslutas med ett sammanfattande slutord.

Föreställningar om barn och barnhet

Det universella barnet

Det förekommer en mängd explicita uttalanden om barn och barnhet i mitt material, framför allt i *Föräldrar & Barn* och i det nummer av *Bang* som handlar om föräldraskap, men även i *Dagens Nyheter*, *KP* och *Land*. ”Barn” omtalas i materialet bland annat som ”främmande väsen”⁸⁹ och påstås ha egenskaper som en ”naturlig känsloutveckling”,⁹⁰ empati och inlevelseförmåga: ”Barn bryr sig naturligt, de ser när något skaver och är fel”.⁹¹ Barn sägs vidare vara exempelvis ”självklara”,⁹² läraktiga och observanta,⁹³ kinkiga,⁹⁴ ynkliga,⁹⁵ snabba, nyfikna och klåfingriga.⁹⁶ Barn antas bli stressade av att välja, känna efter och vara delaktiga i beslut som rör dem,⁹⁷ men sägs också vara ”oerhört kompetenta om de får tid att tänka”.⁹⁸ Enligt en förekommande diskurs i material ser och vet barn mer än ”vuxna” tror eller vill erkänna, och bryr sig om sådant som ”vuxna” inte orkar eller vill se: ”Det går inte att dölja det skeva för barn, de uppmärksammar även det vi inte vill låtsas om.”⁹⁹ Enligt en motstridig diskurs förstår barn istället mindre, och är mindre ”smarta”, än vuxna, ett påstående som används för att legitimera vuxnas makt och barns underordning.¹⁰⁰ Enligt den hegemoniska diskursen i materialet som helhet är, gör och känner således ”barn” på speciella sätt. Individer som kategoriseras som barn konstrueras med andra ord som essentiellt lika. I en artikel i *Föräldrar & Barn* där det berättas om organisation Project Playground, vilken bedriver fritidsverksamhet i kåkstaden Langa i Kapstaden, säger organisationens verksamhetschef Frida Vesterberg att hon vill att barnen på Project Playground ska få ”känna

---

⁸⁹ Se exempelvis Ulrika Palmcrantz, ”Från nyfödd till de första stegen. Följ med i allt spännande som händer varje månad”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 85.

⁹⁰ Redaktionen, ”Självkritik”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 70.

⁹¹ Fazeela Selberg Zaib, ”Kära dagbok”, *Bang*, nr 1 2015, sid 17.

⁹² Ulrika Dahl, ”Maman: Mo(n)strande mateaforiker”, *Bang*, nr 1 2015, sid 15.

⁹³ Ulrika Fürstenhoff, ”Från nyfödd till de första stegen”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 85-86.

⁹⁴ Redaktionen, ”Nu är vi hemma – vad händer nu?”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 31.

⁹⁵ Fredrik Westerlund, ”Kära dagbok”, *Bang*, nr 1 2015, sid 20.

⁹⁶ Ulrika Fürstenhoff, ”Getingstick och andra sommarfaror”, *Föräldrar & Barn*, nr 4 2015, sid 50.

⁹⁷ Hanna Hellquist, ”Oraklet svarar”, *Bang*, nr 1 2015, sid 11.

⁹⁸ Fredrik Westerlund, ”Kära dagbok”, *Bang*, nr 1 2015, sid 21.

⁹⁹ Fazeela Selberg Zaib, ”Kära dagbok”, *Bang*, nr 1 2015, sid 17.

¹⁰⁰ Hanna Hellquist, ”Oraklet svarar”, *Bang*, nr 1 2015, sid 11.

sig som barn”.¹⁰¹ Barnhet påstås med andra ord också kännas på ett särskilt sätt. I vissa fall görs det i materialet explicit skillnad på ”barn” och ”tonåringar”. Om ”barn” sägs det exempelvis att de ”vill samarbeta med sina föräldrar och glädja dem varje dag”¹⁰² medan ”tonåringar” istället sägs söka sig bort från sina föräldrar och vilja klara sig själva.¹⁰³ I *KP* beskrivs ”puberteten” som slutet på barndomen, och individer som befinner sig före respektive i eller efter puberteten antas dela känslor och perspektiv. Barn som kommer i puberteten påstås uppfatta sina föräldrar ”på ett nytt sätt” och förstå att de är ”vanliga människor med fel och brister”, något som implicerar att barn före puberteten inte uppfattar att deras föräldrar har fel och brister (och att alla föräldrar kan kategoriseras som ”vanliga”).¹⁰⁴ Barn i puberteten tillskrivs i *KP* också ett (ökat) intresse för (att ha) sex: ”Både tankarna på sex och lusten att ha sex ökar. Det är naturligt att vara nyfiken på sin egen och andras kroppar i puberteten.”¹⁰⁵

Som Owe Ronström beskriver har det ur sektorsforskningen om ålderskategorin barn uppstått ett ”livsmanus” som barn tvingas följa om de vill uppfattas som ”normala”. Detta livsmanuskript är som Burman och Sommer påpekar tätt kopplat till framför allt den utvecklingspsykologiska kunskapsproduktionen. En central punkt i detta manuskript är enligt Ronström att som tonåring söka distans till sina föräldrar, något som i mitt material bland annat synliggörs i ovan nämnda påstående om denna kategori, medan yngre barn som nämnt skrivs fram som individer som vill samarbeta med (och glädja) sina föräldrar. Samma föreställningar som syns i mitt material rörande ”barn”, ”tonåringar” och föräldrar syns i exempelvis Sundhalls avhandling *Kan barn tala?* (2012) där en tonårig pojke är det enda barn vars behov av distans till en av sina två föräldrar förstås som legitimt. Anledningen till att socialtjänstens utredare i det fallet bekräftar barnets vilja att inte ha någon kontakt med sin pappa är inte att barnet i fråga varit mer utsatt än andra barn i Sundhalls material utan att han anses befinna sig ”i en betydelsefull period av livet då det blir mer och mer viktigt att få en distans till föräldrarna”.¹⁰⁶ Det som blir avgörande är således inte pappans beteende eller barnets uttalade vilja utan barnets ålder, som enligt den utvecklingspsykologiska diskursen betraktas som en frigörelseperiod.¹⁰⁷

---

¹⁰¹ Maria-Pia Gottberg, ”Friendly stöttar Project Playground i Kapstaden”, *Föräldrar & Barn*, nr 4 2015, sid 77.

¹⁰² Jesper Jull, ”Ansvar eller lydnad?”, *Föräldrar & Barn*, nr 4 2015, sid 71.

¹⁰³ Dan Notini, ”Direkt ur livet. Fråga Dan Notini”, *Land*, nr 22, sid 26-27.

¹⁰⁴ *28 saker som händer i puberteten*, bilaga till *KP*, nr 7 2015.

¹⁰⁵ *Ibid.*

¹⁰⁶ Sundhall, sid 88.

¹⁰⁷ *Ibid.*

Barn som avhumaniserade störningsobjekt

Föreställningar om skillnader mellan olika åldersgrupper inom kategorin barn synliggörs i mitt material framför allt i *KP* medan övriga tidningar främst talar om ”barn” som en enhetlig grupp. I tidningarna *Bang*, *Föräldrar & Barn* och *Dagens Nyheter* konstrueras barn huvudsakligen som krävande, ”trotsiga” och störande, påfrestande på gränsen till det outhärdliga.¹⁰⁸ I *Bang* slår exempelvis serietecknaren Liv Strömquist fast att ”alla människor som levt ensam med ett barn eller fler vet att det är omöjligt”.¹⁰⁹ Ett uttalande som inte bara konstruerar barn som omöjliga att leva med utan också som icke-mänskliga Andra, medan vuxna som istället konstrueras som ”människor”. I samma artikel omtalar Diana Mulinari, professor i genusvetenskap, individer som kategoriseras som barn som ”jävla ungar”.¹¹⁰ I *Dagens Nyheter* talas det om att vuxna som valt att bli föräldrar ”trots allt” ofta, men inte alltid, i efterhand tycker att det är ”värt det”,¹¹¹ och i *Föräldrar & Barn* beskrivs tillvaron med ett nyfött barn, som inte vill sova när hens föräldrar vill att hen ska göra det, som ”ett rent helvete” och ett pågående krig.¹¹²

Ett flertal artiklar i *Föräldrar & Barn* handlar om hur barn stör vuxna genom skrik och gråt. Ett exempel är artikeln ”Överlevnadsguide för kolikföräldrar”. Kolik innebär enligt artikeln att ett nyfött barn har så ont i magen att hen skriker otröstligt i timmar, något som sägs vara outhärdligt för de närvarande vuxna. Hur det kan upplevas för den individ som har en konstant smärta i magen berörs däremot inte.¹¹³ Ett annat stort tema i *Föräldrar & Barn* är sömn, vilket även det huvudsakligen diskuteras utifrån ett vuxenperspektiv, som i artikeln ”Hjälp, jag får aldrig sova!”.¹¹⁴ I en intervju med en tvåbarnspappa beskriver pappan hur jobbigt det är att behöva gå upp flera gånger varje natt för att gå över till det fyraåriga barnets rum. Barnet sover oroligt, har växtvärk, drömmer mardrömmar och vaknar flera gånger per natt och skriker tills någon av föräldrarna kommer, då hon slutar att skrika och somnar om.¹¹⁵ Rubriken på artikeln, ”Hjälp, jag får aldrig sova!”, skulle med andra ord också kunna förstås illustrera det omtalade barnets känsla, inte bara den intervjuade pappans. Liksom barn- och ungdomsvetaren Klara Dolk förstår jag det som i materialet konstrueras

---

¹⁰⁸ Barn omnämns som ”trotsiga” i flera artiklar i mitt material, exempelvis i Redaktionen, ”Från småbarnskaos till superlugn”, *Föräldrar & Barn*, nr 4 2015, sid 59.

¹⁰⁹ Ylva Karlsson, ”Drömmen om familjens upplösning”, *Bang*, nr 1 2015, sid 26.

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ Se exempelvis Liria Ortiz, ”Borde jag skaffa barn fast jag egentligen inte vill det?”, *Dagens Nyheter*, 8 juni 2015, A-delen, sid 18,

¹¹² Insändare av signaturen Natalie, ”Läsarröster om sömn”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 53.

¹¹³ Redaktionen, ”Överlevnadsguide för kolikföräldrar”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 35.

¹¹⁴ Redaktionen, ”Hjälp, jag får aldrig sova!”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 55.

¹¹⁵ Ibid.

som exempelvis kinkighet eller trots som barns motstånd mot rådande vuxennormer och/eller vuxnas maktutövning. Som Dolk påpekar erkänner vuxna emellertid sällan barns motstånd som just motstånd utan konstruerar det istället som gnäll, omognad, hjälplöshet, bus eller ett testande av gränser, och alltid som ett problem.¹¹⁶

Barn och djur

På flera ställen i mitt material jämförs eller jämföras barn med djur. I en text i *Bang* jämför exempelvis journalisten Hanna Hellquist barn med hundar.¹¹⁷ Det förekommer i materialet även en föreställning om att barn tycker om och bryr sig om djur. I *Föräldrar & Barn* fastslås det exempelvis att ”Nästan alla små barn gillar djur.”¹¹⁸ Denna föreställning understöds av att tidningen *KP*, vars läsare huvudsakligen är individer som kategoriseras barn, har ett relativt stort fokus på djur och barns relationer med dessa, relationer som ibland beskrivs som ett syskonskap. I artikeln ”Sällskapsarter” i Cecilia Åsberg, Martin Hultman och Francis Lees (red) *Posthumanistiska nyckeltexter* (2012) beskriver vetenskapsteoretikern Donna Haraway en diskursiv länk mellan ”den koloniserade, den förslavade, icke-medborgaren och djuret – som alltid reduceras till sin sort, till alla de Andra som står i motsättning till rationell människa”.¹¹⁹ I relation till Haraways artikel förstår jag vuxnas konstruktion av barn som djur som ett uttryck för ålderism och synen på barn som icke-medborgare. Därmed inte sagt att individer som positioneras som barn upplever det som nedsättande att jämföras med djur. I ett reportage i *KP* intervjuas exempelvis elvaåriga Arve Lindgren Keskitalo, vilken nyligen har fått en hundvalp. ”- Vi är som brorsor! säger Arve. Vi trivs jättebra tillsammans!”¹²⁰ Även flera insändare från *KPs* läsare rör djur och relationen till dessa. I en insändare ifrågasätter en tolvårig flicka människors rätt att döda djur. Hon kommenterar en tidigare insändare där ett annat barn hävdade att hon ”tänkte avliva sitt marsvin för att hon tröttnat på det”.¹²¹ (En kommentar som i sig motsäger föreställningen om att ”barn” bryr sig om djur.) Brevskrivaren menar att en sådan kommentar är jämförbar med att som förälder döda sitt barn för att hen tröttnat på barnet. Hon berättar att hon och hennes familj varit ”tvungna att avliva mitt äldsta marsvin Teddy för att han hade en tumör” och menar att det borde vara förbjudet för människor att ”avliva friska djur”.¹²² Däremot ifrågasätter hon inte människors rätt att döda

---

¹¹⁶ Dolk, sid 218-221.

¹¹⁷ Hanna Hellquist, ”Oraklet svarar”, *Bang*, nr 1 2015, sid 11.

¹¹⁸ Redaktionen, ”Kul för de minsta”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 14.

¹¹⁹ Haraway, sid 58.

¹²⁰ Josefine Larsson, ”Vi är som brorsor”, *KP*, nr 8 2015, sid 38.

¹²¹ Signaturen Glömmet dig aldrig Teddy, ”Friska djur ska inte dö!”, *KP*, nr 7 2015, sid 8.

¹²² Ibid.

djur som är sjuka. En 14-årig flicka önskar sig en råtta men förvägras detta av sin mamma ”för att HON tycker att svansarna är äckliga”. Brevskrivaren ber om tips om hur hon ska få sin mamma att ändra sig: ”Jag älskar djur och klarar mig inte utan.”¹²³

Barn och Andra barn

Inte ”barn” som i det universella barnet, men barn i Sverige, omtalas återkommande, framför allt i *Dagens Nyheter*, som skyddade, ”bortskämda” och ”curlade”.¹²⁴ Svenska barn som i materialet förstås som utsatta eller oskyddade är ofta ickenormativa barn, det vill säga barn som andrafieras inte bara i förhållande till kategorin ålder utan även i relation till någon annan central skillnadsskapande kategori, som exempelvis ”transbarn”.¹²⁵ Ett begrepp som transbarn, liksom begreppen ”intersex-barn”, ”flyktingbarn” och ”hbtq-ungdomar” vilka också förekommer i materialet, synliggör hur positionen ”barn” inte bara bygger på föreställningar om ålder utan att kategorin ålder intra-agerar med andra centrala maktordningar.¹²⁶ I denna uppsats uppmärksammar jag hur aspekten ålder i materialet intra-agerar med kategorierna kön/genus och sexualitet, klass, ras/etnicitet och funktionalitet.

I relation till aspekterna kön/genus och sexualitet är det binära tvåkönssystemet och heterosexualitet omarkerade normer i *Land* och *Föräldrar & Barn* medan dessa normer synliggörs och problematiseras i *Bang* och *KP* och även i enstaka artiklar i *Dagens Nyheter*. I *Dagens Nyheter* knyts individer som identifierar sig som ickebinära främst till våld och psykisk ohälsa, som i artikeln ”Var tredje transperson har självmordstankar”. Enligt artikeln är det den ”yngre gruppen” transpersoner, i vilken individer mellan 15 och 29 år inkluderas, som mår sämst.¹²⁷ Detta kommenteras även i *Bang* i en text där det tipsas om RFSL’s (Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners och queeras rättigheter) nätverk ”Stolta föräldrar”, där en som ”stolt förälder till ett transbarn” kan söka kunskap och stöd.¹²⁸ Även om *Bang* liksom *Dagens Nyheter* gör en koppling mellan transpersoner och psykisk ohälsa skapas i texten samtidigt en förbindelse mellan ”transbarn” och positivt kodade känslor som stolthet. I *KP* är kön/genus- och sexualitetsnormer ett uttalat tema i ett av de nummer som inkluderas i min undersökning. Här fastslås det att det är tillåtet att vara

---

¹²³ Signaturen Råttan ska heta Bob, ”Önskar mig en råtta”, *KP*, nr 8 2015, sid 7.

¹²⁴ Angående synen på barn i Sverige som skyddade respektive ”bortskämda” eller ”curlade” se exempelvis Fazeela Sellberg Zaib, ”Kära dagbok”, *Bang*, nr 1 2015, sid 17 och Mikael Delin, ”Folk tror att man curlar sina barn eller inte sätter gränser”, *Dagens Nyheter*, 2 juni 2015, A-delen, sid 9.

¹²⁵ Redaktionen, ”Leelah 4-EVER”, *Bang*, nr 1 2015, sid 8.

¹²⁶ Se Johanna Palmström, ”Medicinens makt”, *Bang*, nr 2 2015, Sid 27 och Grace Jobe, ”Kära dagbok”, *Bang*, nr 1 2015, sid 18.

¹²⁷ Mimi Billing, ”Var tredje transperson har självmordstankar”, *Dagens Nyheter*, 1 juni 2015, DN Sthlm sid 5.

¹²⁸ ”Leelah 4-EVER”, *Bang*, nr 1 2015, sid 8.

homo- eller bisexuell men att ”de allra flesta är heterosexuella”.¹²⁹ I artikeln ”Vi är som vi är” skriver skribenten Maria Zamore att *KP* får många brev från läsare som inte känner sig ”vanliga”, för att de är homosexuella eller för att de inte känner sig som vare sig tjejer eller killar.¹³⁰ I artikeln intervjuas Nike, som identifierar sig som positionerad mitt emellan positionerna ”tjej” och ”kille”. Nike är kritisk till så kallade tjej- och killavdelningar i klädaffärer, och till könade omklädningsrum och toaletter, då dessa tvingar en att välja en av dessa två positioner, något som får Nike att känna sig konstig och fel.¹³¹ Nike skulle vilja be sin omgivning om att bli kallad ”hen” men är rädd att en sådan önskan inte skulle respekteras. I artikeln i *KP* omtalas Nike framför allt med sitt namn, men på ett ställe i texten används begreppet ”hon”, något som kritiseras av en läsare i en insändare publicerad i det följande numret av tidningen.¹³² Enligt *KPs* chefredaktör Lukas Björkman får tidningen en hel del kritiska mail från läsare som menar att *KP* diskriminerar transpersoner eftersom tidningen konsekvent utgår från kategorierna ”killar” och ”tjejer” i sina texter. Björkman slår emellertid ifrån sig kritiken då han förstår den som kopplad till frågor om kroppens utveckling. Han menar att de som gör tidningen är tvungna att utgå från att ”tjejer” har snippa och ”killar” har snopp: ”Annars tror vi att vi krånglar till det mer än vi reder ut. Det händer nämligen ganska olika saker under puberteten beroende på om man har snopp eller snippa...”¹³³ Här implicerar Björkman att tidningens läsare (det vill säga individer som kategoriseras som barn) skulle ha svårt att förstå mer komplexa diskussioner, något som motsägs av det faktum att många normkritiska läsare hört av sig och kritiserat tidningen för att vara exkluderande.

I ett av numren av *KP* inkluderas något tidningen kallar *Lilla pubertetsboken*.¹³⁴ Där diskuteras i ord och bild ”28 saker som händer i puberteten”. Vissa av dessa 28 händelser könas och listas under två skilda rubriker: *Mest för tjejer* respektive *Mest för killar*. Under *Mest för tjejer* återfinns punkterna *Mens*, *Flytningar*, *Bröst*, *Mörkare röst* och *Smegma*. Under *Mest för killar* hittas rubrikerna *Sädesuttömning (utlösning)*, *Skäggväxt*, *Bröst*, *Målbrottet*, *Smegma*, *Får lätt stånd (erektion)* och *Förhuden vidgas*. Som synes återfinns det ingen punkt om snippors beteende vid sexuell upphetsning medan det på listan för ”killar” återfinns flera punkter där detta behandlas. En av de punkter som inte könas är punkten *Onani* under vilken onani både i relation till snippor och snoppar diskuteras. Men i illustrationerna till texterna kopplas sexuell lust och onani enbart till pojkar och snoppar, då de pojkkodade personer på

---

¹²⁹ Lukas Björkman, ”De allra flesta...”, *KP*, nr 7 2015, sid 2.

¹³⁰ Maria Zamore, ”Vi är som vi är”, *KP*, nr 7 2015, sid 10.

¹³¹ Ibid.

¹³² Signaturen Anonym, ”Borde stått hen”, *KP*, nr 8 2015, sid 3.

¹³³ Lukas Björkman, ”De allra flesta...”, *KP*, nr 7 2015, sid 2.

¹³⁴ Innehållsförteckning, *KP*, nr 8 2015, sid 3.

bilderna tittar på, tar på och omtalar sina erigerade snoppar ("Typiskt att bara EN del av mig vill växa...") medan de flickkodade individerna istället missnöjt kommenterar sitt hår och sin längd ("Tur att jag inte tog platådojorna!"), pratar med sin menstruation och tittar på nytillkommet hår i armhålan. Här handlar det med andra ord om mer än kroppens utveckling. Genom punkterna i *Lilla pubertetsboken* kan läsarna med utgångspunkt i Ahmeds teorier om orientering sägas riktas mot olika typer av beteenden och praktiker beroende på om de "är" "tjejer" eller "killar". Jag förstår sålunda *KP*-läsarnas ovan beskrivna kritik som befogad och menar att tidningens vuxna producenter inte bara diskriminerar transpersoner, utan att tidningen också bidrar till att reproducera traditionella kön/genus- och sexualitetsnormer.

I läsarnas insändarbrev till *KP* definierar sig majoriteten av barnen utifrån kön/genus i intra-aktion med ålder (och årstider) med positionsbestämningar som "en 13-årig kille", "en tjej på elva höstar", "en kille på 10 vintrar", och "en 12-årig tjej".¹³⁵ I *Föräldrar & Barn* talas det betydligt oftare om "barn" (eller "bebisar") än om "tjejer", "killar", "flickor" eller "pojkar", och samma sak gäller vuxna, här omtalas "föräldrar", mer sällan mammor och pappor. "Föräldrar" likställs i *Föräldrar & Barn* emellertid implicit ofta med mammor.¹³⁶ I bildmaterialet görs det också stor skillnad på både barn och vuxna beroende på kön/genus. Flickor kopplas ihop med rosa, leenden och gos medan pojkar gosar mindre och ser "tuffare" ut. "Pojkkläder" tenderar i relation till färg att gå i mörkare blått eller grönt, men framför allt är de *inte* rosa.¹³⁷ Färgen rosas koppling till flickor och flickskap diskuteras bland annat i Fanny Ambjörnssons *Rosa – den farliga färgen* (2011). Här beskrivs hur kopplingen mellan rosa och flickor gör frånvaron av just den färgen till en pojkmärk. Som Ambjörnsson skriver kan pojkar "vägra närma sig färgen redan som treåringar"¹³⁸ och för vuxna syns kombinationen rosa och pojkar vara så omöjlig att få av de intervjuade föräldrarna i studien "ens kom på att nämna dem i samma andetag".¹³⁹ I *Föräldrar & Barn* syns det dock vara möjligt att sammankoppla pojkar och rosa i ord, men däremot inte på bild. I reportaget "Think pink" argumenterar tidningen för ett sommarkalas helt i rosa, något som antas vara ljuvligt "för både pojkar och flickor, stora som små".¹⁴⁰ Men på bilderna som illustrerar texten figurerar enbart flickkodade och kvinnokodade individer, inga pojkar och inga män. I *Föräldrar & Barn* syns kvinnor även generellt betydligt oftare på bild än män, gärna milt

---

¹³⁵ Insändarbrev till "Kropp och Knopp", *KP*, 7 2015, sid 16-17.

¹³⁶ Se exempelvis Redaktionen, "Rädda ryggen och trolle bort putsmagen", *Föräldrar & Barn*, nr 4 2015, sid 67.

¹³⁷ Se exempelvis Redaktionen, "Think pink", *Föräldrar & Barn*, nr 4 2015, Sid 81-83 och Redaktionen, "Spännande museer", *Föräldrar & Barn*, nr 4 2015, Sid 28.

¹³⁸ Ambjörnsson, 2011, sid 13.

¹³⁹ Ambjörnsson, 2011, sid 20.

¹⁴⁰ Redaktionen, "Think pink", *Föräldrar & Barn*, nr 4 2015, Sid 81-83.

leende och mjukt gosande med ett lika milt barn.¹⁴¹ Män/pappor kopplas istället ihop med bus, mod och fysisk styrka (och möjlighet att utöva fysiskt våld), som i den här insändaren från en mamma om att få barn att somna på kvällarna:

Det händer också att jag bara lägger mina händer på barnet och säger något i stil med: Du är trygg, du är säker här hos mig, du är lugn och stilla, du kan somna nu. Jag är här hos dig. Och vad gäller monster i garderoben, det finns bara en lösning! (...) Låt pappan lysa med ficklampa, hämta ut monstret (med våld om det trilskas) och föra iväg det någon annanstans.¹⁴²

Den heterosexuella tvåsamheten och kärnfamiljen är oproblematiserade normer i samtliga tidningar i undersökningen förutom *Bang*. Att det finns barn som har enbart en förälder berörs i *Föräldrar & Barn* endast mycket kortfattat (i en artikel om att som föräldrar vårda sin parrelation) och att det finns barn som har homosexuella föräldrar och/eller fler föräldrar än två osynliggörs helt.¹⁴³ Att barn kan ha homosexuella föräldrar, eller sakna en familj, osynliggörs även i *KP*. I *Dagens Nyheter* synliggörs icke-normativa familjekonstellationer exempelvis i debattartikeln ”Låt andra än föräldrarna ta ut del av föräldraledigheten”.¹⁴⁴ I *Land* synliggörs, inte homosexualitet, men däremot andra sätt att organisera sitt liv på än heterosexuell (eller homosexuell) tvåsamhet och kärnfamilj. En kategori som synliggörs, och hyllas, är ”den ensamstående mamman”, en kategori som tillskrivs styrka och kompetens.¹⁴⁵ Också vuxna systrar som bor tillsammans och kvinnor som bor ensamma eller tillsammans med djur synliggörs i tidningen *Land* utan att konstrueras som avvikande.¹⁴⁶

Livspusslet

Medan *Land* explicit ”vill lyfta livet utanför storstäderna” är stadsboende i övriga tidningar en omarkerad norm.¹⁴⁷ I ett ” normalt bebisliv” ingår enligt *Föräldrar & Barn* exempelvis att gå på kafé och dricka ”latte”.¹⁴⁸ Förutom att få bebisar dricker ”latte” är ”latte” inte alltid något som är möjligt att få tag på för den som inte bor i en storstad. I en artikel i *Bang* påpekas det

¹⁴¹ Se exempelvis Redaktionen, ”Smarta amningsknep”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 28.

¹⁴² Insändare av Anna Ledberg, ”Läsarröster om sömn”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 53.

¹⁴³ Johanna S Francke, ”Laga mat ihop och stärk banden”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 90.

¹⁴⁴ Delegationen för jämställdhet i arbetslivet, ”Låt andra än föräldrarna ta ut del av föräldraledigheten”, *Dagens Nyheter*, 4 juni 2015, A-delen, sid 6.

¹⁴⁵ Yasemin Bayramoglu, ”Mamma är vår största hjälte!”, *Land*, nr 23 2015, sid 14.

¹⁴⁶ Se exempelvis Karin Tufvesson, ”Perfekt att bo på samma gård”, *Land*, nr 25 2015, sid 28 och Pia Kammeborn, ”Hanna var 21 år – köpte egen gård”, *Land*, nr 25 2015, sid 4-7.

¹⁴⁷ Irmi Persson, ”Vi vill lyfta livet utanför storstäderna”, *Land*, nr 25 2015, sid 8.

¹⁴⁸ Redaktionen, ”Överlevnadsguide för kolikföräldrar”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 37.

också att "latte" inte är något alla vuxna, oavsett om de bor i närheten av ett kafé som erbjuder detta eller inte, har råd att köpa.¹⁴⁹ *Föräldrar & Barn*, liksom *Dagens Nyheter*, kopplar emellertid samman det förmodade stadslivet med ett antagande om medelklass och god ekonomi och även i *KP* tas det förgivet att läsarna har pengar att spendera: "Vissa av sakerna kan vara kluriga att hitta. Kolla då in loppisarna där du bor. (...) Vem blir klar med samlingen först? Förloraren får bjuda på glass."¹⁵⁰ I både *Dagens Nyheter* och *Föräldrar & Barn* förutsätts det också att vuxna har problem med att få ihop det så kallade "livspusslet". "Livspusslet" är ett begrepp som även förekommer i *Bang* och som uteslutande kopplas ihop med vuxenhet.¹⁵¹ I ett nummer av *Dagens Nyheter* inkluderas en tematidning från *Smart Media*, vars innehåll sägs fokusera på "familjens" svårigheter att få ihop "livspusslet". "Familjen" likställs dock med de vuxna medlemmarna i den: "Hinna med karriär, få egentid och samtidigt vara en närvarande förälder. Livspusslet kan vara en tuff ekvation att få ihop."¹⁵² De familjemedlemmar som kategoriseras som barn skrivs istället fram som pusselbitar i det vuxna livspusslet, jämställda med tvättade kläder och middagsingredienser: "Tvätten ska hängas, barnen ska hämtas innan klockan 16 på förskolan, näsor ska snytas, middagen ska lagas".¹⁵³ Diskussioner om barns "livspussel" och hur barn bör eller kan förhålla sig för att få dessa att gå ihop diskuteras inte någonstans i mitt material. Däremot framkommer det implicit att livspusslet "kan vara en tuff ekvation att få ihop" även för individer som kategoriseras som barn, då barn i mitt material i relation till bland annat skolarbetet beskriver sig som oerhört stressade och pressade, med sömnsvårigheter och psykisk ohälsa i form av exempelvis panikångest som följd.¹⁵⁴

I *Föräldrar & Barn*, liksom i tidningen *Land*, antas det i högre utsträckning än i *Dagens Nyheter* att vuxna människor gör annat än att yrkesarbeta och i *Föräldrar & Barn* handlar det ofta om att göra saker tillsammans med barn, företrädesvis aktiviteter som förutsätter god ekonomi: "Ska ni ändå betala för en loginatt, välj ett hotell som ditt barn kommer att prata om länge."¹⁵⁵ I *Bang* diskuteras istället orättvisor och skillnader i förhållande till klass och ekonomi i flera artiklar. I artikeln "Vi delar ut matkassar" intervjuas

---

¹⁴⁹ Att inte alla har råd att gå på kafé och dricka "latte" påpekas i tidningen *Bang* i artikeln "Vi delar ut matkassar". Arazo Arif, "Vi delar ut matkassar", *Bang*, nr 1 2015, sid 34.

¹⁵⁰ KP-redaktionen, "Sommarens skönaste samling", *KP*, nr 8 2015, sid 30-31.

¹⁵¹ Ylva Karlsson, "Drömmen om familjens upplösning", *Bang*, nr 1 2015, sid 23. I *Föräldrar & Barn* omtalas det vuxna "livspusslet" exempelvis i Redaktionen, "Snart dags för föris!", *Föräldrar & Barn*, nr 4 2015, sid 62.

¹⁵² "Fokus familjen. Så lyckas ni med livspusslet", *Dagens Nyheter*, 31 maj 2015, Tematidning från Smart Media, sid 4.

¹⁵³ Ibid.

¹⁵⁴ Björn Wiman, "Betygssystemet som riskerar att skada en hel generation", *Dagens Nyheter*, 7 juni 2015, Kulturdelen sid 2.

¹⁵⁵ Redaktionen, "Äntligen semester!", *Föräldrar & Barn*, nr 4 2015, sid 34.

en kvinna, Susanne, som är sjukskriven och lever på försörjningsstöd. Hennes inkomster räcker inte till att försörja henne och hennes barn: ”Vissa dagar säger jag till barnen att de får äta ordentligt i skolan istället.”¹⁵⁶ I artikeln diskuteras familjens situation i termer av ”barnfattigdom”, vilket implicit kritiseras i en intervju med Liv Strömquist i samma nummer av tidningen då Strömquist hävdar att det ”vi kallar barnfattigdom är ju egentligen mammafattigdom.”¹⁵⁷ Strömquist bortser i sitt uttalande från att barn i Sverige idag är omyndigförklarade och därtill tvingade att tillbringa sina dagar i skolan, något som, utöver andra hinder som gör det svårt för barn att tjäna egna pengar, innebär att barn görs ekonomiskt beroende av vuxna. Ett barn som är beroende av en fattig mammas inkomster är således också fattig. Vad som däremot kanske kan kritiseras är att barns fattigdom konstrueras som mer problematisk än vuxnas. I intervjun med Susanne framstår exempelvis den vuxna parten i familjen som lika medellös som barnen, men det bara barnen som omtalas som fattiga.¹⁵⁸

Är du svensk, Miranda?

I relation till ras/ethnicitet har jag i denna uppsats valt att fokusera på hudfärg och den föreställda kopplingen mellan ”svenskhets” och vithet.¹⁵⁹ Liksom författarna till antologin *Om ras och vithet i det samtida Sverige* (2012) avser jag med ras ”ett sätt att dela in människor på utifrån visuella och fysiska markörer” sprungna ur kolonialism och ett ”vetenskapligt” rastänkande, till vilket svenska forskare som bland annat Carl von Linné och Anders Retzius i hög grad bidragit.¹⁶⁰ Vithet är en i stort sätt okommenterad och oproblematiserad norm i mitt material förutom i tidningen *Bang*. I *KP* är den enda som problematiserar den föreställda kopplingen mellan vithet och svenskhets en tolvårig läsare, Molly Grönroos, som också är den enda mörkhyade person som syns på foto i de nummer av *KP* som ingår i min undersökning. Grönroos novell ”Är du svensk, Miranda?” handlar om en flicka som blir utsatt för rasism på grund av sin hudfärg: ” - Du är inte från Sverige, va? säger en av killarna som heter Kenny. - Jo, det är jag, säger Miranda. - Nej, för man kan inte vara brun och komma från Sverige! Fatta det bajskorv! säger han. De andra killarna fnissar.”¹⁶¹ Huvudpersonen i novellen, Miranda, har bytt skola och redan första rasten börjar en grupp killar att trakassera henne. Efter några veckor eskalerar trakasserierna, killarna börjar slita i hennes hår och kalla henne ”neger”:

¹⁵⁶ Arazo Arif, ”Vi delar ut matkassar”, *Bang*, nr 1 2015, sid 34.

¹⁵⁷ Ylva Karlsson, ”Drömmen om familjens upplösning”, *Bang*, nr 1 2015, sid 26.

¹⁵⁸ Arazo Arif, ”Vi delar ut matkassar”, *Bang*, nr 1 2015, sid 34.

¹⁵⁹ Hübinette, Hörnfeldt, Farahani och Rosales (red), 2012, sid 27-33.

¹⁶⁰ Ibid, sid 15-30 (citats på sid 15).

¹⁶¹ Molly Grönroos, ”Är du svensk, Miranda”, *KP*, nr 7 2015, sid 46.

”Miranda vill säga något, men vet inte vad. De har hållit på i en månad nu, men aldrig kallat henne så förut. Hon får en klump i magen. Allt omkring henne snurrar och blir suddigt. Hon hör det eka ”Neger, jävla neger!”¹⁶² Novellen slutar med att Miranda vågar säga ifrån, varpå hon lämnas ifred. I anslutning till läsarnovellen presenteras författaren kort och får svara på några frågor. Grönroos säger i intervjun att hon är trött på rasistiska beteenden som det hon beskriver i sin novell: ”Det handlar bara om hudfärg, ingenting annat. Och ingen annan skrev om det.”¹⁶³

I de nummer av *Land* som ingår i mitt material figurerar icke-vita individer på endast fyra bilder, varav tre är bilder i reklamannonser. Den bild som inte ingår i en reklamannons illustrerar en text om att *Lands* läsare skänkt pengar till fattiga familjer i El Salvador.¹⁶⁴ Två bilder illustrerar en reklamannons för Iventus travel som lockar med ”små bortglömda kolonialstäder” och möten med ”lokala bergsfolk” och den fjärde bilden är en reklambild för Fairtrade som visare ett foto på en svart kvinna bredvid texten ”Hejdå fattigdom!”¹⁶⁵ I tidningen *Land* kopplas sålunda mellan människor med icke-vit hudfärg implicit till andra länder än Sverige, och till fattigdom. Även i *Föräldrar & Barn* kopplas icke-vita till ”andra länder” genom att i princip vara frånvarande i tidningen i stort men figurera i två stora reportage från Asien respektive Afrika.¹⁶⁶ *Dagens Nyheter* synliggör till viss del svarta som en del av Sverige, men då ofta som knutna till ”problemområden”, som i två reportage från Stockholmsförorten Tensta respektive Sundbybergsförorten Rissne.¹⁶⁷ I *Om ras och vithet i det samtida Sverige* (2012) nämner författarna just den språkliga sammankopplingen mellan icke-vita och ”förorter” som ett exempel på hur ras görs, bland annat genom språket, då de menar att begreppet ”förort” har blivit ett slags kodord för ”en stadsdel som domineras av icke-vita, medan förorter som domineras av vita inte längre betraktas som förorter”.¹⁶⁸ De menar att ”Förorten” idag rent av tenderar att uppfattas som ”en icke-svensk plats där det bor icke-svenskar”, vilket de beskriver som en av många indikationer på att ”icke-vita inte betraktas som svenskar fullt ut”.¹⁶⁹

---

¹⁶² Ibid.

¹⁶³ Ibid, sid 47.

¹⁶⁴ Johan Sjöblom, ”Lands läsare gör succé!”, *Land*, nr 23 sid 43.

¹⁶⁵ Reklamannons för Iventus Travel, *Land*, nr 24 sid 3. Reklamannons för Fairtrade, *Land*, nr 25 sid 45.

¹⁶⁶ Mad Production, ”Backpacka med familjen”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 76-84. Maria-Pia Gottberg, ”Friendly stöttar Project Playground i Kapstaden”, *Föräldrar & Barn*, nr 4 2015, sid 74-77.

¹⁶⁷ Se Ulrika By, ”Det här är vårt Tensta”, *Dagens Nyheter*, 13 juni 2015, DN Sthlm, sid 4-8 respektive Mia Tottmar, ”Dialog har gjort Rissne tryggare”, *Dagens Nyheter*, 9 juni 2015, DN Sthlm, sid 4.

¹⁶⁸ Hübinette, Hörnfeldt, Farahani och Rosales (red), 2012, sid 25.

¹⁶⁹ Ibid.

Hemmasittare

I *Bang* är den skillnadsskapande kategorin ras/ethnicitet ett lika genomgående tema som kön/genus och sexualitet och *Bang* är också den enda tidning i min undersökning där individer (vuxna) med normbrytande funktionalitet inkluderas i tidningens ”vi”, även om dessa är i minoritet.¹⁷⁰ I både *KP* och *Föräldrar & Barn* är individer med normbrytande funktionalitet, såväl barn som vuxna, osynliggjorda. I *Land* diskuteras funktionalitetsnormer i en intervju med teckentolken Tommy Krångh, vilken synliggör att inte alla barn har föräldrar med normativ funktionalitet. Krångh arbetar med teater och musik (han har exempelvis teckentolkat melodifestivalen vilket är anledningen till att han intervjuas) och som utvecklingsstrateg på Örebro Servicecenter där han är ansvarig för teckenspråksfrågor. Krångh är själv hörande men båda hans föräldrar är döva. Teckenspråk är hans första språk och han säger i intervjun att han inte förstod att han kunde höra förrän han var i fyraårsåldern. Krångh kritiserar de normer som tillskriver hörande rätten att bestämma vad som är bäst för de som inte hör, och kämpar för att teckenspråk ska erkännas som ett minoritetsspråk i Sverige.¹⁷¹

I *Dagens Nyheter* synliggörs individer med normbrytande funktionalitet exempelvis i förhållande till skolan, som i artikeln ”Folk tror att man curlar sina barn eller inte kan sätta gränser”.¹⁷² I artikeln intervjuas en kvinna och två barn, Erik och Emma (namnen är fingerade). Barnen är syskon och har båda under långa perioder vägrat att gå till skolan. Emma har diagnosen autism och Erik adhd. Barnens mamma menar att det varit en kamp för dem att få hjälp och att hon som förälder mötts av misstänksamhet. Hon upplever att det finns en stor okunskap och en mängd fördomar avseende diagnoser som adhd och autism och att den nya specialskolan där det äldsta barnet nu går har räddat hans liv. Emma har precis börjat få hjälp: ”Det är kul nu på den nya skolan för där passar jag in. Där har alla autism som jag”.¹⁷³ Barn som likt Emma och Erik är frånvarande från skolan under en längre tid omtalas i mitt material som ”hemmasittare”. Dessa diskuteras under perioden för min undersökning i flera artiklar i *Dagens Nyheter*. Det diskussionerna framför allt handlar om är hur de så kallade hemmasittarna ska förmås gå tillbaka till skolan och med journalisten Hanne Kjöllers ord ”uthärda”.¹⁷⁴ Det som ses som det huvudsakliga problemet i dessa artiklar är således inte

---

¹⁷⁰ Se Fredrik Westerlund, ”Kära dagbok”, *Bang*, nr 1 2015, sid 20-21 och Christine Bylund, ”Framtiden är platt!”, *Bang*, nr 2 2015, sid 39-42.

¹⁷¹ Hasse Gänger, ”Hela världen har kärleksbombat mig”, *Land*, nr 22 2015, Sid 12.

¹⁷² Mikael Delin, ”Folk tror att man curlar sina barn eller inte sätter gränser”, *Dagens Nyheter*, 2 juni 2015, A-delen, sid 9.

¹⁷³ Ibid.

¹⁷⁴ Se exempelvis Hanne Kjöllers, ”Minsta motståndets lag”, *Dagens Nyheter*, 3 juni 2015, A-delen, sid 5.

att skolan, i vilken människor mellan vissa åldrar är tvingade att befinna sig, är en plats där barn utsätts för kränkningar och trakasserier, utan att vissa barn vägrar finna sig i att bli trakasserade och slutar att gå dit.¹⁷⁵ I de intervjuade barnen Eriks och Emmas fall löste sig problemen då de fick möjlighet att byta skola. I mitt material förekommer emellertid föreställningar om att det alltid är bäst för ”barn” att ingå i/återgå till sammanhang som förstås som de ordinarie. Detta i och med att delaktighet i ett sådant sammanhang tolkas som inkludering, medan att ingå i ett icke-normativt sammanhang förstås som exkludering och ”utanförskap”. I en annonsbilaga i *Dagens Nyheter* för Tyresö Kommun beskriver utvecklingsstrategen Erik Sanner hur det 2010 inleddes ett förändringsarbete i Tyresö. Målet är att elever med ”särskilda behov” ska inkluderas i den kommunala grundskolans ordinarie verksamhet istället för att ”exkluderas”, vilket Sanner menar var det vanliga under tidigare år då elever brukade skickas till ”specialklasser”: ”Det handlar helt enkelt om en värdegrundsfråga, ska alla vara med eller ska vissa stå utanför?”¹⁷⁶ Här syns utgångspunkten vara att det barn som lämnar sin ordinarie klass för att istället gå i en ”specialklass” ställs ”utanför”. Ur ett annat perspektiv kan en flytt till en ny klass förstås som att individen i fråga inkluderas i ett nytt sammanhang, med andra ord, släpps in för att sedan befinna sig ”innanför”. I intervjun med Eriks och Emmas mamma beskriver hon som nämnt Eriks flytt till en ”specialskola” som det som räddade hans liv, och Emma, som tidigare inte velat gå till skolan, tycker nu när hon går på en ”specialskola” att det är roligt där. Diskursen om innanför- och utanförskap kan här förstås i relation till den funktionsfullkomlighetsnorm som konstruerar den funktionsfullkomliga kroppen som mer eftersträvansvärd än den normbrytande.¹⁷⁷ Att som Erik och Emma säga nej till en plats i det funktionsfullkomliga rummet för att istället tacka ja till en plats på en ”specialskola” (och dessutom hävda att det är roligare där) förstår jag som en normbrytande praktik och som ett motstånd mot såväl vuxenmakten som funktionsmaktsordningen.

De individer upp till 18 år som förstås som ”barn”, det vill säga inte som ”transbarn”, ”flyktingbarn” eller någon annan andrafierad barnkategori, skulle utifrån mitt material kunna sägas vara vita, svenska, heterosexuella cis- flickor och pojkar med normativ funktionalitet vilka är boende i en storstad tillsammans med sina två biologiska föräldrar vilka

---

¹⁷⁵ Barn som har omfattande frånvaro från skolan kan enligt en artikel bland annat vara barn som har utsatts för kränkningar från andra barn eller lärare eller barn som inte fått särskilt stöd trots att utredningar visat på inlärningssvårigheter. Generaldirektören på Skolinspektionen, Ann-Marie Begler, beskriver hur kommuner ibland vägrar att tillgodose barns behov av särskilt stöd för att de tycker att det är för dyrt. Se Mikael Delin, ”Skolor får kritik för frånvarande elever”, *Dagens Nyheter*, 2 juni 2015, A-delen, sid 8.

¹⁷⁶ Anders Post, ”Inga elever ska exkluderas i Tyresös grundskolor”, *Tyresö. En tidning om boende och byggande nära storstad, vildmark och skärgård*, annonsbilaga i *Dagens Nyheter*, 7 juni 2015, sid 18.

¹⁷⁷ McRuer, sid 1-32.

även de är vita, heterosexuella och funktionsfullkomliga. Föräldrarna bör även ha en god eller mycket god ekonomi som barnen får ta del av. En aspekt som jag av utrymmesskäl inte diskuterar i denna uppsats är normen om slankhet och (för vuxna) ”ungdomlighet”, en norm som i mitt material kanske är allra tydligast i tidningen *Föräldrar & Barn*, framför allt i relation till tidningens modereportage och bildmaterial.¹⁷⁸ En annan aspekt är ”psykisk” hälsa eller ohälsa, vilken skulle kunna knytas till aspekten funktionalitet. För att förstås som ”normal” krävs inte bara en viss typ av fysisk och kognitiv funktionalitet utan även en viss typ av ”mående” eller känslomässig funktionalitet. Att inte känna eller må på det sätt som förstås som det ”normala” upplevs enligt exempelvis en insändare i *Dagens Nyheter*, skriven av 18-åriga Rebecca Gustavsson, som skamfyllt. Gustavsson, som själv under många år lidit av ångest och depression, menar att det idag är ”tabubelagt att må dåligt. Det passar inte in i de normer och ideal vårt samhälle har skapat.”¹⁷⁹ Gustavsson menar att pressen på ”unga” idag är hård, att samhällsidealet är ”så skevt att det stjälper mer än det hjälper”, men att ingen trots detta talar om att förändra samhällsstrukturen till det bättre.¹⁸⁰

Barn som vuxnas egendom

Den dominerande diskursen i mitt material konstruerar barn, inte som individer med rätt till sina egna liv, utan som vuxnas egendom. Begreppet ”barn” åsyftar i materialet, med undantag för *KP*, företrädesvis ”någons barn”, inte ”ett barn”, och barn skrivs framför allt fram som tillhörande sina föräldrar: ”Ta det bara lugnt. Det är ni som sätter agendan och bestämmer över ert liv och barn.”¹⁸¹ ”Barn” framställs bland annat som vuxnas drivkraft,¹⁸² som en korrekt följd på ett bröllop,¹⁸³ som packning eller bagage (”Vi stuvade in barnen i bilen”),¹⁸⁴ som en del av en vuxen individs ”individualistiska identitetsprojekt”¹⁸⁵ eller som gåvor vuxna får av ”livet”: Du kom som en gåva från livets själva höjdpunkt (...) och Du var bara min”.¹⁸⁶ Ett tema i materialet är som tidigare nämnt barn som pusselbitar i det vuxna ”livspusslet”. Pusselbiten ”barn” framstår i material inte som den mest centrala, det gör istället

---

¹⁷⁸ Se exempelvis bildmaterialet i reklamannonsen för Boob Fast Food sport-BH, *Föräldrar & Barn*, nr 4 2015, sid 16.

¹⁷⁹ Rebecka Gustavsson, ”Vi måste tala om psykisk ohälsa redan på lågstadiet”, *Dagens Nyheter*, 5 juni 2015, A-delen, sid 51.

¹⁸⁰ Ibid.

¹⁸¹ Redaktionen, ”Den första tiden – kaos eller lycka?”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 25.

¹⁸² Grace Jobe, ”Kära dagbok”, *Bang*, nr 1 2015, sid 18.

¹⁸³ Se exempelvis Måns Wallgren, ”2 X BRÖLLOP”, *Dagens Nyheter*, 5 juni 2015, Sthlm sid 8-9.

¹⁸⁴ Johanna S Francke, ”De danska sydkusterna. Ett fartfyllt familjeparadis”, *Föräldrar & Barn*, nr 4 2015, sid 38.

¹⁸⁵ Ylva Karlsson, ”Drömmen om familjens upplösning”, *Bang*, nr 1 2015, sid 24.

¹⁸⁶ Maud Helene Olofsson, ”Mitt barn”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 6.

”yrkesarbete”. I förhållande till vuxnas yrkesarbete konstrueras barn som ett problem, för föräldrar, arbetsgivare och arbetsmarknaden. Barn konstrueras i materialet också som ett problem för den svenska jämställdheten, och för feminismen. I den hegemoniska diskursen om jämställdhet och feminism i mitt material ses barn nämligen inte som medborgare vars intressen måste tillvaratas i den feministiska kampen eller i kampen för jämställdhet, utan som hinder för denna kamp. Barn som problem i förhållande till den svenska arbetsmarknaden, jämställdheten och feminismen diskuteras närmare under rubrikerna *Arbetslinjen* och *Arbetslinjen som feminism*.

Barn framställs i materialet inte bara som vuxnas egendom utan även som vuxnas rättighet. Vuxna har enligt den hegemoniska diskursen rätt att ”skaffa barn” och när föräldraskap uppnåtts har vuxna också rätt till ”sina” barn. I en artikel i *Bang* om surrogatmödraskap menar genusforskaren Johanna Gondouin att frågor om surrogatmödraskap i Sverige idag framför allt kopplas till en kamp för (vuxna) hbtq-personers rättigheter, eller ”mer exakt, som en fråga om cis-bögars rätt att skaffa barn”.¹⁸⁷ Föreställningen om barn som vuxnas rättighet är så stark att det faktum att män inte på egen hand förmår producera barn får dem att framstå som ”offer för diskriminerande omständigheter”.¹⁸⁸ Gondouins artikel handlar bland annat om en dokumentärserie som sändes i SVT 2011. Som ett svar på kritiken mot surrogatmödraskap som en form av människohandel menar seriens programledare att det istället handlar om en ”kärlekshandling” då barn behöver ”kärleksfulla föräldrar”. Programledaren anser att det därför är upp till ”var och en” att själv bestämma hur en ska bli förälder.¹⁸⁹ Här impliceras med andra ord att ”var och en” har det kärleksfulla föräldraskapet i sig, den som blir förälder blir per definition också kärleksfull. Kopplingen mellan surrogatmödraskap och att barn behöver föräldrar, kärleksfulla eller inte, är intressant i sig då barn som fantasi, barn som ännu bara finns i tanken, faktiskt inte behöver någonting alls. Behovet är inte det oproducerade barnets, utan de vuxnas. För att skapa behovet av en kärleksfull förälder måste först själva barnet skapas. Att producera eller låta producera ett barn för att väcka ett behov av ens omsorg kan möjligtvis sägas vara en kärlekshandling utifrån den vuxna individens omsorg om sig själv, och sina egna behov av att vara behövd och ta omhand, men inte i relation till en individ som ännu inte existerar.

I mitt material diskuteras i ett par artiklar också motstånd mot abort, vilket jag

---

¹⁸⁷ Johanna Gondouin, ”Tears for queers”, *Bang*, nr 1 2015, sid 45.

¹⁸⁸ Ibid, sid 46.

¹⁸⁹ Ibid.

menar även det kan förstås som utgående från föreställningen om barn som vuxnas rättighet och egendom. I en intervju i *Dagens Nyheter* med journalisten, talskrivaren och författaren Jenny Åkervall beskriver Åkervall motståndet mot abort inom högerextrema grupper som kompakt: ”Där ses kvinnans uppgift som att reproducera den vita ariska rasen och aborter är därför någonting som inte accepteras.”¹⁹⁰ Åkervall beskriver rätten till abort som en feministisk fråga. Jag menar att den också skulle kunna ses som en fråga om födda barns rätt till sina egna liv. När motståndet mot abort, som i fallen Åkervall nämner, utgår från en föreställning om barn som delar av en specifik ras, konstrueras barn istället redan som ofödda som vuxnas egendom och som verktyg i en politisk kamp. I *Bang* konstrueras barn i flera artiklar som möjliga verktyg i en annan typ av kamp, nämligen den feministiska eller normkritiska, samtidigt som barns faktiska insatser i denna kamp osynliggörs. I en text med rubriken ”Rosa som klassmarkör” skriver tidningen att heteronormativa och ”medelklassiga” föräldrar tenderar att klär sina söner i rosa för att ”fronta ett föräldraskap som inte alls behöver återspegla en feministisk praktik”.¹⁹¹ Att barn utnyttjats av sina föräldrar syns enligt tidningen inte vara det problematiska i denna praktik, utan det är att föräldrarna gör detta *istället* för att de själva som par lever jämställt som kritiserar. Att den pojke som klär sig i rosa i allra högsta grad praktiserar normkritik och feminism uppmärksammas inte, trots att tidningen refererar till Fanny Ambjörnssons *Rosa - den farliga färgen* (2011) där Ambjörnsson beskriver hur de flesta föräldrar i hennes studie såg det som uteslutet att tillåta sina söner att bära rosa (eller andra flickkodade attribut) då det ansågs skrattretande, överdrivet och utstuderat och som någonting som skulle sänka pojkens status.¹⁹² Istället konstrueras den rosaklädda pojken i texten som icke-mänsklig, ett objekt i form av en ”jämlighetens fana”, buren av sina föräldrar.¹⁹³ I ett uttalande av Diana Mulinari i samma tidning konstruerar Mulinari det barn hon själv är förälder åt inte bara som sin egendom, utan rent av som sig själv:

Jag tänker nu på en bok som heter *Race Traitor*, som handlar om hur man ska arbeta politiskt för att aidentifiera sig själv från de privilegier man har. Men jag tror inte att jag är så modig att jag skulle säga: Skit samma, jag skickar min unge till ett rasistiskt, homofobiskt dagis någonstans för att försvara välfärdsstaten.¹⁹⁴

¹⁹⁰ Thomas Lerner, ”Rätten till abort tas för given”, *Dagens Nyheter*, 10 juni 2015, A-delen, sid 23.

¹⁹¹ ”Rosa som klassmarkör”, *Bang*, nr 1 2015, sid 7.

¹⁹² Ambjörnsson, 2011, sid 32-44.

¹⁹³ Skribent ej angiven, ”Rosa som klassmarkör”, *Bang*, nr 1 2015, sid 7.

¹⁹⁴ Ylva Karlsson, ”Drömmen om familjens upplösning”, *Bang*, nr 1 2015, sid 22.

Här beskriver Mulinari det som att en förälder som skulle tvinga sitt barn att vistas i en rasistisk och homofobisk miljö skulle vara ”modig”. Därtill framställer hon det som att det är den vuxna förälderns, i det här fallet hennes egna, privilegier som skulle offras i en sådan praktik, inte barnets. Även vuxna barn kan av sina föräldrar konstrueras som en form av egendom, det vill säga inte som individer med rätt till sina egna liv, respekt och integritet. Som ett exempel återfinns i *Föräldrar & Barn* ett uttalande av skådespelaren Stina Ekblad där hon väljer att ”avslöja” att hon ammade sin nu vuxna son ”tills han var 10 år”.¹⁹⁵ Hon uppmanar i anslutning till detta uttalande kvinnor att strunta i vad andra tycker och amma så länge de vill. Att hon i och med sitt ”avslöjande” inte bara offentliggör sin egen normbrytande praktik utan även hennes sons, som utan att själv vara delaktig i uttalandet får offentliggjort att han diade från sin mammas bröst tills han blev tio år, uppmärksammas vare sig av Ekblad eller av tidningen *Föräldrar & Barn*.

Sara Ahmed beskriver i *Queer Phenomenology* (2006) hur vuxna tenderar att positionera barn som ”not-yet-but-to-be subjects”, blivande subjekt, som ”are ”brought into line” by being ”given” a future that is ”in line” with the family line”.¹⁹⁶ Det Ahmed syftar på är hur vuxna med hjälp av språkliga praktiker tillskriver barn en utgångspunkt och en särskild riktning eller orientering utifrån ett förgivettagande om kön/genus och sexualitet. Den tillskrivna orienteringen innebär heterosexualitet, familjebildning och reproduktion, det vill säga ”the straight line”, den raka eller heterosexuella linjen, en linje som antas leda till att familjen lever vidare, ”reproduction of the family line”.¹⁹⁷ Jag ser Ahmeds tankar som användbara för att förstå inte bara vuxnas tendens att orientera barn i riktning mot heterosexualitet, utan också för att förstå den benägenhet hos vuxna som syns i materialet, det vill säga att använda sig av barn i en egen politisk kamp. ”The family line”, skulle i betydelsen familjens linje, eller linjen i familjen, kunna innebära en viss politisk linje, och ett förgivettagande om att ett barn ska fortsätta en påbörjad kamp, feministisk eller normkritisk, eller för den delen för den ariska rasens fortlevnad. En linje föräldern/föräldrarna är involverad i och vill garantera ett liv längre än det egna. Genom att orientera sitt barn i riktning mot denna kamp hoppas föräldern att denna, feministiska eller rasistiska, linje ska leva vidare. ”The straight line”, den raka linjen eller vägen, kan utifrån en sådan tanke innebära olika saker för olika människor. För ett barn skulle den raka vägen kunna vara att orientera sig mot rasism och nationalism, då att gå åt ett annat håll skulle innebära att gå ”off

---

¹⁹⁵ Redaktionen, ”Röster om amning”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 29.

¹⁹⁶ Ahmed, sid 83.

¹⁹⁷ Ibid, sid 68-83.

line” i förhållande till ”the family line”, att orientera sig bort den upptrampade stigen, den, som för att den redan är upptrampad, framstår som den ”naturliga” och den enklaste att följa: ”There is pressure of inherit this line, a pressure that can speak the language of love, happiness, and care, which pushes us along specific paths”.¹⁹⁸

I *KP* ifrågasätter de som får ta konsekvensen föreställningen om barn som egendom eller förlängning av föräldrakroppen. I artikeln ”Får de göra så här?” beskriver Hilda, 11 år, hur kränkande hon upplever att det är att hennes mamma och pappa, utan att be henne om lov, lägger upp bilder på henne på Facebook, och på pappans officiella blogg.¹⁹⁹ Under flera av bilderna har människor som Hilda inte ens träffat skrivit kommentarer som låter förstå att bilderna på henne har fått dem att skratta, åt hur hon ser ut eller åt det hon gör. Hilda har berättat för sina föräldrar hur hon känner och bitt dem ta bort bilderna men föräldrarna vägrar. De säger sig inte förstå varför Hilda är upprörd och menar att hon är så fin på bilderna att fler än de i familjen måste få möjlighet att titta på henne. Samtidigt säger Hildas föräldrar åt henne att hon inte får lägga ut bilder på sig själv på nätet. Hilda konstrueras med andra ord inte som sin egen, utan som deras. De har rätt till bilden av sin dotter och de har rätt att bjuda sina vänner och bekanta, och okända människor som råkar hamna på pappans blogg, på ”sitt” barn. Svaret på den fråga som Hilda i artikeln ställer till *KP* och som utgör artikelns rubrik, ”Får de göra så här?”, besvaras av barnombudsmannen Fredrik Malmberg med ett ja. Malmberg talar visserligen om att föräldrar ska skydda sina barn och att det i *Konventionen om barns mänskliga rättigheter* står att barn har rätt till ett ”privatliv”, men fastslår att det även utifrån *Konventionen om barns mänskliga rättigheter* är föräldrarnas åsikt som räknas, de tillskrivs rätten att avgöra vad som är rätt och riktigt. Barn ges, från en viss ålder, rätt till delaktighet i beslut som rör dem, men vad som rör dem, och från vilken ålder de har rätt till denna delaktighet, är det upp till vuxna att bestämma.

Kritik mot diskursen om barn som vuxnas egendom

En kategori vuxna som i mitt material ställer sig kritiska till föreställningen om barn som vuxnas egendom och rättighet är vuxna som adopterats och förts till Sverige som barn. I artikeln ”Adoption, rasism, skuld och ansvar” i *Bang* beskriver journalisten Danjel Nam den svenska förståelsen av adoption som ”en lyckosam antirasistisk lösning mellan utsatta barn och barnlängtande västerlänningar”, men menar att denna bild under de senaste åren

---

¹⁹⁸ Ibid, sid 90. Begreppet ”off line”, sid 71.

¹⁹⁹ Josefin Auer, ”Får de göra så här?”, *KP*, nr 7 2015, sid 36-37.

förändrats.²⁰⁰ Dels i och med forskning som kopplat adopterade till psykisk ohälsa, arbetslöshet, låga lönenivåer och ”barnlöshet” och dels i och med att den ifrågasatts av vuxna som när de var barn själva fördes till Sverige genom adoption. Adopterade nu vuxna barn har i sin kritik hävdade att adoption är en vinstdrivande industri och en form av kolonial praktik, att det handlar om människohandel. Tobias Hübinette, forskare vid Mångkulturellt centrum som forskat och debatterat om adopterade och adoption sedan 1990-talet, beskriver i artikeln den internationella adoptionen i Sverige som ett projekt som skulle bevisa att hudfärg och utseende inte spelar någon roll. Hübinette säger att det delvis är därför svensk adoption är så svår att kritisera, men att det också spelar roll att många av de som innehar en maktposition i Sverige idag själva har adopterat. En annan av de som intervjuas i Nams artikel är en nu vuxen kvinna, Maria, som adopterats från Korea. Hon beskriver adoption som en kolonial handling: ”Vi är inte valt att komma hit. Vi är här för att bota deras barnlöshet.”²⁰¹ Jag menar att detta är ett faktum som gäller för alla barn, inte bara adopterade, och finner det intressant att de enda som i mitt material uttrycker detta är människor vars föräldrar inte själva producerat dem. Oavsett om en vuxen människa adopterar eller producerar eller låter producera ett barn (via samlag, insemination, ivf eller surrogatmödraskap) så är det en handling som barnet som föds, eller förs till landet i fråga, inte har bett om. Maria menar att det är adoptanternas skyldighet att ta strid, för sina barn och mot rasism, något hon menar att hennes mamma inte gjorde, trots att de rasistiska attityderna i det svenska samhället drabbade Maria. Även Anna-Stina Takala, en vit kvinna som adopterat ett barn från Nigeria, beskriver det som att adoptivföräldrar borde engagera sig mot rasism och att det är obegripligt att inte alla gör det. I led med resonemanget om att inga barn har bett om att få komma (i betydelsen bli till) menar jag att det också borde vara alla föräldrars uppgift, oavsett om de adopterat eller inte, att ta strid mot den ålderism såväl som den sexism som riktas mot barn.

Redaktörerna till antologin *Om ras och vithet i det samtida Sverige* (2012) beskriver den rasism som drabbar adopterade i Sverige som det påtagligaste beviset på att ras har betydelse i dagens svenska samhälle, i och med att det enbart är aspekten ras som skiljer adopterade från majoritetsbefolkningen.²⁰² Jag förstår emellertid de adopterades kritik inte bara som en kritik mot rasismen i det svenska samhället och frånvaron av adoptanterns kamp mot denna, utan också som en kritik mot den diskurs som konstruerar barn som vuxnas rättighet och egendom. Tidigare nämnda Maria beskriver i intervjun med Nam en artikel i

---

²⁰⁰ Danjel Nam, ”Adoption, rasism, skuld och ansvar”, *Bang*, nr 1 2015, sid 39.

²⁰¹ *Ibid*, sid 40.

²⁰² Hübinette, Hörnfeldt, Farahani och Rosales (red), 2012, sid 20.

Dagens Nyheter där Jonas Wahlström, som arbetar på Skansen, berättar om när han skulle transportera fyra apor från Colombia till Sverige. Texten i *Dagens Nyheter* visar hur barn konstrueras som ting eller djur som vuxna har rätt att skaffa sig, på ett eller annat vis:

- Samtidigt adopterade vi min dotter Ana från Guatemala. Eftersom vi inte hade tillstånd att adoptera två barn på en gång kopierade jag adoptionsakten och körde originalen i Colombia som är väldigt noga. Guatemala accepterade kopior och vi kunde således adoptera två barn samtidigt. – På Arlanda tyckte både tull och passpolis att det var roligt att jag inte bara kom hem med apor i bagaget, utan även barn. Så något distraherade av de fyra små aporna som jag samtidigt hade med, märkte de inte att jag i själva verket smugglade in Ana, säger Jonas Wahlström skämtsamt.²⁰³

Som Maria påpekar ifrågasätter varken Wahlström själv eller *Dagens Nyheter*s reporter Wahlströms handlande, istället framställs hans agerande som någonting roligt, en anekdot snarare än en olaglig handling.

I en intervju i *Bang* diskuterar serietecknaren Liv Strömquist och professorn i genusvetenskap Diana Mulinari ”blodsband”. De menar att en viktig feministisk vision är att ”krossa blodsband som grunden till familj”, det vill säga att slå sönder föreställningarna om att ”det finns en koppling mellan biologi, genetik och kärlek”.²⁰⁴ Strömquists och Mulinaris resonemang om ”blodsband” som ointressanta kan jämföras med exempelvis Marias syn på adoption som en kolonial praktik: ”Vi är inte valt att komma hit. Vi är här för att bota deras barnlöshet.” Hennes och andra adopterades kritik skulle kunna tolkas inte bara som en kritik mot rasismen i det svenska samhället och synen på barn som vuxnas egendom, utan också som en kritik mot diskursen om blodsband som oviktiga. ”Vi har inte valt att komma hit” skulle kunna förstås som att de som adopteras inte har valt att tilldelas, eller påtvingas, nya icke-biologiska föräldrar. Detta tas även upp av Mulinari som i förhållande till den uppgivit feministiska visionen om att ”krossa blodsband” vill lägga till att ”det finns kontexter där blodsband eller rättare sagt det genetiska arvet är relevant”. Mulinari syftar då bland annat på adopterade.²⁰⁵

---

²⁰³ Danjel Nam, ”Adoption, rasism, skuld och ansvar”, *Bang*, nr 1 2015, sid 40

²⁰⁴ Ylva Karlsson, ”Drömmen om familjens upplösning”, *Bang*, nr 1 2015, sid 23.

²⁰⁵ *Ibid*, sid 26.

Ålder som görande

Den hegemoniska diskursen i samtliga tidningar/tidskrifter i mitt material gör gällande att människor är, känner och agerar på ett speciellt sätt på grund av att de befinner sig i en viss ålder. Synen på ålder är med andra ord övervägande essentialistisk. Vuxna ”är” vuxna. Barn ”är” barn. Men i en krönika i *Dagens Nyheter* med titeln ”Vi hanterade vår väntan på det riktiga livet genom att spela tonåringar” beskriver journalisten Malin Ullgren istället barnhet, eller snarare ”tonårshet”, som ett görande, ett utförande av åldersadekvata handlingar. Ullgren beskriver de tonårskodade praktiker hon ägnade sig åt under den period hon kategoriserades som tonåring som någonting hon gjorde för att få tiden att gå ”i väntan på det meningsfulla”:

Det var självklart att alltsammans var en passage, att livet fanns någon annanstans, i ett annat sammanhang och i en annan ålder. En del hanterar väntan på det riktiga livet genom att isolera sig, det finns många berättelser som återger (...) deras främlingskap och uthärdande på avstånd. Men så finns de som känner sig precis lika främmande för tonårshandlingarna – som ändå utför dem. Skaffar sig ett tonårsliv, utför hängel och fylla efter ett rörelseschema. En koreograferad tid, i väntan på förändring. Det är en märklig erfarenhet, att veta att det är ett skådespel medan det fortfarande händer och räknas som helt verkligt.²⁰⁶

Ullgren beskriver här hur en av de ålderspositioner hon inkluderats i, positionen tonåring, känts mindre verklig än andra, som ett ”metaliv”. Att, trots att det kändes främmande för henne, delta i de praktiker som i den kontext hon befann sig i knöts till kategorin tonåringar upplevdes som att hon deltog i ett skådespel där hon rörde sig efter ett föreskrivet rörelseschema. Hon utförde ”tonårshandlingar” och åstadkomma på så sätt ett trovärdigt ”tonårsliv”. Precis som Judith Halberstam beskriver Ullgren ”tonårstiden” som en tid som föregår det ”riktiga” (implicit vuxna) livet. Ullgrens text utgår från hennes egna erfarenheter och hon föreslår inte att hennes upplevelse av tonåren som ett ”metaliv” gäller alla. Utifrån hennes text skulle en avgörande aspekt i förhållande till ålder, och huruvida ens liv upplevs som ”verkligt” eller inte, inte bara handla om vilken ålder den rådande normen konstruerar som den mest ”normala”, utan även om hur enskilda individer upplever sig passa in, eller inte passa in, i beskrivningen av en specifik ålderskategori.

---

²⁰⁶ Malin Ullgren, ”Vi hanterade vår väntan på det riktiga livet genom att spela tonåringar”, *Dagens Nyheter*, Kulturdelen, 3 juni 2015, sid 2.

Även om Ullgren i mitt material är ensam om att explicit diskutera ålder som ett görande förekommer det flera diskussioner och uttalanden i materialet som implicit tar avstamp i ålder som handlingar och beteenden, där ”felaktiga” åldersframställningar antingen roas eller förfäras, uppskattas eller ifrågasätts eller helt enkelt inte tas på allvar. Ett exempel som jag kommer att återkomma till i avsnittet *Föreställningar om vuxna och vuxenhet* är uppfattningen om att det i en viss ålder ”är dags att skaffa barn”. Att inte agera sin ålder i detta fall tenderar att bemötas av ett kraftigt ifrågasättande. Ett annat exempel som även det handlar om en intra-aktion mellan ålder, kön/genus och sexualitet är en diskussion bland *KPs* läsare avseende att vara kär och ”ihop”. Signaturen *vad tittar ni på?* menar i en insändare att det är för tidigt för den som är tio år att ha en pojkvän eller flickvän, det passar enligt brevskrivaren bättre för tretton eller fjortonåringar.²⁰⁷ I samma nummer skriver en trettonåring att hen skäms över att aldrig ha varit kär: ”Jag har aldrig varit kär i hela mitt liv – och jag är 13!”²⁰⁸ Gränserna för vad som här förstås som ett åldersadekvat beteende syns med andra ord vara snäva. Att vara ihop vid tio års ålder är för tidigt och att inte ha varit kär vid tretton är för sent. Åldersgränserna tycks emellertid variera, en elvaåring skriver i en insändare att hon precis blivit ihop med en kille i sin klass, och en nioåring som skriver att hon aldrig varit kär upplever det som jobbigt i och med att alla hennes vänner är kära, och därför ifrågasätter att hon inte är det.²⁰⁹

Jeanette Sundhall menar med en parafra på Simone de Beauvoir att ”Man föds inte till barn – man blir det.”²¹⁰ En bilaga i tidningen *KP* som skulle kunna förstås som en instruktionsbok, eller ett manuskript, för en särskild del av ”barnlivet” är *KPs Lilla Pubertetsboken*. Både när det gäller aspekterna kön/genus och sexualitet och ålder tillhandahåller boken både explicita och implicita uppmaningar och tips om adekvata praktiker och beteenden. Som exempel på adekvata praktiker i relation till ålder avhandlas under en av punkterna i boken *Ilska mot föräldrarna*. Här hävdas det att många i puberteten ”blir mer kritiska mot sina föräldrar” och att det ”är en del i att man ska bli vuxen”. Ett åldersadekvat beteende i puberteten, och ett beteende som krävs för att en ska bli ”vuxen”, är således att kritisera och visa ilska mot sina föräldrar. En annan punkt i *Lilla Pubertetsboken* är *Mindre leklust*. Här beskrivs det hur en kan ”öva” på att vara vuxen genom att göra ”andra saker än tidigare”, men att det också är tillåtet att fortsätta att vara ”barnslig” emellanåt. Här

---

²⁰⁷ Signaturen *vad tittar ni på?*, ”Det är för tidigt”, *KP*, nr 7 2015, sid 7.

²⁰⁸ Anonym insändare, ”Njut av kärleken!”, *KP*, nr 7 2015, sid 8.

²⁰⁹ Signaturen kommer gå sönder, ”Vill inte byta skola”, *KP*, nr 7 2015, sid 6. Signaturen *Kärleksdroppen*, ”Aldrig varit kär”, *KP*, nr 7 2015, sid 6.

²¹⁰ Sundhall, sid 43.

orienterar *KP* läsaren mot ett liv koncentrerat kring annat än ”barnslig” lek. Lek är för barn. En central handling i görandet av vuxenhet kan följaktligen sägas vara en antihandling, den att inte leka. Med andra ord, att fjärma sig från praktiker som kopplas till kategorin barn. Människor ”blir” en viss ålder genom att utföra åldersadekvata handlingar, rikta sig åt specifika håll och orientera sig längs särskilda stigar. Explicit skrivs ålder av *KP* emellertid fram som ett varande, något en ”är”, som i en bildtext till en illustration som visar en pojkkodad figur med ena handen under täcket, den andra runt halsen på ett gosedjur och förvirrad uppsyn: ”Alltså, jag onanerar, sover fortfarande med Gnusse & är AS-irriterad på mamma... vem ÄR JAG!!?”²¹¹

Ett icke åldersadekvat beteende som förefaller roa mer än det oroar syns vara när yngre barn betar sig på ett sätt som förstås som ”vuxet”, som i en text i *Bang* där en mamma skriver om när hon går på kafé med sin femåriga dotter och dottern ”beställer fika som en liten tant, ber om lite mer mjölk och har sig”.²¹² Värre är att som vuxen bete sig på ett sätt som är kopplat till barn och barnhet, som när *Föräldrar & Barns* ”expert” Maria-Pia Gottberg skriver att hon är ”barnsligt rädd” för att flyga.²¹³ I antologin *Att konstruera en kvinna. Berättelser om normer, flickor och tanter* (2016) använder redaktören Karin Lövgren begreppet språkliga markeringar om uttryck som ”tidig för sin ålder”, ”lillgammal”, ”brådmogen”, ”var inte så barnslig”, ”uppför dig som en vuxen” och ”du är stor nu”. Uttryck vilka på olika sätt bedömer eller tillrättavisar praktiker som förstås som icke åldersadekvata.²¹⁴ Individer som beskrivs med hjälp av formuleringar som ”brådmogen” eller ”lillgammal” skulle med utgångspunkt i Maria Jönssons artikel i antologin *Livslinjer* (2010) kunna förstås som queera, då de syns vara otajmade i relation till rådande åldersnormer.²¹⁵ Här finns emellertid en hierarkisering, det är bättre att bete sig ”vuxet” än att bete sig ”barnsligt”. Som Owe Ronström anmärker i sin artikel ”Ålder som perspektiv” (1999) innebär uttrycket ”att vara situationen vuxen” att bete sig bra, riktigt och rätt.²¹⁶

---

²¹¹ *Lilla Pubertetsboken*, bilaga till *KP*, nr 8 2015.

²¹² Fazeela Selberg Zaib, ”Kära dagbok”, *Bang*, nr 1 2015, 17.

²¹³ Maria-Pia Gottberg, ”Självmekänsla – att stoppa självkritik och bli vän med sig själv”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 67.

²¹⁴ Lövgren, sid 13.

²¹⁵ Jönsson, i Ambjörnsson och Jönsson (red), 2010.

²¹⁶ Ronström, 1999, sid 3.

Föreställningar om vuxna och vuxenhet

Den universella vuxna

Precis som i förhållande till kategorin barn är synen på vuxna i mitt material huvudsakligen essentialistisk. ”Vuxna” antas vara på ett speciellt sätt. Även om det förekommer utsagor om vuxna som sårbara och beroende av andra skriver den hegemoniska diskursen i materialet fram vuxna som balanserade, omhändertagande och kompetenta.²¹⁷ Framför allt i *Land* förstås kvinnor som är mammor som särskilt stabila: ”Mammor är som knappar, de håller ihop allting”.²¹⁸ Något motstridigt skrivs vuxna också fram som stressade, pressade och självkritiska med ont om tid och för mycket att göra och på ständig jakt efter lycka och framgång.²¹⁹ Samtidigt förutsätts vuxna, främst av tidningen *Föräldrar & Barn*, ha ett stort och engagerat umgänge, en kärleksfull partner och gott om tid för såväl pyssel som långa semesterresor.²²⁰

Även om det i *Föräldrar & Barn* påstås ligga i vuxnas ”natur” att vilja trösta spädbarn som gråter så görs det både i denna tidning och i *Dagens Nyheter* och *Bang* skillnad på ”föräldrar” och vuxna utan barn.²²¹ Att bli förälder sägs innebära ”en helt ny tillvaro”.²²² Vuxna utan barn antas således vara lika varandra, men annorlunda än ”föräldrar” (vilka även de antas vara lika), och leva ett helt annat sorts liv. Föräldraskapet, eller förmågan att på bästa sätt ta hand om ”sitt” barn, förstås som en medfödd kompetens som utvecklas per automatik i och med att en får barn. Att bli förälder antas i sig rendera vissa egenskaper och förmågor. ”Föräldrar” skrivs fram som kärleksfulla och engagerade, och som innehavare av en ”inbyggd kompass” som gör att de vet vad just deras barn vill och behöver.²²³ I *Föräldrar & Barn* slås det fast att ”Alla föräldrar vill sina barn väl” och att ett barns föräldrar är de som känner

---

²¹⁷ Föreställningen om vuxna som självständiga och oberoende kritiserar av Liv Strömquist och Diana Mulinari i en text i tidningen *Bang*. Ylva Karlsson, ”Drömmen om familjens upplösning”, *Bang*, nr 1 2015, sid 22.

²¹⁸ Kristina Bäckström, ”Gör det själv”, *Land*, nr 22 2015, sid 37.

²¹⁹ Se exempelvis ”Fokus familjen. Så lyckas ni med livspusslet”, *Dagens Nyheter*, 31 maj 2015, Tematidning från Smart Media, sid 4, Ylva Karlsson, ”Drömmen om familjens upplösning”, *Bang*, nr 1 2015, sid 22 och Maria-Pia Gottberg, ”Självmedkänsla – att stoppa självkritik och bli vän med sig själv”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 67

²²⁰ I *Föräldrar & Barn* förekommer det en mängd tips om olika typer av pyssel, resmål, kalas-teman och saker att göra ihop med en förmodad partner, och i reportag som handlar om den första tiden med ett nyfött barn förutsätts det att det finns ett stort antal engagerade närstående som längtar efter att komma och hälsa på. *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015 och *Föräldrar & Barn*, nr 4 2015.

²²¹ Ulrika Fürstenhoff, ”Skriket. Bebisens språk”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 39.

²²² Redaktionen, ”Liv 2.0”, *Föräldrar & barn*, nr 3, sid 23.

²²³ Begreppet ”inbyggd kompass” används i Sara Leijonhufvud, ”Lita på din intuition som nybliven förälder”, *Dagens Nyheter* 31 maj 2015, Tematidning från Smart Media, sid 6. Föreställningen om det ”intuitiva föräldraskapet” återfinns även i flera andra texter, exempelvis Ulrika Fürstenhoff, ”Skriket. Bebisens språk”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 38-41.

barnet bäst.²²⁴ Föräldrar konstrueras med andra ord som de som är bäst lämpade att ta hand om just ”sitt”/”sina” barn, vilket innebär att föräldrar och barn antas passa ihop. Den som föds in i en familj antas bli sedd, förstådd och omhändertagen på bästa sätt. ”Föräldrar” förstås till och med vara så bra på att ge omsorg att de uppmanas att sänka kraven på sig själva: ”Sänk ribban hur du ska vara som förälder. (...) Du är ingen dålig förälder om tröstandet inte sitter.”²²⁵ Föräldrar uppmanas i led med detta att lita på sin intuition, att bara lyssna på de råd som passar dem bäst och att ”lita på att du är bäst på att vara förälder till ditt barn”.²²⁶ En av tidningen *Föräldrar & Barns* ”experter”, psykologen Jesper Juul, problematiserar dock tidningens i övrigt positiva inställning till föräldrars förmåga att ta hand om sina barn. Juul synliggör i sina artiklar både det maktförhållande som råder mellan vuxna och barn och att inte alla föräldrar har en inre ”kompass” som leder dem rätt. Juul menar tvärtom att föräldrar kan göra fel, och att vuxna måste agera på ett visst sätt för att barn ska ha det bra. Han tenderar emellertid att avsluta sina artiklar med att ta tillbaka påståenden som dessa för att istället inlemma sig i den diskurs som säger att alla föräldrar duger som de är, och att de har rätt att behandla ”sina” barn som de önskar eller tycker är bäst: ”Jag vet att ovanstående kan upplevas som provocerande för många vuxna (...) Låt dig inspireras om det upplevs som meningsfullt och kasta bort det om det känns tokigt för dig.”²²⁷ Det förekommer i materialet emellertid utsagor om att inte alla föräldrar i praktiken per automatik tillskrivs förmågan till ett gott föräldraskap. Rasifierade föräldrar, unga, män och föräldrar med normbrytande funktionalitet sägs i materialet dömas hårdare än ”andra”.²²⁸ Tre föräldrakategorier som i materialet pekats ut som mindre bra än andra, är fattiga, ensamstående (framför allt ensamstående mammor) och högutbildade föräldrar.²²⁹ Utifrån dessa utsagor skulle de vars föräldraskap per automatik förstås som gott i praktiken vara vita, gifta eller sammanboende, inte allt för unga eller allt för högutbildade kvinnor med normativ funktionalitet och hög eller

---

²²⁴ Se Maria-Pia Gottberg, ”Självkritik”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 70 respektive Ulrika Fürstenhoff, ”Skriket. Bebisens språk”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 40.

²²⁵ Redaktionen, ”Nu är vi hemma – vad händer nu?”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 31.

²²⁶ Sara Leijonhufvud, ”Lita på din intuition som nybliven förälder”, *Dagens Nyheter*, 31 maj 2015, Tematidning från Smart Media, sid 6. Citat från Ulrika Fürstenhoff, ”Skriket. Bebisens språk”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 40.

²²⁷ Jesper Juul, ”Beröm ditt barn på rätt sätt”, *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 74.

²²⁸ Angående rasifierade och unga föräldrar, se Grace Jobe, ”Kära dagbok”, *Bang*, nr 1 2015, sid 18. Angående män, se Lena Celander Jörgenson, ”Att strålkastarljuset ständigt sätts på föräldrarna i rättssalen går ut över barnen”, *Dagens Nyheter*, 11 juni 2015, A-delen, sid 7. Angående föräldrar med normbrytande funktionalitet se Katarina Alexius, Tommie Forslund, Pehr Graqvist, Anna Hollander, Lene Lindgren och Mikaela Starke, ”Stoppa övergreppen mot funktionsnedsatta föräldrar”, *Dagens Nyheter*, 8 juni 2015, A-delen, sid 6.

²²⁹ Se Katarina Alexius, Tommie Forslund, Pehr Graqvist, Anna Hollander, Lene Lindgren och Mikaela Starke, ”Stoppa övergreppen mot funktionsnedsatta föräldrar”, *Dagens Nyheter*, 8 juni 2015, A-delen, sid 6 och Hanne Kjöllér, ”Minsta motståndets lag”, *Dagens Nyheter*, 3 juni 2015, A-delen, sid 5.

medelhög inkomst.

Vuxna och djur

En förekommande föreställning i mitt material är som diskuterat att barn tycker om djur. Denna föreställning understöds som nämnt av att *KP* har ett förhållandevis stort fokus på djur och barns relationer med dessa, medan djur, och människor och djurs relationer, i princip är osynliggjorda i *Föräldrar & Barn* och *Dagens Nyheter*. Däremot figurerar djur på flera olika sätt i *Bang*, och tidningen *Land* har ett större fokus på djur än vad *KP* har.²³⁰ I *Land* synliggörs dessutom djur i betydligt högre utsträckning än vad barn gör, och vuxnas relationer med djur får stort utrymme. Trots detta påstås det ingenstans i mitt material att ”vuxna tycker om djur”. Utifrån tidningen *Land* skulle emellertid djur kunna förstås som högst betydelsefulla för denna kategori. För att tala med vetenskapsteoretikern Donna Haraway så framställs människor, hundar, katter och andra icke-mänskliga djur i *Land* snarast som sällskapsarter, arter med förmåga till ömsesidig kärlek som kroppsligen samskapar varandra.²³¹ Eller som *Lands* reporter Kristina Bäckström beskriver det:

En av tackorna kom fram till mig, vände sidan till och tittade länge med ett öga. Jag kunde se min spegelbild i hennes fyrkantiga pupill. Hon kom närmare, som om hon ville dela en hemlis, och snusade på min andedräkt. Det är kört. Jag är såld. Den natten hade jag helst sovit hos dem ute i vindskyddet.²³²

Det är framför allt hästar, hundar, får och lamm, getter, kor och höns som lyfts fram i *Land*, men även andra typer av fåglar, fiskar (”Gå i närkamp med en bångstyrig näbbgädda”),²³³ grisar, vildsvin (”Oväntade jaktlyckan – Bella följde med jägaren hem!”),²³⁴ älgar, katter, kaniner, marsvin, bin och andra insekter. På framsidan till ett av numren i undersökningen syns både en kattunge, stjärnkusken Stefan Melander tillsammans med en av sina hästar (”Jag kör hästen alla vill se”), en man med sin schäferhund (”Sven-Erik fick cancer – då blev hunden blodgivare”) och ett barn tillsammans med en kanin (”Älskade djur!”).²³⁵ I *Land*

---

²³⁰ För exempel på hur djur figurerar i *Bang*, se exemplvis Johan Sundell, ”Guide: Haraways cyborg-manifest – förklarad av en femmebot för en nyfiken chinchilla”, *Bang*, nr 2 2015, sid 16.

²³¹ Donna Haraway, ”Sällskapsarter”, i Cecilia Åsberg, Martin Hultman och Francis Lee (red) *Posthumanistiska nyckeltexter*, Studentlitteratur, Lund, 2012.

²³² Kristina Bäckström, ”Jag är en fårskalle, ett bråkande mähä!”, *Land*, nr 22 2015, sid 8.

²³³ Nicolas Jändel, ”Gå i närkamp med en bångstyrig näbbgädda”, *Land*, nr 24 2015, sid 34-35.

²³⁴ Louice Wachtmeister, ”Mitt vildsvin tror hon är en hund”, *Land*, nr 25 2015, sid 30.

²³⁵ Framsida, *Land*, nr 23 2015.

synliggörs i relation till djur också, som tidigare nämnt, andra sätt för vuxna att organisera sitt liv på än heterosexuell tvåsamhet och kärnfamilj, utan att dessa levnadsformer konstrueras som avvikande eller som sätt att leva på i väntan på tvåsamhet eller föräldraskap. Ett exempel är en artikel om egenföretagaren Hanna Ulfbecker, 28 år, som sedan sju år tillbaka bor på en gård varifrån hon driver ett företag som erbjuder turridning, ridskola och ridläger. Ulfbecker presenteras kortfattat under rubriken ”Från fabriken till eget företag” och anger under punkten ”familj”: ”Hästarna, hundar, katter, höns, föräldrar och syskon”.²³⁶ Trots att hon befinner sig i en ålder som i andra artiklar i mitt material skrivs fram som en ålder då det anses självklart att bli förälder ställs inga frågor avseende detta i intervjun. Istället rör samtalet Ulfbeckers företag och liv på gården tillsammans med djuren.

Ofri förälder eller barnlös egoist

Synen på föräldraskap som en i princip obligatorisk del av ”vuxenlivet”, vilken diskuteras av bland annat Judith Halberstam, Sara Ahmed och författarna till *Livslinjer* (2010), synliggörs i mitt material exempelvis i en insändare med tillhörande svar i *Dagens Nyheter*. I ett brev till tidningen frågar en kvinna i ”30-årsåldern” om hon ”borde skaffa barn” fast hon egentligen inte vill.²³⁷ Kvinnan beskriver hur hon, som ”är i en ålder och livsfas då många väljer att bli föräldrar”, anklagas för att vara egoistisk när hon säger att hon inte vill bli det. Kvinnan skriver att hon inte vill förändra sitt liv, hon vill fortsätta att vara ”fri”, och hon ifrågasätter det moraliskt riktiga i att sätta ett barn till världen om en inte vill vara förälder. Samtidigt känner hon det som att det måste vara något fel på henne som inte vill det. Hennes sambo vill gärna, och hon vet att det finns en risk att han lämnar henne om hon inte går med på hans önskan. Hennes fråga till tidningen gäller huruvida det är möjligt för en kvinna att vara ”förälder nummer två” och engagera sig mindre i barnet än pappan, och vad som skulle hända om barnet skulle få veta att hon som mamma gick med på att bli förälder trots att hon egentligen inte ville.

Svaret på insändaren är skriven av psykologen Liria Ortiz, som enligt *Dagens Nyheter* ska svara på frågor om ”självhjälp, förändring och parrelationer”. Tidningens andra ”expert”, psykologen Martin Forster, ska enligt tidningen svara på frågor om ”barn och familjerelationer”. Men trots att frågorna handlar om just ”barn och familjerelationer” är det alltså Liria Ortiz som får svara på brevet. En anledning till detta skulle kunna vara att *Dagens*

---

²³⁶ Pia Kammeborn, ”Hanna var 21 år – köpte en egen gård”, *Land*, nr 25 2015, sid 5.

²³⁷ Liria Ortiz, ”Borde jag skaffa barn fast jag egentligen inte vill det?”, *Dagens Nyheter*, 8 juni 2015, A-delen, sid 18.

Nyheter tolkar det som att kvinnans brev egentligen inte alls handlar om barn och familjerelationer utan om hennes ovilja att förändra sitt liv, och att hon är i behov av "självhjälp". Det innebär i så fall att brevskrivarens påstående om att hon inte vill bli förälder inte tas på allvar eller uppfattas som legitimt. Ortiz inleder sitt svar med att skriva att det är "modigt" av brevskrivaren att överhuvudtaget berätta om sitt dilemma. Hon menar att kvinnan som skrivit brevet kan uppleva ett extra stort tryck på sig då hon kan sägas ha "perfekta förutsättningar för att bli mamma". I "perfekta förutsättningar för att bli mamma" ingår således inte en egen vilja till föräldraskap. Ortiz beskriver hur hon i kvinnans brev uppfattar två framträdande frågor, dels huruvida det är något fel på brevskrivaren och dels hur hon ska ställa sig till risken att bli lämnad av sin sambo. Detta är frågor Ortiz vinnlägger sig om att svara på, men faktum är att detta inte är de frågor brevskrivaren ställt. Brevskrivaren konstaterar i sitt brev att det känns som att det är något fel på henne och att risken finns att hennes sambo lämnar henne, men hennes frågor gäller ett eventuellt barns känslor och föräldraskap i förhållande till kön/genus. Den första av dessa frågor, hur en människa kan reagera på att produceras av, och leva med, en förälder som önskar att en inte hade fötts, ignoreras helt av Ortiz. På den andra frågan svarar hon kortfattat i slutet av sitt svar. Men där brevskrivarens fråga löd: "Kan man som kvinna vara en "förälder nummer två" (som faktiskt är ganska vanligt att pappor är) och mindre engagerad i sitt barn?" svarar Ortiz istället på sin egenformulerade fråga: "Ska du bli mamma, för din sambos skull, men nöja dig med att vara "förälder nummer två"?" Utgångspunkten för Ortiz syns följaktligen vara både att brevskrivaren innerst inne egentligen vill ha barn och att hon, när barnet väl är fött, kommer att se det som en förlust att vara en mindre engagerad förälder. Att brevskrivaren tillsammans med sin sambo skulle producera och sedan leva tillsammans med en i dagsläget ofödd människa, trots att hon säger sig inte vilja det, framställs i svaret som fullt rimligt. Dels för att brevskrivaren kanske egentligen inte känner det hon känner och dels därför att många vuxna som inte velat bli föräldrar men ändå blivit det, enligt Ortiz, tycker att "det var värt det, trots allt".

Psykologen Liria Ortiz väljer i sitt svar som tidigare nämnt att ignorera brevskrivarens funderingar rörande ett eventuellt barns känslor inför att ha en förälder som egentligen inte vill vara förälder. Vad ett barn kan känna inför att ha blivit producerad av, och sedan växa upp tillsammans med och vara beroende av, en person som egentligen inte vill ha barnet ifråga hos sig görs här oväsentligt, det är de vuxnas känslor som räknas. På samma sätt anger Ortiz att många vuxna som inte velat bli föräldrar, men ändå blivit det, i efterhand uppgett att det "trots allt" var värt det, medan huruvida barnen ifråga tyckt att det varit "värt

det” eller inte ignoreras. Hur barn känner och hur barns liv ser ut konstrueras med andra ord som oviktigt. Jag förstår upprätthållandet av vuxenhegemonin och barns underordning som nödvändig för att föräldraskapet ska kunna förstås som någonting självklart eller ”naturligt”, och som någonting som alla vuxna ”har i sig”. Om barn istället för att ses som ägodelar, djur, verktyg eller en förlängning av föräldrakroppen sågs som fullvärdiga människor värda samma respekt och integritet som en vuxen, skulle sannolikt ett brev som det jag diskuterat ovan bemötts annorlunda. Istället för att ignorera ett ännu ofött barns perspektiv skulle brevskrivarens funderingar kring barnets känslor förstås som legitima och som en anledning att lyssna på den egna viljan att inte bli förälder. Föreställningarna om föräldraskapet som någonting självklart och barn som naturligt underordnade vuxna är utifrån detta resonemang således tätt sammankopplade. En höjning av kategorin barns status är i så fall av största vikt inte bara för barn och de vuxna som är engagerade i denna kategori, utan även för de vuxna som vill leva ett liv utan föräldraskap och som vill slippa ifrågasättas på grund av detta.

Arbetslinjen

Som Krekula, Närvänen och Näsman skriver i artikeln ”Ålder i intersektionell analys” (2005) är arbetslivet grundläggande ”för differentiering och institutionalisering av livsförloppet”.²³⁸ Utifrån mitt material syns yrkesarbete (på heltid) vara en lika, eller mer, obligatorisk del av ”vuxenlivet” än föräldraskap, och i relation till kategorin barn är (skol)arbete en lagstadgad plikt i och med skolplikten. För vuxna i mitt material handlar skolan uteslutande om arbete och prestation. Det är också enbart i relation till sina (bristande) prestationer i skolan som kategorin barn vid ett tillfälle inkluderas i *Dagens Nyheter* ”vi”: ”Vi rasar i Pisamätningarna” skriver tidningen i en ledare.²³⁹ När det gäller skolan förekommer det framför allt i *Dagens Nyheter* utsagor som tyder på att barn ses som skyldiga att uthärda vad de än utsätts för i skolan (se det tidigare avsnittet *Hemmasittare*). De anses dessutom vara skyldiga att uppfatta sina skolprestationer som det viktigaste i livet. I en artikel i *Dagens Nyheter* av tidningens politiska kommentator Ewa Stenberg citerar Stenberg statsminister Stefan Löven som menar att ”elever och föräldrar måste tänka till. Det viktigaste för barnet är att klara sig så bra som möjligt i skolan. Det är inte kompisar, det är inte ens idrotten och det är inte dataspelen”.²⁴⁰ Att denna inställning också återfinns hos barn synliggörs i insändare i *KP*, av vilka flera ur olika aspekter diskuterar skolan och skolarbetet. I ett brev rörande en tidigare insändare, som

---

²³⁸ Krekula, Närvänen, Näsman, sid 86.

²³⁹ Ledare, ”Sluta jaga friskolorna”, *Dagens Nyheter*, 5 juni 2015, sid 4.

²⁴⁰ Ewa Stenberg, ”Mittenpolitikens återkomst”, *Dagens Nyheter*, 7 juni 2015, sid 10.

handlade om att ha bland de högsta betygen i klassen men ändå vara missnöjd med sig själv, skriver signaturen ”perfektionist” att hen känner precis likadant. Hen beskriver sina krav på sig själv som väldigt höga, att inte prestera maximalt ger brevskrivaren dåligt samvete och sömnproblem.²⁴¹ På samma sätt som barn förväntas se skolarbetet som det viktigaste i livet är det utifrån den hegemoniska diskursen i förhållande till yrkesarbete inte ens möjligt för vuxna att uppfatta en annan linje än arbetslinjen som önskvärd, eller att vilja göra någonting annat än att yrkesarbeta. Som folkpartisten Birgitta Ohlsson uttrycker det i ett debattinlägg i *Dagens Nyheter* har den som via Arbetsförmedlingen blir erbjuden ett jobb ”en skyldighet att se att det är bättre att arbeta än att gå arbetslös”.²⁴² Till Judith Halberstams livsschemas centrala hållpunkter födelse, giftermål, reproduktion och död skulle jag således vilja lägga yrkesarbete (på heltid), samt förskola (på mer än för vuxna lagstadgad heltid) och skola som lika centrala punkter på det i Sverige idag föreskrivna livsschemat. Det normativa livsschemat eller livsmanuskriptet skulle då se ut så här: födelse, förskola, skola, yrkesarbete, giftermål, reproduktion, yrkesarbete, död. Normen om ett för vuxna i princip obligatoriskt föräldraskap skulle krocka med arbetslinjen om barn hade jämställts med vuxna, men i och med att den hegemoniska diskursen konstruerar barn som naturligt underordnade är de båda linjerna förenliga; barn ska produceras men inte tas omhand på bekostnad av arbetet. I mitt material skrivs vuxnas skyldighet att yrkesarbeta fram som överordnat, inte skyldigheten att producera, men att ta hand om väl producerade individer. Att som vuxen ta hand om sitt nyfödda barn konstrueras som en ”ledighet” vilken anses orsaka stora problem, inte bara för arbetsmarknaden och ”arbetsgivaren” utan även för den svenska jämställdheten och feminismen. Den tidning i mitt material som kan sägas avvika från övriga när det gäller synen på arbete är tidningen *Land*. Här talas det sällan om arbetsgivare eller livspussel, istället förutsätts vuxna i högre utsträckning vara egenföretagare (eller pensionerade), arbeta i sin hemmiljö och ha tid för ideellt arbete eller andra intressen som odling och djurhållning. Barn är som nämnt i hög utsträckning exkluderade i tidningen *Land*, men även individer inkluderade i denna kategori skrivs i en artikel fram som samhällsmedborgare vilka inte enbart bör ägna sig åt skolarbete utan likt vuxna vara delaktiga i beslut om rör dem och den miljö de lever i, exempelvis genom att vara engagerade i den lokala hembygdsföreningen.²⁴³

---

²⁴¹ Signaturen perfektionist, ”Jag vill vara bäst”, *KP*, nr 8 2015, sid 8.

²⁴² Birgitta Ohlsson, ”Hårresande att jämföra svenska ungdomar med de osynliga migranterna”, *Dagens Nyheter*, 2 juni 2015, Kulturdelen, sid 7.

²⁴³ Se exempelvis Torbjörn Österholm, ”Vi byggde vår egen cykelväg”, *Land*, nr 22 2015, sid 9.

Arbetslinjen som feminism

En fråga i mitt material som sammankopplas med arbetslinjen är frågan om en individualisering av föräldraförsäkringen, vilket diskuteras i flera artiklar i *Dagens Nyheter*.²⁴⁴ I en artikel med rubriken ”Feministisk politik bäddar för intern fajt” beskriver *Dagens Nyheter*s politiska kommentator Ewa Stenberg individualiseringen av föräldraförsäkringen som en feministisk praktik där syftet är att ”komma till rätta med diskrimineringen och lägre kvinnolöner och nå jämställdhet i arbetslivet”.²⁴⁵ Att individualisera föräldraförsäkringen, det vill säga att ta bort möjligheten för ett föräldrapar att överlåta dagar åt varandra, beskrivs i samtliga artiklar som en jämställdhetsfråga, då tendensen är att män/pappor överlåter sina tilldelade dagar, det vill säga omsorgen om gemensamma barn, åt kvinnor/mammor i en sådan utsträckning att kvinnor tar ut i snitt 80 procent av föräldraledigheten.²⁴⁶ Det är emellertid inte i första hand mäns beteendemönster som ifrågasätts i artiklarna, utan kvinnors. I en intervju i *Dagens Nyheter* med socialförsäkringsminister Annika Strandhäll fokuserar Strandhäll framför allt på ”medelklasskvinnor”, vilka hon menar kan ”dra väldigt långt” på sin föräldraledighet, något hon formulerar som ett problem.²⁴⁷ Anledningen till att medelklasskvinnors, enligt Strandhäll för långa, föräldraledighet skulle vara problematisk, förklaras inte med att det exempelvis skulle kunna vara skadligt för en nyfödd människa att vara hemma med en förälder under en ”längre” tid, utan med att gruppen kvinnors löneutveckling, så väl som enskilda kvinnors karriärer, avstannar: ”Vi vet att vi alltjämt idag har arbetsgivare som, kanske med rätta, faktiskt förutsätter att när man anställer en 28-årig kvinna att hon kommer att vara borta väldigt mycket från arbetet under några år.”²⁴⁸ Individualiseringen av föräldraförsäkringen syns sålunda inte handla om att orientera män/pappor mot omsorg och föräldraskap, utan om att orientera kvinnor/mammor bort från omsorg om barn i riktning mot yrkesarbete. Inskränkningarna i föräldraförsäkringen ska göras för att ”arbetsgivarna” ska få större tillgång till anställda (medelklass)kvinnor och för att förändra gruppen kvinnors rykte på arbetsmarknaden, inte för att barn ska få större tillgång till sina pappor. Strandhälls förståelse av kategorierna mäns och kvinnors olika uttag av

---

²⁴⁴ Se Hans Olofsson, ”Ändrade regler ska få pappor att ta fler dagar”, *Dagens Nyheter*, 4 juni 2015, A-delen, sid 12. Delegationen för jämställdhet i arbetslivet, ”Låt andra än föräldrarna ta ut del av föräldraledigheten”, *Dagens Nyheter*, 4 juni 2015, sid 6. Ewa Stenberg, ”Största uppgiften: Att visa regeringsduglighet”, *Dagens Nyheter* 31 maj 2015, A-delen, sid 9. Ewa Stenberg, ”Feministisk politik bäddar för intern fajt”, *Dagens Nyheter* 1 juni 2015, A-delen, sid 10.

²⁴⁵ Ewa Stenberg, ”Feministisk politik bäddar för intern fajt”, *Dagens Nyheter*, 1 juni 2015, A-delen, sid 10.

²⁴⁶ Hans Olofsson, ”Ändrade regler ska få pappor att ta fler dagar”, *Dagens Nyheter*, 4 juni 2015, A-delen, sid 12.

²⁴⁷ Ibid.

²⁴⁸ Ibid.

föräldraförsäkringen utgår med andra ord från ett odelat vuxenperspektiv. Från ett barnperspektiv menar jag att det nyfödda barnet och dess liv, inte den vuxna arbetsgivaren, skulle stå i centrum för analysen.

Det finns idag inte några restriktioner för hur kort period en förälder som själv inte har burit och fött barnet måste vara hemma för att ta hand om barnet i fråga, och för de som fött gäller endast två veckor.²⁴⁹ Hur hög föräldrapenning en individ får, det vill säga hur länge enskilda föräldrar har råd att vara hemma med sina barn, varierar med inkomst. Individer med högre inkomst ges högre föräldrapenning och har därför möjlighet att vara hemma under en längre period än föräldrar med lägre inkomst. Trots detta diskuteras inte i någon av de artiklar som handlar om föräldraförsäkringen möjligheten att ge alla föräldrar oavsett inkomst lika hög föräldrapenning, och att göra ledighet från arbete eller studier i samband med att en får barn obligatoriskt. En sådan regel skulle annars i högre utsträckning kunna garantera att män och kvinnor (i det fall det rör sig om ett sådant föräldrapar) är föräldralediga under lika lång tid, och att alla barn får en lika lång period av omsorg i hemmet tillsammans med sin/sina vårdnadshavare. Att en sådan diskussion inte förs stödjer min tolkning av att förändringarna i föräldraförsäkringen ska göras för att orientera kvinnor i enlighet med arbetslinjen snarare än för att rikta män mot omsorg och föräldraskap. Vad en individualisering av föräldraförsäkringen, och en inskränkning av rätten till deltidsarbete för småbarnsföräldrar vilket också föreslås, skulle betyda för berörda barn ignoreras helt. Ingen av artiklarna lyfter överhuvudtaget frågan om huruvida vuxnas obligatoriska närvaro (på heltid) på arbetsmarknaden innebär någonting för barn, eller påpekar att från ett barnperspektiv skulle föräldrar som väljer att vårda sina arbetsgivare istället för sina barn vara de som är osolidariska, eller gör sig ”lediga” från sitt ansvar.

Föreställningen om att vuxna bör vara solidariska med andra vuxna snarare än med barn diskuteras av bland annat litteraturvetaren, författaren och journalisten Nina Björk. I sin bok *Lyckliga i alla sina dagar. Om pengars och människors värde* (2012) beskriver Björk hur flera kvinnliga skribenter, i en debatt om svenska barns långa dagar på förskolan, reagerade med ilska i de fall kvinnliga debattörer lyfte frågan ur ett barnperspektiv snarare än ett vuxenperspektiv. Carina Nunstedt på tidningen *Mama* skrev i en kommentar exempelvis: ”Nej, hur vore det om dessa kvinnliga krönikörer (för de är bara kvinnor) kunde ägna lite mer ord åt att peppa sina medsystrar i stället för att bara ge dem ännu mer dåligt samvete. Jag är så

---

²⁴⁹ Sveriges Riksdag, föräldraledighetslag, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/foraldraledighetslag-1995584_sfs-1995-584 [hämtat 21 maj 2016].

innerligt trött på hur vi mammor/kvinnor stjälpes i stället för hjälper varandra”.²⁵⁰ Björk menar i relation till detta att det idag pågår ett arbete för att etablera ett nytt kvinnlig känslomönster, ur vilket just känslor av skuld och dåligt samvete i förhållande till barn ska förpassas. Att svenska kvinnor som har barn känner skuld inför dessa har ett flertal studier visat, och enligt Björk menar den feministiska litteratur som diskuterat detta entydigt att denna känsla är fel, kvinnor bör sluta känna skuld inför sina barn: ”Varför ska mammor då släppa sina skuldkänslor?” skriver Björk, ”Svaret är: Därför att *pappor* inte känner dem. Mammors skuldkänslor försvårar därmed jämställdheten mellan män och kvinnor [kursivering i original]”.²⁵¹ Jämställdheten mellan vuxna kvinnor och män syns med andra ord vila på en frånvaro av omsorg om, och solidaritet med, barn. Barns underordning konstrueras i relation till jämställdhet sålunda inte bara som självklar, utan som nödvändig.

Synen på yrkesarbete som överordnat omsorg om barn återfinns även i tidningen *Bang*.²⁵² I en intervju med serietecknaren Liv Strömquist och professorn i genusvetenskap Diana Mulinari beklagar Strömquist det ”omsorgsarbete” kvinnor utför, och efterlyser ”feministiska visioner” beträffande hur kvinnors vardag kan underlättas, genom exempelvis ”ett alternativ till RUT”, då hon hävdar att det måste göras möjligt för kvinnor att ha små barn och samtidigt ”jobba jättemycket”.²⁵³ Diana Mulinari däremot är en av få i mitt material som talar emot den hegemoniska diskursen rörande yrkesarbete. Hon menar till skillnad från Strömquist att det ”feminister” vill är att ändra produktionsvillkoren, och att sex eller fyra timmars arbetsdag istället för åtta är önskvärt då det för vuxna skulle innebära mer tid för umgänge, bland annat med barn.²⁵⁴ Strömquist ser däremot ingen anledning att driva frågan om arbetstidsförkortning då hon menar att det är ett redan förlorat slag: ”Alltså, sex timmars arbetsdag, du blir ju avrättad om du skulle säga det i riksdagen eller i valrörelsen. Det är ett politiskt krav som i princip är omöjligt att driva idag.”

I *Queer Phenomenology* (2006) beskriver Sara Ahmed hur det människor gör avgör vad som förläggs i förgrunden och vad som istället placeras i bakgrunden. Med utgångspunkt i ett resonemang kring filosofen Husserl och hans arbete visar Ahmed samtidigt hur det som placeras i bakgrunden utgör själva grunden, det är Husserls bakgrund som avgör vad han i den aktuella situationen kan göra och se och åt vilket håll han har möjlighet att rikta sig. Rent konkret handlar det i exemplet Husserls fall bland annat om att någon annan än han

---

²⁵⁰ Björk, 2012, sid 53.

²⁵¹ Ibid, sid 156.

²⁵² Ylva Karlsson, ”Drömmen om familjens upplösning”, *Bang*, nr 1 2015, sid 23.

²⁵³ Ibid, sid 24.

²⁵⁴ Ibid, sid 26.

själv tar hand om barnen i familjen. De befinner sig någonstans i bakgrunden medan han sitter vid sitt skrivbord och ägnar sig åt filosofi.²⁵⁵ Att barn och barns liv förpassas till bakgrunden är, menar jag, en förutsättning för arbetslinjen, och en norm den hegemoniska diskursen om arbete både utgår från och reproducerar. Detta då ett annat tal, som istället lyfte fram kategorin barn i förgrunden, skulle peka i riktning mot en alternativ linje vilken skulle undergräva arbetslinjens hegemoni. För att kategorin vuxna ska kunna orientera sig mot heltidsarbete måste barn befinna sig i en underordnad position. Arbetslinjen kan således ses både som en konsekvens av barns underordning och som ett verktyg för att upprätthålla densamma.

Arbets tid och queer tid

Judith Halberstam använder sig i *In a Queer Time & Place* (2005) av begreppen "familjeliv" och "familjetid" för att diskutera det hon menar är norm när det gäller organiseringen av det vuxna livet. Det heteronormativa livsmanuskriptet och formerna för (barn)familjers liv och disponering av tid skapas enligt Halberstam främst i förhållande till barn och den omvårdnad de kräver, medan det hon kallar en queer tid och organiseringen kännetecknas av det som enligt normen kopplas samman med att vara "ungdom" (vilket inkluderar en avsaknad av ansvar för barn).²⁵⁶ Konsekvensen av hennes resonemang blir att hon konstruerar barn som hinder och "normbevarare", en kategori som får vuxna att leva sina liv enligt heteronormativa livsscheman. "Queera liv" görs utifrån detta resonemang till liv som enbart kan levas av vuxna utan ansvar för barn. Utifrån mitt material förstår jag istället organiseringen av det normativa vuxenlivet som styrt av "arbetstiden", och "familjetiden" eller "familjelivets" organisering som reglerat av arbetsmarknaden och vuxnas "arbetstid". En av de egenskaper som individer som kategoriseras som barn i mitt material påstås sakna är tidsuppfattning, "barn har ingen uppfattning om tid" fastslås det exempelvis i *Föräldrar & Barn*.²⁵⁷ Utan att påstå att alla som kategoriseras som barn förstår tid på samma sätt skulle en med utgångspunkt i Halberstams resonemang om normativ respektive queer tid kunna förstås det som att barn, som ännu inte införlivat det vuxna förhållningssättet, istället har en queer hållning till tid. Barns motstånd mot vuxnas förhållande till tid och organisering (vilket ofta konstrueras om "trots" eller som en brist på tidsuppfattning) skulle då kunna förstås som ett försök att queera (familje)tiden.

---

²⁵⁵ Ahmed, sid 25-37.

²⁵⁶ Halberstam, sid 1-22.

²⁵⁷ Redaktionen, "Från småbarnskaos till superlugn", *Föräldrar & Barn*, nr 4 2015, 58.

Vuxna som överordnad norm och barn som underordnade Andra

Ålderskategoriseringar

Både ålderskategorin vuxna och ålderskategorin barn delas i mitt material upp i flera olika underkategoriseringar och den sociala kategorin ålder intra-agerar som diskuterat med flera andra skillnadsskapande kategorier. Vissa åldersgrupper som juridiskt sätt konstrueras som vuxna skrivs i materialet delvis fram som del av samma åldersgrupp som barn. Exempelvis skrivs individer som är upp till 24 år i *Dagens Nyheter* fram som ”unga” och 15-29-åringar som tillhörande ”den yngre gruppen”.²⁵⁸ Här inkluderas alltså individer som är myndiga och i lagens mening ”vuxna” i samma kategori som ”barn” under 18 år. Vuxna som inte kategoriseras som ”unga” eller ”yngre” skulle enligt mitt material vara de som är 30 år och äldre. Som omtalat finns det emellertid även en övre gräns varefter vuxna förstås som ”äldre” snarare än ”vuxna”. Denna kategori osynliggörs i det närmaste i mitt material. Undantaget är tidningen *Land* där människor i 60-70-årsåldern (det vill säga individer som kategoriseras som ”yngre äldre” snarare än ”äldre äldre”) synliggörs i samma utsträckning som ”yngre” och ”medelålders” vuxna.²⁵⁹ När det gäller kategorin barn förekommer det i mitt material flera olika ålderskategoriseringar. Förutom ”barn” används begrepp som ungdomar, tonåringar, bebisar, nyfödda och spädbarn. Det förekommer i materialet betydligt fler underkategoriseringar beträffande barn än vuxna. Ofta definieras barn utifrån sin koppling till ett vuxet subjekt, som i begreppen ”kompisbarn” och ”extradotter”,²⁶⁰ eller utifrån kön/genus och/eller position i en syskonskara, som i lilltejen, stora tjejen, yngsta dottern, lilljäsentan, storbarnet och minstingen.²⁶¹ Barn positioneras också som tidigare nämnt utifrån intra-aktionen ålder och ras/etnicitet som i begreppet ”flyktingbarn”, liksom intra-aktionen ålder och kön/genus eller sexualitet, som i begreppen ”hbtq-ungdomar” och ”transbarn”. I *KP*, som är den enda tidning i mitt material där barn inte andrafieras, görs det emellertid inte samma typer av kategoriseringar som i övriga tidningar. *KP* är också den enda tidning där prefixet ”vuxen” används som en beteckning på något avvikande, i detta fall i begreppet ”vuxenavdelning”.²⁶² I övriga tidningar används inte sådana begrepp överhuvudtaget.

---

²⁵⁸ Se Jens Littorin, ”Svenska nöjesparkerna siktar på nytt rekordår”, *Dagens Nyheter*, 30 maj 2015, A-delen, sid 24 respektive Mimi Billing, ”Var tredje transperson har självmordstankar”, *Dagens Nyheter*, 1 juni 2015, DN Sthlm, sid 5.

²⁵⁹ Se exempelvis Victoria Lagerkrantz, ”70 är det nya 50”, *Land*, nr 22 2015, sid 30-31.

²⁶⁰ ”Redaktion och medarbetare”, *Bang*, nr 1 2015, sid 72.

²⁶¹ Johanna S Francke, ”De danska sydkusterna. Ett fartfyllt familjeparadis”, *Föräldrar & Barn*, nr 4 2015, sid 40-42.

²⁶² Signaturen VARFÖR!?, ”Hänger på hängnet”, *KP*, nr 7 2015, sid 7.

Barn som Andra

I samtliga tidningar/tidskrifter i undersökningen, med undantag för *KP*, är vuxna och vuxenhet en naturaliserad norm, medan barn och barnhet konstrueras som avvikande. *KP* är också den enda tidning där både vuxna och barn ges ungefär lika stor möjlighet att tala. I *Bang* och *Föräldrar & Barn* är det enbart vuxna som talar. I *Dagens Nyheter* ges enstaka barn talutrymme, dels i insändare och dels i intervjuer. I *Land* är barn i stort sett osynliggjorda även i de diskussioner som förs av vuxna. I *Dagens Nyheter*, *Bang* och *Föräldrar & Barn* talas det om barn i flera texter, med då framför allt barn som objekt kopplade till ett vuxet subjekt. I alla tidningar förutom i *KP* är vuxenperspektivet i princip ensidigt. Det förekommer emellertid att artikelförfattare, eller en intervjuad vuxen, diskuterar ur ett barnperspektiv eller återger ett faktiskt barn röst. Ett exempel är en text i *Dagens Nyheter* där tidningens kulturchef Björn Wiman diskuterar dagens betygssystem och återger barns röster rörande detsamma.²⁶³ Men vanligare än att vuxna återger faktiska, nu levande barns berättelser är att den vuxen som utgår från ett barnperspektiv talar om sig själv som barn, det vill säga återger ett nu vuxet barns perspektiv, något som i sig bidrar till att reproducera vuxnas, snarare än barns, förståelse av världen och ”verkligheten”, inklusive den del av livet som kategoriseras som barndomen, som sann kunskap.²⁶⁴

Föreställningen om barn som naturligt underordnade vuxna förekommer i alla tidningar i mitt material, inklusive *KP*. Även om barn får tala i tidningen och även om det förekommer att föräldrars beteenden kritiserats så är det, menar jag, inte tal om att göra uppror mot den överordnade vuxenmakten. När barnen talar om sina föräldrar eller om andra vuxna handlar det ofta om sorg, ilska eller frustration över maktens agerande, som i en insändare i *KP* skriven av signaturen ”kommer gå sönder”. Brevskrivaren, som beskriver sig som ”en tjej på 11 vårar”, berättar i sin insändare att hennes föräldrar tvingar henne att byta skola trots att hon absolut inte vill det, då hon i dagsläget går i en jättebra skola, har många vänner och en pojkvän som går i samma klass. ”kommer gå sönder” skriver att hon visserligen tror att den nya skolan också är bra, men att hon avskyr den klass hon nu tvingas börja i: ”Jag vet inte vad jag ska göra! Jag har inget val utan måste byta. Alla papper är redan ifyllda. Jag har pratat med mina föräldrar, men de förstår inte.”²⁶⁵ I en del insändare ber barnen om hjälp att hantera sina känslor av vanmakt och sorg, som signaturen ”sluta BRÅKA!!!”: ”Nu sitter jag här och

---

²⁶³ Björn Wiman, ”Betygssystemet som riskerar att skada en hel generation”, *Dagens Nyheter*, 7 juni 2015, Kulturdelen, sid 2.

²⁶⁴ Se exempelvis Anna Bodin, ”Mat-Tina. Livet från den ljusa sidan”, *Dagens Nyheter* 30 maj 2015, Lördagsbilagan, sid 9-13.

²⁶⁵ Signaturen Kommer gå sönder, ”Vill inte byta skola”, *KP*, nr 7 2015, sid 6.

är superledsen. Mina föräldrar har bråkat. IGEN! När de bråkar slutar de prata med varandra i kanske en månad. Sedan är de sams en dag, innan allt börjar om. Detta gör mig verkligen ledsen. Snälla, skriv om ni känner igen er eller har tips!”²⁶⁶ I läsarfrågor med tillhörande svar där både de brevskrivande barnen och *KPs* tilltalade ”experter” ifrågasätter en förälders beteende läggs ansvaret för att förändra detta beteende på barnen. Barnen ges ingen möjlighet att, till skillnad från i en vuxen parrelation, ställa ultimatum eller lämna en destruktiv relation. Istället måste de lära sig att hantera makten på rätt sätt. Det är upp till dem att prata med sina föräldrar på ett sätt som föräldrarna kan förstå, att tillskansa sig argument och den information föräldrarna behöver för att förstå dessa, och att se till att prata med dem vid en lämplig tidpunkt. *KPs* ”expert” kuratorn Annica Frihiof utgår i sina svar dessutom ofta från ett okommenterat vuxenperspektiv, som i hennes svar till signaturen ”En pojke i nöd”. Brevet från pojken i nöd handlar om hur pojkens pappa kräver av honom att han ska ha högsta betyg i alla ämnen, och hur ledsen detta gör honom. Brevskrivaren är 13 år och har bäst betyg i klassen men hans pappa är besviken: ”Han verkar inte förstå det nya betygssystemet och blir besviken om jag får något annat än A:n. Detta är väldigt jobbigt och jag blir väldigt ledsen.”²⁶⁷ Kurator Annica Frihiof väljer i sitt svar att fokusera på pojkens betyg och skolprestationer, vilket i enlighet med arbetslinjen konstrueras som det viktigaste för individer som kategoriseras som barn.²⁶⁸ Frihiof inleder med att skriva: ”Att din pappa blir besviken, trots att du har lyckats så bra, är inte okej”, vilket implicerar att det hade varit rimligt av pappan att vara besviken om pojken lyckats mindre bra med sitt skolarbete. Frihiof skriver vidare att pojken för det första måste få sin pappa att förstå hur dagens betygssystem fungerar. För det andra att behöver han få pappan att förstå att han gör honom olycklig med sitt missnöje, ett missnöje Frihiof menar bottnar i välvilja då hon utgår från att pappan tror att han gör sin son en tjänst genom att pressa honom. Frihiof menar att pojken måste hitta argument som får pappan att förstå att hans sätt att agera inte hjälper pojken. Kanske kan någon från skolan ”vara med på en gemensam information”?²⁶⁹ Utgångspunkten för Frihiof syns vara att det är pojkens skolarbete och hans fortsatta möjlighet att prestera på topp som är det primära. Pappan måste få en förståelse för det nya betygssystemet och hur hans förhållningssätt inverkar på sonens skolarbete, det vill säga att pressen från pappan inte hjälper pojken.

---

²⁶⁶ Signaturen sluta BRÅKA!!! ☹ ”Föräldrarna bråkar”, *KP* nr 8 2015, sid 7.

²⁶⁷ Signaturen En pojke i nöd!, ”Pappa blev besviken”, *KP*, nr 8 2015, sid 17.

²⁶⁸ Se exempelvis Ewa Stenberg, ”Mittenpolitikens återkomst”, *Dagens Nyheter*, 7 juni 2015, A-delen, sid 10, och Hanne Kjöllner, ”Minsta motståndets lag”, *Dagens Nyheter*, 3 juni 2015, A-delen, sid 5.

²⁶⁹ Signaturen En pojke i nöd!, ”Pappa blev besviken”, *KP*, nr 8 2015, sid 17.

Pojkens känslor och relation till sin pappa, att pappan genom sitt förhållningssätt sårar honom och får honom att bli ledsen och må dåligt, görs här sekundärt.

Till skillnad från övriga tidningar i materialet synliggör, avnaturaliserar och ifrågasätter tidningen *Bang* normer i förhållande till flera centrala maktordningar, som sexualitet, ras/etnicitet och funktionalitet, men den åldersbaserade maktstrukturen försvaras. Liksom i *Dagens Nyheter*, *Land* och *Föräldrar & Barn* är vuxenhet en naturaliserad, oproblematiserad norm i tidningen, liksom i den version av feminism som presenteras. ”Barn” (och ”äldre”) andrafieras och det förekommer direkt fientliga uttalande rörande kategorin barn i tidningen, exempelvis i den tidigare diskuterade intervjun med Liv Strömquist och Diana Mulinari, liksom i en text skriven av Hanna Hellquist, vilken av tidningen presenteras som ett ”feministiskt orakel”. Hellquist är själv inte förälder men är av tidningen satt att svara på frågor om föräldraskap. I sina svar liknar Hellquist barn vid hundar och menar att barn måste styras av vuxna då vuxna är ”smartare” än barn. Föräldraskapet bör enligt Hellquist vara ”en diktatur”.²⁷⁰ Det är uppenbart att Hellquist svar är tänkta att vara humoristiska. Om detta hade varit fallet i en text med rasistiska, sexistiska eller homofoba kommentarer, istället för ålderistiska sådana, hade dessa uppfattats som roliga av tidningen *Bang* (och dess läsare)? Hade en text där exempelvis svarta eller homosexuella jämförts med hundar publicerats och hade den i så fall fått passera okommenterad? I och med utnämningen av Hellquist till ”feministiskt orakel” ges hennes ålderistiska åsikter legitimitet, de får inte bara representera hennes egen hållning i förhållande till ålderskategorierna vuxna och barn utan konstrueras som representativa för feminismen, såväl som för tidningen *Bang*.

Även i *Dagens Nyheter* lyfts ålderism riktad mot barn fram som någonting positivt och roligt. I en krönika i tidningen berättar journalisten Björn af Kleen exempelvis om hur det ser ut i hemma hos hans vän journalisten Andres Lokko som är boende i London. I Lokkos trädgård finns det enligt af Kleen ett område där det råder ”barnförbud”. Här ska vuxna ”ostört ägna sig åt saker som man gör i städer: lära känna sig själv och sina grannar”.²⁷¹ ”Man” i betydelsen ”människor” syftar här således på vuxna medan barn konstrueras som icke-mänskliga Andra. Björn af Kleen syns uppskatta Lokkos diskriminering av människor under en viss ålder då hans krönika handlar om att Stockholm blivit en ”livsfientlig” stad. Som exempel nämner han att skejtboardåkarna i en park i centrala Stockholm numera tvingas dela skaterampen som finns där med barn som vill åka sparkeykel. af Kleen leker i relation till

---

²⁷⁰ Hanna Hellquist, ”Oraklet svarar”, *Bang*, nr 1 2015, sid 11.

²⁷¹ Björn af Kleen, ”Så picknickar väl ingen civiliserad människa”, *Dagens Nyheter*, 30 maj 2015, A-delen, sid 14.

detta med tanken på ett småbarnsfamiljeförbud, utan att kommentera att något sådant ur ”småbarns” synvinkel skulle framstå inte bara som ”livsfientligt” utan också som diskriminering. Om en tänker sig att af Kleen lekt med tanken på att Stockholms Stad skulle införa ett explicit förbud mot en annan underordnad kategori än barn, exempelvis människor med normbrytande funktionalitet, skulle hans text då ha fått passera okommenterad? Eller om *Dagens Nyheter* publicerat en krönika där af Kleen skrivit att det hos hans vita vän i London var förbjudet för svarta att komma in i en viss del av trädgården, därför att där skulle vita människor, utan att störas av svarta, kunna ägna sig åt att lära känna sina själva och sina grannar.

Vuxnas våld mot barn

Med ett antal artiklar i *Dagens Nyheter* under rubriken ”Rättvisans demoner”, där journalisten Maciej Zaremba diskuterar vårdnadstvister, inleddes en längre debatt som delvis pågick under den period jag undersöker. Zarembas artiklar inkluderas inte i mitt material och det gör inte heller det efterföljande debattinlägget ”Verkligheten går förlorad bland påstådda skandaler och snyfthistorier” av Kajsa Ekis Ekman, däremot ingår de avslutande debattartiklarna av rättssociologen Annika Rejmar, socionomen Kaisu Akselsdotter och juristen Lena Celander Jörgensen. Samtliga beskriver i sina inlägg hur barn skadas och missgynnas i den typ av vårdnadstvister som Zaremba och Ekis Ekman diskuterar. Annika Rejmar, som i 20 år forskat om vårdnadstvister och våld i nära relationer, påpekar exempelvis att barn som enda part i en vårdnadsvist inte har rätt till ett eget juridiskt ombud. I en vårdnadsvist kan barns föräldrar dessutom, om de så önskar, se till att barnet/barnen inte får möjlighet att uttala sig och uttrycka sin vilja och sin syn på situationen, då vårdnadsutredarna, trots sin skyldighet att utreda involverade barns egen vilja, inte har rätt att tala med barnet/barnen i fråga om inte föräldrarna samtycker. Barns föräldrar ges med andra ord laglig rätt att både tysta dem och att frånta dem rätten till delaktighet i beslut som rör dem. Vårdnadsutredarna har inte heller möjlighet att besöka hemmet eller genomföra några former av utredande samtal om föräldrarna motsätter sig detta. De har helt enkelt inte möjlighet att utreda det de egentligen är skyldiga att utreda, nämligen om det finns risk för att barnet/barnen är utsatt för våld eller vanvård. Enligt Rejmer är både familjerättssekreterare och domare bekymrade och frustrerade över att barn får illa i dessa processer. Rejmer avslutar sitt debattinlägg med att påpeka att ingenting gjorts på området på 25 år och efterlyser en snar reformering av vårdnadstvisters

handläggning.²⁷² Socionomen Kaisu Akselsdotter som arbetat med frågor rörande sexuella övergrepp sedan 1980-talet ansluter sig i sitt inlägg till Rejmer. Hon menar att vuxnas viljor och behov överordnats barns, något som leder till att barn mot sin uttalade vilja kan tvingas till umgänge med en förälder som utsatt barnet för övergrepp.²⁷³ Även den tredje debattören, juristen Lena Celandér Jörgenson, menar att barn skadas av vårdnadstvisternas vuxenfokus.²⁷⁴ Celandér Jörgensons inlägg handlar emellertid framför allt om samma grupp som Maciej Zarembas artiklar, nämligen män som av kvinnor anklagas för att ha utsatt gemensamma barn för övergrepp. Celandér Jörgensons menar, liksom Zaremba, att en våldtäktsanklagelse kan drabba ”vem som helst” som är ”man och pappa”.²⁷⁵ Hon hävdar att kvinnor har ett övertag i vårdnadstviser och att de därför har ”råd att agera drastiskt” och beskriver anklagelser om alkoholmissbruk, misshandel, hot och övergrepp som ”vinnande koncept”, vilka nästan alltid kommer *efter* att en tvist uppstått.²⁷⁶ Celandér Jörgensons utgångspunkt syns med andra ord vara att kvinnor som i vårdnadstviser anklagar män för våld och övergrepp i regel ljuger. Samtidigt som Celandér Jörgenson säger sig beklaga att Kajsa Ekis Ekman, enligt hennes mening, i sin artikel demoniserar pappors föräldraskap, bidrar hennes artikel således till demonisera mammors då hon i sitt inlägg implicerar att vilken mamma som helst skulle kunna utfärda en falsk brottsanklagelse. I slutet av sitt inlägg hävdar Celandér Jörgenson att Ekis Ekmans redovisade statistik om ökade anmälningar av våldtäkter mot barn där anmälaren inte bevittnat övergreppet tyder på att ”något inte står rätt till”.²⁷⁷ Något som indikerar att Celandér Jörgenson inte bara misstror kvinnors förhållande till sanning och lögn utan även barns.

Att barns egna vittnesmål om våldtäkter tas för osanningar eller ignoreras, och vad detta kan få för konsekvenser, synliggörs i en intervju i *Föräldrar & Barn* där nu vuxna Amanda Kullenberg berättar om hur hon som 2-4-åring blev utsatt för sexuella övergrepp av sin pappa och hur hennes utsaga inte ansågs tillräckligt betydelsefull för att ställa pappan inför rätta. Konsekvenserna av att Kullenbergs röst gjordes betydelselös var bland annat att ytterligare två barn kom att utsättas för samma typ av övergrepp av samma förövare. Det var inte förrän en vuxen släkting blev vittne till ett övergrepp pappan begick mot Kullenbergs då ettåriga lillasyster som han ställdes inför rätta och dömdes, för våldtäkt mot Amanda

---

²⁷² Annika Rejmer, ”Ge socialen chansen att göra rätt”, *Dagens Nyheter*, 3 juni 2015, sid 6.

²⁷³ Kaisu Akselsdotter, ”Det är socialtjänstens och inte förskolans roll att utreda om ett barn far illa”, *Dagens Nyheter*, 9 juni 2015.

²⁷⁴ Lena Celandér Jörgenson, ”Att strålkastarljuset ständigt sätts på föräldrarna i rättssalen går ut över barnen”, *Dagens Nyheter*, 11 juni 2015, sid 7.

²⁷⁵ Ibid.

²⁷⁶ Ibid.

²⁷⁷ Ibid.

Kullenberg, hennes lillasyster och en syssling till dem båda. Kullenberg arbetar idag för föreningen Atsub (Föreningen för sexuellt utsatta barns anhöriga) och hon beskriver i intervjun hur hon, både utifrån sina egna erfarenheter och utifrån det hon ser i sitt arbete, tappat tron på rättsväsendet när det gäller vuxnas våldtäkter mot barn: "Förra året gjordes det 3150 anmälningar och utifrån dem gick 149 till fällande dom".²⁷⁸ Det tar också lång tid från det att övergreppen skett till dess att domen kommer: "Under den tiden kan barnet bo kvar hos den förälder som anklagas och övergreppen kan fortgå."²⁷⁹ Amanda Kullenberg hävdar att vuxna tenderar att antingen inte lyssna på, eller att misstro, barn: "Att jag och min syster och syssling blev trodda och hörda är bara för att det fanns ett [vuxet, min kommentar] ögonvittne. Det var också därför min pappa dömdes. Min systers mamma kom på honom."²⁸⁰ Kullenberg påpekar att många vuxna överhuvudtaget har en respektlös inställning till barns kroppsliga integritet och fråntar dem rätten till sina egna kroppar genom att exempelvis tjata sig till beröring trots att barnet ifråga inte vill.²⁸¹

I *Dagens Nyheter* är vuxnas våld mot barn ett återkommande tema. I en artikel om graviditet och rökning synliggörs vuxna kvinnors våld mot ännu ofödda barn, då kvinnor som röker under graviditeten bland annat utsätter barnet/barnen de bär för risken att få hjärnskador, födas för tidigt (vilket i sig kan orsaka skador) och att dö i plötslig spädbarnsdöd.²⁸² Men framför allt synliggörs vuxna mäns våld mot barn, ofta sexualiserat våld riktat mot flickor.²⁸³ I en debattartikel med titeln "Okunniga domare friar anklagade i sexbrottsmål" skriver en utredare vid Polisen, Nina Rung, att flera fall "där män utsatt barn och unga kvinnor för våldsamma sadistiska övergrepp slutar med att männen frias från våldtäktsanklagelserna".²⁸⁴ Rung beskriver hur lagen om våldtäkt mot barn konstruerades för att skydda barn från övergrepp men i praktiken används för att skydda vuxna män som utnyttjar flickor sexuellt. Rung exemplifierar bland annat med ett fall där en man "plockat in en 13-årig flicka från en parkbänk och därefter haft sex med henne".²⁸⁵ Flickan hade berättat för mannen att hon "var på rymmen" och mannen uppgav under rättegången att han trott att

---

²⁷⁸ Johanna S Francke, "Våga prata med dina barn", *Föräldrar & Barn*, nr 3 2015, sid 64.

²⁷⁹ Ibid.

²⁸⁰ Ibid.

²⁸¹ Ibid.

²⁸² Kristoffer Örstadius, "Rekordfå röker under graviditeten", *Dagens Nyheter*, 1 juni 2015, sid 8-9.

²⁸³ Se exempelvis "Livstid för mord på fru och dotter", *Dagens Nyheter*, 3 juni 2015, sid 8. TT, "Man misstänks för mordförsök på barn", *Dagens Nyheter*, 1 juni 2015, sid 8. Stefan Lisinski, "Kafégäst synas i jakten på försvunna flickan", *Dagens Nyheter*, 10 juni 2015, sid 11. Hanna Fahl, "Fynden ledde polisen till de misstänkta mördarna", *Dagens Nyheter*, 14 juni 2015, sid 8. Stefan Lisinski, "SD-nämndeman dömd", *Dagens Nyheter*, 2 juni 2015, sid 8. "Pedofil på nätet får sju års fängelse", *Dagens Nyheter*, 5 juni 2015, sid 10.

²⁸⁴ Nina Rung, "Okunniga domare friar anklagade i sexbrottsmål", *Dagens Nyheter*, 30 maj 2015, sid 6.

²⁸⁵ Ibid.

hon var mellan 15 och 17 år, något som ledde till att han friades. Här synliggörs bland annat hur föreställningar om olika ålderspositioner inom kategorin barn ges en enorm betydelse. Rung ger i sin artikel exempel på flera fall där vuxna män använt grovt sadistiskt våld mot barn men friats, inklusive ett fall där det fanns bildbevis i form av en filminspelning då mannen i fråga valt att filma hela förloppet. På filmen syns den medelålders mannen under nästan en timmes tid spotta och urinera på och slå en bunden 16-årig flicka, samt föra upp en toalettborste i hennes underliv. Mannen har försett flickan med alkohol som gjort henne kraftigt berusad, men det är trots detta uppenbart att det han utsätter henne för är mycket smärtsamt och hon ber honom också att sluta med en del av det han företar sig. Mannen frias dock från både våldtäktsanklagelsen och anklagelsen om grov misshandel då de vuxna domarna menar att flickan samtyckt till att ha sadistiskt sex. Rung skriver: "Lagen säger att ett samtycke inte friar från ansvar för en gärning som med hänsyn till den skada, kränkning eller fara som den medför, dess syfte och övriga omständigheter är oförsvarlig. Är då inte just detta ett oförsvarligt handlande?"²⁸⁶ Rung beskriver hur svenska domare vägrar att delta i de utbildningar som erbjuds dem av exempelvis kvinnojourer och Isis då de lever i villfarelsen att de i dagsläget är "objektiva", en "objektivitet" de tror sig förlora om de får ta del av den erbjudna kunskapen om sexualbrott, självskadebeteenden genom sex, och hur utsatta för sexualbrott kan reagera.²⁸⁷ Rung låter förstå att svenska domares inställning leder till att flickor och kvinnor i Sverige idag inte kan räkna med att få en rättvis rättegång. Hon beskriver hur fler och fler barn utsätts för övergrepp och våld av vuxna män "som är oerhört skickliga på att fånga upp barn på nätet, inte minst barn som är villiga att utsätta sig själva för skada genom att ha sex med våldsinslag för att dämpa sin ångest. Samtidigt ses våld och sex mot sådana barn som något som kan vara naturligt och icke straffbart i våra rättssalar."²⁸⁸

Jeanette Sundhall beskriver i sin avhandling *Kan barn tala?* (2012) hur barns berättelser om våld ogiltiggörs i det material hon undersöker. I enlighet med Judith Butler menar Sundhall att ett ogiltiggörande respektive ett giltiggörande av en utsaga är sammankopplat med ett erkännande, respektive ett förnekande, av den talandes subjektivitet.²⁸⁹ Liksom i Sundhalls studie ogiltigförklarar den hegemoniska diskursen i mitt material individer som kategoriseras som barn som subjekt, deras syn på världen och verkligheten äger inte legitimitet. Vuxnas våld mot barn är idag fullt lagligt i 85 procent av

---

²⁸⁶ Ibid.

²⁸⁷ Isis är en ideell, rikstäckande intresseförening för yrkesverksamma som inom sitt arbete möter utsatta för sexuella övergrepp, förövare och/eller familjer till dessa. Föreningen avvecklades dock årsskiftet 2015/2016. <http://isishem.hemsida24.se/> (hämtat 18 mars 2016).

²⁸⁸ Nina Rung, "Okunniga domare friar anklagade i sexbrottsmål", *Dagens Nyheter*, 30 maj 2015, sid 6.

²⁸⁹ Sundhall, sid 137.

världens länder, inklusive länder som (av vuxna) förstås som demokratiska, som Australien och Storbritannien. Föräldrars våld mot ”sina” barn betecknas ofta inte ens som våld, utan som ”aga”, ”smisk” eller ”dask”, och som Rung skriver i sin artikel förstår svenska domare vuxna mäns sexualiserade våld mot flickor som ”naturligt”. I Sverige blev föräldrars våld mot barn förbjudet i lag först 1979 och då var Sverige det första landet i världen att utföra ett förbud, något som inte hindrar att föräldrar i Sverige fortfarande utsätter barn för våld. Enligt en studie som genomförts på uppdrag av FN utsätts 80 procent av barnen i världen för våld i sina hem och det är dessutom vanligt världen över att barn utsätts för våld även i skolan.²⁹⁰ Statsvetaren Maria Wendt Höjer beskriver i sin doktorsavhandling *Rädslans politik. Våld och sexualitet i den svenska demokratin* (2002) våld som ”ett centralt uttryck för förtryck” och mäns våld mot kvinnor som en manifestation, ett uttryck för och ett upprätthållande av mäns överordning och kvinnors underordning.²⁹¹ På samma sätt menar jag att vuxnas våld mot barn kan ses som ett uttryck för, och ett upprätthållande av, vuxnas överordning och barns underordning. Mäns våld mot flickor kan på samma sätt förstås som ett uttryck för, och ett upprätthållande av, både mäns och vuxnas överordning, med andra ord den vuxna, manliga överordningen.

Sammanfattande slutord

Jag har i denna uppsats undersökt föreställningar och antaganden i relation till de två binära ålderskategorierna barn och vuxna i tidningarna/tidskrifterna *Bang*, *KP*, *Dagens Nyheter*, *Land* och *Föräldrar & Barn*. Då ett av mina syften med uppsatsen är att bidra till att ifrågasätta vuxna och vuxenhet som naturaliserad norm inom den genusvetenskapliga forskningen har jag i min undersökning fokuserat på konstruktionerna av barn och barnhet. Min undersökning har utgått från två frågeställningar: Vilka föreställningar och antaganden om barn och barnhet respektive vuxna och vuxenhet syns i materialet? På vilket sätt intragerar aspekten ålder med andra sociala kategorier i konstruktionen av de två ålderskategorierna barn och vuxna? Min uppsats visar att synen på ålder i de undersökta tidningarna/tidskrifterna är essensialistisk, en individs kronologiska ålder antas i sig säga någonting avgörande om personen i fråga. Vidare förstås vuxna som ”naturligt” överordnade barn. Vuxna och vuxenhet framställs som det ”normala” medan barn och barnhet skrivs fram

---

²⁹⁰, <https://www.raddabarnen.se/vad-vi-gor/barn-som-misshandlas/barnaga/?gclid=CKLs-93pvcwCFegMcwodgboFcA> [hämtat 3 maj 2016].

²⁹¹ Wendt Höjer, sid 23.

avvikande. Den andrafierade kategorin barn tillskrivs i vissa fall positivt kodade egenskaper som empati och inlevelseförmåga, men företrädesvis handlar det om negativt kodade egenskaper och det förekommer även avsky och förakt riktat mot barn. Att uttala sig negativt (eller positivt) om en individ baserat på intersektionen ålder framstår i materialet som fullt accepterat, även i den i övrigt normkritiska tidskriften *Bang* i vilken barn bland annat omtalas som jävliga och jämföras med hundar. De i undersökningen inkluderade tidningarna/tidskrifterna bidrar således till att normalisera ålderism och reproducera ålderistiska föreställningar, särskilt i relation till kategorin barn. I *Bang* och *Dagens Nyheter* skrivs ålderism riktad mot barn därtill fram som någonting roligt och underhållande, exempelvis i de texter där barn jämföras med djur. Individer som positioneras som barn avhumaniseras återkommande i materialet. Framför allt konstrueras dessa som sina föräldrars egendom eller som en del av föräldrakroppen. Kategorin framställs huvudsakligen som enhetlig, ”barn” påstås fungera, känna och känna sig på speciella sätt. I vissa fall görs det i materialet skillnad på ”barn” och ”tonåringar” eller ”ungdomar”. Exempelvis sägs ”tonåringar” vara kritiska mot, och vilja distansera sig från, sina föräldrar, medan ”barn” antas se okritiskt på, och vilja vara nära, dessa.

Även individer som positioneras som vuxna sägs till viss del vara och fungera på ett särskilt sätt. Den period som juridiskt sett vuxna konstrueras som just vuxna är emellertid begränsad. Enligt mitt material förstås vuxna under 30 som ”unga” medan vuxna över en viss ålder förstås som ”äldre”. Kategorin ”äldre”, vilken inkluderar människor runt 60 år och uppåt, är undantaget tidningen *Land* i princip osynliggjord i mitt material. Inom både kategorin vuxna och kategorin barn görs det också skillnad på människor beroende på aspekter som kön/genus, sexualitet, ras/etnicitet, klass och funktionalitet. Heteronormativitet, vithet, medelklass och funktionsfullkomlighet är norm i förhållande till båda kategorier. Barn som i materialet skrivs fram som avvikande Andra i förhållande till ålderskategorin barn är exempelvis ”transbarn”, ”hbtq-ungdomar” och ”flyktingbarn”. En betydelsefull uppdelning som görs inom vuxenkategorin är uppdelningen mellan ”föräldrar” och vuxna utan barn. Dessa två grupper antas vara inbördes lika men olika varandra. Föräldraskapet påstås i materialet innebära en helt ny tillvaro, de två grupperna sägs således leva helt olika typer av liv. ”Föräldrar” skrivs implicit fram som en mer utvecklad grupp än vuxna utan barn då föräldraskapet antas innebära ett utvecklande av en medfödd, inre ”kompass” som ger varje enskild förälder möjligheten att ta hand om just ”sitt” barn på bästa sätt. Att en individ blir förälder förstås med andra ord som någonting som i sig framkallar eller väcker vissa egenskaper och förmågor i relation till det aktuella barnet, som viljan och förmågan att ge

kärlek, lyhördhet, intuition och omsorgsförmåga. Som diskuterat under rubriken *Vuxnas våld mot barn* fräntas barn i förhållande till sina föräldrar rätten till såväl den egna kroppen som det egna livet då föräldrar ges rätt både att tysta ”sina” barn och att ta beslut som strider mot deras uttalade vilja. Med utgångspunkt i denna undersökning ser jag förståelsen av föräldraskapet som styrt av en inre kompass som avgörande för de rättigheter vuxna inom kategorin föräldrar tilldelas i förhållande till ”sina” barn. Antagandet att det goda, kärleksfulla föräldraskapet är någonting medfött som utvecklas per automatik i och med att en får barn är också en bidragande orsak till att föräldraskapet uppfattas som någonting självklart. En uppfattning som i sin tur medverkar till att konstruera barn som delar av, eller pusselbitar i, vuxnas liv snarare än som egna individer.

Som omtalat är det inte alla föräldrar som upplever att de per automatik tillskrivs förmågan att ta hand om ett barn på bästa sätt. I mitt material hävdas det som nämnt att män/pappor, vuxna med normbrytande funktionalitet, ”unga” och rasifierade vuxna inte i samma utsträckning som andra per automatik förstås som goda föräldrar. Det finns i materialet även påstående om att fattiga vuxna, män/pappor och ensamstående och högutbildade vuxna skulle vara mindre kompetenta i förhållande till föräldraskapet. De som framför allt tillskrivs en medfödd förmåga till ett gott och kärleksfullt föräldraskap skulle utifrån dessa utsagor således vara vita kvinnor i en viss ålder (inte för unga), vilka är sammanboende eller gifta och har en viss typ av utbildning (inte för hög), goda inkomster och normativ funktionalitet. Som framgår under rubriken *Ofri förälder eller barnlös egoist* antas speciellt kvinnor i trettioårsåldern vilka lever i heterosexuella parrelationer ha ”perfekta förutsättningar” för att bli mammor. Detta skulle kunna innebära att denna grupp upplever föräldraskapet som särskilt tvingande eller ofrånkomligt. Likt Judith Halberstam ser jag det obligatoriska föräldraskapet som en destruktiv norm, men till skillnad från Halberstam uppfattar jag denna norm som speciellt destruktiv i relation till barn, då dessa riskerar att produceras av individer som egentligen inte vill vara föräldrar men som upplever produktionen av barn som ett tvång eller som en självklar del av det vuxna livsmanuskriptet. Jag menar att en förändrad syn på barn, från underordnade till jämställda vuxna, tillsammans med en förändrad syn på föräldraskapet skulle förbättra villkoren för både barn och vuxna. Vuxna som så önskar skulle genom en sådan förändring ges ökad möjlighet att följa en annan linje än the straight line, den som innebär giftermål, reproduktion och föräldraskap, och barn skulle i lägre utsträckning riskera att bli behandlade som pusselbitar i det vuxna livspusslet snarare än människor, liksom att produceras av, eller tilldelas, föräldrar som egentligen inte vill leva tillsammans med eller ta hand om ett barn.

Synen på barn som sina föräldrars egendom eller som en del av föräldrakroppen möjliggör som diskuterat under rubriken *Barn som vuxnas egendom* förståelsen av barn som potentiella redskap eller verktyg inom en för föräldern angelägen kamp. I mitt material skrivs barn fram som möjliga redskap inom exempelvis den feministiska kampen och i kampen för jämställdhet. Individer som kategoriseras som barn förstås sålunda inte som människor vars intressen ska tillvaratas i kampen för jämställdhet och feminism utan som verktyg att använda sig av, eller som hot mot, eller hinder för, denna kamp. Förståelsen av barn som hot eller hinder i relation till feminism och jämställdhet är sammankopplad med synen på kategorin vuxna, vuxenhet och yrkesarbete. Judith Halberstam beskriver i *In a Queer Time & Place* (2005) normer, föreställningar och antaganden om vuxna och vuxenhet som kopplade till heterosexualitet, giftermål och fortplantning, något som syns även i mitt material. Utifrån denna undersökning vill jag emellertid hävda att det aktuella svenska livsmanuskriptet i lika hög, eller i ännu högre utsträckning, är kopplat till synen på yrkesarbete. I denna uppsats används begreppet arbetslinjen för att beskriva den linje som tillskriver vuxna skyldigheten att se betalt yrkesarbete som den viktigaste punkten på det vuxna livsschemat. Viktigare vill jag hävda än de av Halberstam påvisade punkterna giftermål och reproduktion. Heterosexualitet och fortplantning skrivs i det undersökta materialet visserligen fram som någonting självklart, men lika självklart är att kategorin barn inte får stå i vägen för vuxnas åtaganden på arbetsmarknaden. Vuxna förväntas producera och även i viss utsträckning ta omhand om barn, men inte på bekostnad av arbetet. Vuxnas solidaritet ska, oavsett kön/genus, ligga hos andra vuxna, exempelvis ”arbetsgivare”, inte hos barn. Som exempel anses den förälder som använder sig av föräldraförsäkringen för att vara hemma med sitt nyfödda barn snarast smita från, än ta, sitt ansvar. Föräldraförsäkringen konstrueras följaktligen som någonting som innebär vuxnas frånvaro från arbetsmarknaden snarare än deras närvaro i hemmet. I mitt material diskuteras föräldraförsäkringen utifrån vad den innebär för arbetsgivare, den svenska arbetsmarknaden och kategorin (yrkes)kvinnor, inte utifrån vad den innebär för nyfödda barn eller för vuxnas relationer med dessa. Barn och barns liv görs betydelselösa, liksom vuxnas relationer till barn. Det är de vuxna i deras yrkesmässiga roll som tilldelas betydelse. Synen på omsorg och relationer som underordnade yrkesarbete konstrueras i mitt material som diskuterat under rubriken *Arbetslinjen som feminism* som en feministisk inställning. I led med detta förstås barn som hinder eller hot, inte bara i förhållande till arbetsmarknaden, utan också i förhållande till den svenska jämställdheten och feminismen.

Jag vill hävda att den rådande linjen, vilken överordnar yrkesarbete och underordnar omsorg och relationer, skulle vara omöjlig i ett åldersjämligt samhälle då den

både utgår från och reproducerar föreställningen om barn som naturligt underordnade vuxna. Arbetslinjen, vilken orienterar vuxna bort från omsorg och relationer i riktning mot yrkesarbete, kräver att barn befinner sig i en underordnad position. Arbetslinjen gäller emellertid även för barn. På samma sätt som vuxna orienterar barn mot heterosexualitet och fortplantning i enlighet med den heterosexuella eller straighta linjen riktas barn från ett års ålder mot arbetslinjen. Även om förskolan inte ingår i skolplikten uppfattas det idag som självklart att människor från och med ett års ålder och fram till skolstarten befinner sig på förskolan om dagarna. Skolan är istället obligatorisk rent faktiskt, och på samma sätt som yrkesarbete skrivs fram som den mest betydelsefulla punkten på det vuxna livsschemat skrivs skolan och skolarbetet fram som det viktigaste i barns liv. Vuxna förväntas se att det allra bästa och viktigaste är att yrkesarbete och barn förväntas se på skolarbetet som det mest betydelsefulla i livet. När det gäller barn som enligt rådande livsschema ska befinna sig på förskolan framkommer det i materialet inga krav på att dessa ska uppfatta förskolan som viktig, eller att de ska vilja befinna sig där snarare än i hemmet eller någon annanstans. Däremot tillskrivs de implicit en skyldighet att låta sig lämnas och hämtas där av sina föräldrar. Förskolan skrivs i mitt material också närmast fram som en del av vuxnas liv snarare än barns, då den huvudsakligen beskrivs som en plats där vuxna lämnar och hämtar barn, inte som en plats där barn befinner sig.

Med utgångspunkt i denna undersökning menar jag att den föreskrivna linjen i det svenska samhället inte bara kan beskrivas som en heterosexuell eller straight linje vilken inkluderar reproduktion och medelklasskodad respektabilitet. Den aktuella livslinjen är också en arbetslinje där centrala hållpunkter är förskola, skola och yrkesarbete. Till skillnad från Judith Halberstam, som menar att vuxnas tid är organiserad utifrån föreställningar om vad barn behöver, förstår jag vuxnas, och barns, tid och liv som organiserad utifrån vuxnas arbetstid och föreställningar om vad "arbetsmarknaden" och "arbetsgivarna" behöver. I *In a Queer Time & Place* (2005) ställer Halberstam som nämnt det hon kallar "familjetid" mot "queer tid" och framställer barn som en kategori som får vuxna att leva heteronormativa liv. I led med detta ser Halberstam queerhet och queer tid och organisering som någonting som är kopplat till vuxna utan ansvar för barn. Utifrån denna uppsats skulle jag istället vilja koppla queer tid och organisering till barn, och ställa queer tid mot "arbetstid". Jag menar att barns motstånd mot vuxnas förhållningssätt till tid och organisering, ett motstånd som konstrueras som till exempel "trots" eller avsaknad av tidsuppfattning, kan ses som ett försök att queera tiden. Barns motstånd mot vuxnas förhållande till tid och organisering kan också förstås som ett motstånd mot vuxnas sätt att reducera barn till objekt i form av pusselbitar i det vuxna

livspusslet, och som ett försök att skriva om det för barn föreskrivna livsschemat. Exempelvis de i uppsatsen diskuterade ”hemmasittarna” skulle kunna förstås som individer vilka gör motstånd mot den rådande arbetslinjen, eller som individer som, med Sara Ahmeds begrepp, gått eller hamnat ”off line”. Att befinna sig ”off line” i relation till arbetslinjen antas i mitt material innebära ett ”utanförskap”. Utanförskapsbegreppet används i relation till skolan både i förhållande till barn som inte går i skolan alls och i förhållande till barn som går i ”specialklasser”. När det gäller kategorin barn föreskriver det aktuella livsmanuskriptet med andra ord inte bara skolgång. För att anses befinna sig i ”innanförskap” eller ”on line” gäller en viss typ av skolgång tillsammans med en viss typ av människor. Det rådande livsmanuskriptet i form av den heterosexuella linjen tillsammans med arbetslinjen är således ett manuskript vilket upprätthåller rådande över- och underordning i relation till flera olika aspekter, som ålder, sexualitet och funktionalitet.

Professor John Wall menar att synen på människan formulerats av vuxna utifrån ett vuxenperspektiv och att de formulerade mänskliga rättigheterna, för att barn ska få ta del av dem, måste omformuleras med kategorin barn snarare än kategorin vuxna som utgångspunkt. Wall hävdar att en sådan omformulering skulle transformera samhället i grunden och leda till att de mänskliga rättigheterna skulle komma att gälla hela mänskligheten och inte bara vissa delar av den.²⁹² I relation till den föreskrivna livslinjen, vad skulle en sådan omformulering av de mänskliga rättigheterna och vad det innebär att vara människa eller mänsklig betyda? Hur skulle det aktuella livsmanuskriptet se ut om behovet av andra människor och deras omsorg, hjälp och stöd förstods som det ”normala”? Hur skulle tiden fördelas och livet organiseras om det centrala ansågs vara att människor tog hand om varandra? Liksom Wall vill jag hävda att en omformulering av vad en människa är och behöver, utifrån ett barnperspektiv, skulle gynna inte enbart barn utan även de grupper vuxna som likt barn, i förhållande till positionen människa, idag konstrueras som avvikande Andra.

---

²⁹² John Wall, ”Human Rights in Light of Childhood”, *International Journal of Children’s Rights* 16, 2008, sid 523.

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Primärmaterial

Dagens Nyheter, dagstidning,
samtliga nummer inklusive bilagor från den 30 maj 2015 och 13 juni 2015

KP, utkommer var tredje vecka,
nummer 7, 8 och 9 2015, inklusive bilagan *28 saker som händer i puberteten*

Bang, utkommer fyra gånger per år,
nummer 1 och 2 2015

Föräldrar & Barn, utkommer åtta gånger per år,
nummer 3 och 4 2015

Land, veckotidning
nummer 22, 23, 24, 25 2015. E-tidning, <http://etidningen.tidningenland.se/>

Källor, internet

Bang, <http://www.bang.se/kontakt/> [hämtat 29 april 2016]

Dagens Nyheter, <http://info.dn.se/info/om-oss/> [hämtat 13 maj 2016]

Föräldrar & Barn, <http://foraldrarochbarn.se/om-redaktionen/> [hämtat 19 maj 2015]

Isis, <http://isishem.hemsida24.se/> [hämtat 18 mars 2016]

Föreningarnas konvention om barnets rättigheter, SÖ 1990:20, Regeringen/Utrikesdepartementet,
<http://www.regeringen.se/contentassets/8caaeabf49834f16aa52df2108837b2d/fns-konvention-om-barnets-rattigheter-so-199020> [hämtat 25 maj 2016]

KP, <http://kpwebben.se/tidningen/> [hämtat 13 maj 2016]

LRF Media, <http://www.lrfmedia.se/sv/titles/land> [hämtat 23 februari 2016]

Rädda Barnen,
<https://www.raddabarnen.se/vad-vi-gor/barn-som-misshandlas/barnaga/?gclid=CKLs-93pvcwCFegMcwodgboFcA> [hämtat 3 maj 2016]

STIL,
<http://www.stil.se/boken-independent-living-i-sverige-25-ar> [hämtat 9 maj 2016].

Sveriges Riksdag,
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/foraldradighetslag-1995584_sfs-1995-584 [hämtat 21 maj 2016]

Swedish research network on Age,
<https://www.kau.se/ages-swedish-research-network-on-age> [hämtat 12 maj 2016]

Tidningskungen,
<http://www.tidningskungen.se/barn-och-ungdom/kamratposten>, [hämtat 13 maj 2016]

Litteraturförteckning

- Ahmed, Sara, *Queer Phenomenology. Orientations, objects, others*, Duke University Press, Durham och London, 2006
- Ambjörnsson, Fanny, *Vad är queer?* Natur och kultur, Stockholm, 2006
- Ambjörnsson, Fanny, *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*, Ordfront förlag, Stockholm, 2008
- Ambjörnsson, Fanny, *Rosa – den farliga färgen*, Ordfront, Stockholm, 2011
- Ambjörnsson, Fanny och Jönsson, Maria, (red), *Livslinjer. Berättelser om ålder, genus och sexualitet*, Makadam förlag, Stockholm, 2010
- Andersson, Lars, *Ålderism*, Studentlitteratur, Malmö, 2008
- Björk, Nina, *Lyckliga i alla sina dagar. Om pengars och människors värde*, Wahlström & Widstrand, Stockholm, 2012
- Brah, Avtar, *Cartographies of diaspora*, Routledge, London, 1996
- Burman, Erica, ”Deconstructing neoliberal childhood: Towards a feminist antipsychological approach”, *Childhood*, 2011
- Butler, Judith, *Genustrubbel. Feminism och identitetens subversion*, Daidalos, Göteborg, 2007
- Crenshaws, Kimberlé, ”Mapping the margins: Intersectionality, identity politics, and violence against women of color”, *Stanford Law Review*, 1991
- Dolk, Klara, *Bångstyriga barn. Makt, normer och delaktighet i förskolan*, Ordfront, Stockholm, 2013
- Foucault, Michel, *Diskursens ordning*, Brutus Östlings bokförlag Symposium, 1993
- Foucault, Michel, *Sexualitetens historia. Band 1. Viljan att veta*, Bokförlaget Daidalos AB, Göteborg, 2002
- Foucault, Michel, *Övervakning och straff*, Arkiv förlag, Lund, 2003
- Foucault, Michel, *Samhället måste försvaras, Collège de France 1975-1976*, Tankekraft förlag, Hägersten, 2008
- Foucault, Michel, *Vetandets arkeologi*, Arkiv förlag, Lund, 2011
- Freeman, Michael, ”Towards a Sociology of Children’s Rights” i Freeman, Michael (red) *Law and Childhood Studies: Current Legal Issues Volume 14*, Oxford University Press, Oxford, 2012
- Frih, Anna-Karin, och Söderberg, Eva, *En bok om flickor och flickforskning*, Studentlitteratur, Lund 2010
- Halberstam, Judith, *In a Queer Time & Place. Transgender Bodies, Subcultural Lives*, New York University Press, New York, 2005
- Halldén, Gunilla, ”Barnperspektiv. Ett ideologiskt laddat begrepp och oprecist som analytiskt verktyg” i *Locus*, nummer 3-4, 2009
- Haraway, Donna, ”Sällskapsarter”, Åsberg, Cecilia, Hultman, Martin och Lee, Francis (red) *Posthumanistiska nyckeltexter*, Studentlitteratur, Lund, 2012
- Hübinette, Tobias, Hörnfeldt, Helena, Farahani, Fathaneh och León Rosales, René (red), *Om ras och vithet i det samtida Sverige*, Mångkulturellt centrum och författarna, Tumba, 2012

- Hällström, Catharina, *Insändare i Kamratposten: Uttryck för villkor i barns kulturella sammanhang, Institutionen för pedagogik och didaktik*, Stockholms universitet, Stockholm, 2011
- Hörnfeldt, Helena, *Prima barn, helt u.a. Normalisering och utvecklingstänkande i svenska barnhälsovård 1923-2007*, Makadam förlag, Stockholm, 2009
- Jönsson, Håkan (red), *Åldrande, åldersordning, ålderism, Nationella institutet för forskning om äldre och åldrande*, Linköpings universitet, Linköping, 2009
- Krekula, Clary, "Förändrade livslopp, förlängt arbetsliv och nya ojämlikheter", *Respons. Recensionstidskrift för humaniora & samhällsvetenskap*, nr 2 2016
- Krekula, Clary och Heikkinen, Satu, "Med fokus på ålder som organiserande princip", *Sociologisk Forskning*, årgång 51, nr 1, 2014
- Krekula, Clary, Närvänen, Anna-Liisa och Näsman, Elisabeth, "Ålder i intersektionell analys" i *Kvinnovetenskaplig Tidskrift*. Nr 2-3, 2005
- Laz, Cheryl, "Act your age", *Sociological Forum*, Vol. 13, No. 1, 1998
- Lykke, Nina, *Genusforskning – en guide till feministisk teori, metodologi och skrift*, Liber, Stockholm, 2009
- Lövgren, Karin, "Se lika ung ut som du känner dig" *Kulturella föreställningar om ålder och åldrande i populärpress för kvinnor över 40*, Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier, Linköpings universitet, Linköping, 2009
- McRuer, Robert, *Crip theory. Cultural signs of queerness and disability*, New York University Press, New York och London, 2006
- Qvarsell, Birgitta, "Barns perspektiv och mänskliga rättigheter. Godhetsmaximering eller kunskapsbildning?" *Pedagogisk forskning i Sverige*, 1-2, 2003
- Ronström, Owe, "Ålder som perspektiv", *Vård* nr 2 1999, sid 1.
- Skeggs, Beverly, *Att bli respektabel. Konstruktioner av klass och kön*, Bokförlaget Daidalos, Göteborg
- Sommer, Dion, *Barndomspsykologi: utveckling i en förändrad värld*, Runa Förlag, Stockholm, 1997
- Spivak, Chakravorty Gayatri, "Kan den subalterna tala?", *Postkoloniala studier*, Skriftserien Kairos, nr 7, Konstfack, Malmö, 2002
- Sundhall, Jeanette, *Kan barn tala? En genusvetenskaplig undersökning av ålder i familjerättsliga utredningstexter*, Göteborgs Universitet, 2012
- Thorne, Barrie, "Re-visioning women and social change: Where are the children?", *Gender & Society*, vol 1, no 1, 1987
- Tiempo von Essen, Mia, "Barns rätt till lek och vila" i Klerfeldt, Anna och Qvarsell, Birgitta (red) *Kultur, estetik och barns rätt i pedagogiken*, Gleerups förlag, Malmö, 2012
- Wall, John, "Human Rights in Light of Childhood", *International Journal of Children's Rights*, 16, 2008
- Wall, John, "Can democracy represent children? Toward a politics of difference", *Childhood*, 19 (1), 2011
- Wendt Höjer, Maria, *Rädslans politik. Våld och sexualitet i den svenska demokratin*, Liber AB, Malmö, 2002
- West, Candace och Zimmerman, Don, "Doing gender", *Gender & Society*, vol 1, nr 2, 1987
- Whinter Jorgensen, Marianne och Louise Philips, Louise, *Diskursanalys som teori och metod*, Studentlitteratur, Lund, 2000

Young-Bruehl, Elisabeth, *Childism: Confronting Prejudice Against Children*, Yale University Press, New Haven, London, 2012